

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΝΤΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΗΘΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Διευθυντής: Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Καθηγητής Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ	σελ.	1
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ		
Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ: Νεότης και ἔγκλημα	»	2
ΚΩΝ. ΣΚΑΛΟΥΜΠΑΚΑ: Ἡ χριστιανικὴ γυνὴ ὡς σπουδαίος κοινωνικὸς παράγων	»	20
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ		
Δ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ: Τί εἶναι ἀρετὴ	»	22
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ		
WILDER PENFIELD: Ἡ λειτουργικὴ ὀργάνωσις τοῦ ἀν- θρώπινου ὀργανισμοῦ. Μερικαὶ παρατηρήσεις	»	30
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ		
ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑ, Καθηγητοῦ Μαθηματικῶν ἐν τῷ Πει- ραματικῷ Σχολεῖῳ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: Τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν εἰς τὰ σχολεῖα Μέσης παιδείας	»	36
ΓΡ. ΚΑΤΣΑ, Καθηγητοῦ τῆς Ἱατροδιδασκαλικῆς: Ἡθικὴ καὶ ὕγεια	»	41

SEE CONTENTS INSIDE THE COVER

ΕΤΟΣ Δ'. ΤΕΥΧΟΣ 2ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1955 — ΔΡΑΧ. 10

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΙΜΗΝΟΝ

IST
GEN
1955

19111

"PROMETHEUS"

A MAGAZINE DEVOTED

TO PHILOSOPHY, SOCIOLOGY, PSYCHOLOGY AND EDUCATION

OFFICIAL MAGAZINE OF THE ORGANIZATION FOR MORAL ARMAMENT OF THE YOUTH

EDITOR: DR. GEORGE SAKELLARIOU - ATHENS UNIVERSITY - GREECE

SUBSCRIPTION DOLLARS 3.50 ANNUALLY POST PAID - YEAR 4 - NO 2 - JANUARY 1955

Ετήσια συνδρομή δραχ. 50. Τα χρηματικά έμβάσματα δέον να ίποστέλλωνται εις την 'Οργάνωσιν 'Ηθικου 'Εξοπλισμού Νεότητος (Ο.Η.Ε.Ν.) Σόλωνος 57 - 'Αθήνας.

AN APPEAL

To Educators of Atlantic Community

Dear Colleagues:

Under present international, conditions if Humanity and Civilization are to survive, the Union of enlightened People of the Atlantic Community is necessary for the purpose of introducing common educational principles in our united countries.

«Prometheus» in this issue endeavors to work toward this Ideal and invites educators within the Atlantic Community to co-operate.

GEORGE SAKELLARIOU

Fulbright Fellow Western Reserve and Ohio State Universities 1950 - 1951
Professor of Philosophy, Psychology and Sociology, Athens University-Greece.

TABLE OF CONTENTS

SOCIOLOGY

- G. SAKELLARIOU, The Moral Rearmament of Youth p. 19
CONST. SCALOUBACAS, The Christian Woman, an Important Social Factor » 21

PHILOSOPHY

- D. PAPAKYRIAKOU, What is Virtue » 29

PSYCHOLOGY

- WILDER PENFIELD, Functional Organization of Human Organism » 30

EDUCATION

- Dr GR. KATSAS, Ethics and Health » 48

Π Ρ Ο Μ Η Θ Ε Υ Σ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ. — ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Διευθυντῆς τοῦ Ψυχολογ. Ἐργαστηρίου

ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ

Ὁ Ἰ Προμηθεύς, ἐπὶ τῷ ἀνατειλαντι Νέῳ Ἔτει εὐχεται εἰς τοὺς συνεργάτας καὶ ἀναγνώστας αὐτοῦ ὑγείαν καὶ πᾶσαν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ θειότατον τῆς Ο.Η.Ε.Ν. ἔργον.

Ἡ ἀπροσδοκῆτως θαυμαστὴ ἐπιτυχία τοῦ νέου συστήματος ἠθικῆς ἀγωγῆς τῆς Ο.Η.Ε.Ν. εἰς τὰ σχολεῖα ἐκεῖνα τοῦ Κράτους, ὅπου ἐφημέροσθη, μᾶς δίδει τὸ θάρρος νὰ χωρήσωμεν περαιτέρω εἰς τὸ ἔργον τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπλάσεως τῆς ἐνηλίκου Κοινωνίας. Διὸ ἀπὸ τοῦ παρόντος τεύχους παρέχομεν ἀφορμὰς πρὸς περαιτέρω μελέτας ὑπὸ τῶν Παραρτημάτων τῆς Ο.Η.Ε.Ν. καὶ φωτισμὸν ὑπ' αὐτῶν τῆς ἐχούσης ἀνάγκην ὁδηγίας Ἑλληνικῆς Κοινωνίας εἰς τὴν λύσιν τῶν μεγάλων τῆς προβλημάτων, ἠθικῶν, πνευματικῶν, θρησκευτικῶν, οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν.

Οὕτως οἱ προϊστάμενοι τῶν παραρτημάτων τῆς Ο.Η.Ε.Ν. πνευματικοὶ τοῦ τόπου ἡγέται θὰ ἔχωσι μίαν ἐπὶ πλέον πηγὴν εἰς τὸ εὐγενέστατον τοῦ διαφωτισμοῦ τῆς διψώσης ἑλληνικῆς κοινωνίας—ἰδιαιτέρως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις—ἔργον τῶν, πρὸς ἐνατένισιν καὶ πραγματοποιήσιν ἐνὸς κόσμου ἀνωτέρου καὶ ἀπόκτησιν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀπαραιτήτου πνευματικῆς ἰσορροπίας, εὐημερίας καὶ ἀληθοῦς εὐτυχίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΝΕΟΤΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑ (1)

Κυρίες και Κύριοι,

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν αἰσθανομένη τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἐνδύτερον τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας ἀπεφάσισεν, ὅπως ἀπὸ σήμερον καὶμὴ ἑναρξῶν ἐλευθέρων ὁμιλιῶν ἐπὶ προβλημάτων γενικοῦ διαφέροντος. Τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας εἶναι, ὡς γνωστόν, «*Νεότης καὶ ἔγκλημα*».

Τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος αὐτοῦ πᾶς τις θὰ δικαιολογήσῃ, ὑποθέτω, ἂν ἀναλογισθῇ τὴν σημασίαν τῆς νεανικῆς ἡλικίας καὶ τὸ καθήκον ὅλων μας νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς περισσότερον ἢ δι' οἰανδποτε ἄλλην ἡλικίαν· ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἡλικία αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ χρυσῆ ἡλικία, ἡ ἐλπίς καὶ τὸ καμάρι τοῦ Ἔθνους, ἡ χαριεστάτη καθ' Ὁμηρον ἡλικία, καθ' ἣν τὰ φυσικὰ χαρίσματα τοῦ σώματος ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν ζωτικότητα τῆς ἐκδηλώσεως τῶν διανοητικῶν καὶ συναισθηματικῶν, εἶναι ἡ ἡλικία ἡ περιλαμβανούσα κατὰ τὸν Βύρωνα χρόνια χρυσᾶ πού νᾶταν παιδι κανεῖς νὰ ξαναγίνῃ.

Εἶναι ἡ ἡλικία, τῶν ἀκοιμήτων ἀνησυχιῶν καὶ ἀμφιβολιῶν, καθ' ἣν κατὰ τὸν Πρόδικον τοὶ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γινόμενοι δηλοῦσιν εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέφονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας· εἶναι ἡ ἡλικία τῶν ἀταξιών, ἀλλὰ καὶ ἡ ἡλικία ἡ ὠραία τῆς ζωῆς ἡ ἐσοχόμενη ἀπαξ ἐν τῷ βίῳ κατὰ τὸν Longfellow. Εἶναι ἡ ἡλικία, ἀφ' ἣς, ὡς ὀρθῶς ὁ Γκαίτε εἶπεν, ἐξαρτᾶται ἡ τύχη οἰουδήποτε ἔθνους καθ' οἰανδήποτε ἐποχὴν· εἶναι ἡ ἡλικία, ἣτις κατὰ τὸν Ξενοφῶντα μάλιστα ἐπιμελείας δεῖται. Εἶναι ἡ ἡλικία τέλος, τὴν ὅποιαν, ὡς ὁ Midonald εἶπεν, ὅταν παύσωμεν νὰ συμπαθῶμεν, τὸ ἔργον ἡμῶν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔληξεν.

Ἀξίζει λοιπόν, ὑποθέτω, νὰ ἐξετάσωμεν εἰς ἓν χρονικὸν διάστημα ὀλιγώτερον τῆς μιᾶς ὥρας πότε καὶ διὰ τίνα λόγον ἡ νεότης ἀμαρτάνει, παρα-

1) Ὁμιλία γενομένη ἐν τῷ Ἀμφιθέατρῳ τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῇ 26 Νοεμβρίου 1954.

στρατεῖ, ἢ ἐγκληματεῖ, καί, ὅπερ σπουδαιότερον, πῶς τὸ ἔγκλημα καὶ πα-
ραστράτημα τοῦτο δύναται νὰ προληφθῇ ἢ ἐλαττωθῇ.

1. Ἄλλὰ τίς ἢ ἔκτασις τοῦ νεανικοῦ ἐγκλήματος; Αὐξάνει τοῦτο ἀπὸ
ἔτους εἰς ἔτος;

2. Ποῖα τὰ εἶδη τοῦ νεανικοῦ ἐγκλήματος;

3. Τίς ἢ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος τῶν νέων φθορὰ καὶ ἀπώλεια, οἰκονομι-
κῆ, ἠθικῆ, ψυχικῆ;

4. Ποῖα τὰ αἷτια τοῦ νεανικοῦ ἐγκλήματος;

5. Ποῖα τὰ μέσα τῆς ἀναστολῆς καὶ προλήψεως αὐτοῦ; Ὑπόρχει μέ-
θοδος τοιαύτης προλήψεως; Ποῖα ἢ μέθοδος αὐτή;

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ ἐξετα-
σθῶσιν, ἐφ' ὅσον ὁ χρόνος ἐπιτρέπει, τὴν ἐσπέραν ταύτην.

Ποῖν ἢ ὅμως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν προβλημάτων τούτων εισέλθωμεν,
ἀναγκαῖον κρίνομεν διὰ τοὺς μὴ εἰδικούς περὶ τὴν ἐγκληματαλογίαν, νὰ
καθορίσωμεν πρῶτον τίς εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ἐγκλήματος.

Ἐγκλημα, νομικῶς ἐξεταζόμενον, εἶναι ἀδίκημα κατὰ τῶν ὑφιστα-
μένων νόμων τῆς Χώρας ἢ ἀδικος πράξις ἢ παράλειψις, ἐφ' ἧς ἡ πολιτεία
ἐπέβαλε διὰ νόμον ποινήν. Ἡ ἀξιόποινος δ' αὕτη πράξις δύναται νὰ τελε-
σθῇ εἴτε ἐξ ἐχθρικῆς διαθέσεως τοῦ ἐγκληματοῦντος κατὰ τῆς Κοινωνίας
εἴτε καὶ ἄνευ ἐχθρικῆς διαθέσεως. Ἀπὸ **κοινωνικῆς** ὁμως ἀπόψεως ἔγ-
κλημα εἶναι πράξις ἢ παράλειψις, ἣτις **πιστεύεται** ὅτι δύναται νὰ εἶναι
ἐπιβλαβὴς παρὰ ὁμάδος δυναμένης νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν τῆς ταύτης.
Ὡστε πράξις τις δύναται νὰ μὴ εἶναι παράνομος, δύναται ὅμως νὰ εἶναι
ἀνήθικος καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι κοινωνικῶς
ἐγκληματικῆ. Ἀδικημάτων δέ, ὡς γνωστόν, ἔχομεν διαφόρους βαθμίδας
ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ πταίσματος τῆς ἀστυνομικῆς παραβάσεως μέχρι τοῦ φόνου
καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους, τιμωρούμενα διὰ ποινῆς τοῦ προστίμου
μέχρι τῆς τοῦ θανάτου.

**Ἄλλὰ ποῖα τὰ εἶδη τῶν παιδικῶν ἐγκλημάτων ἢ παραστρατη-
μάτων**, εἰς τὰ ὁποῖα σήμερον νέοι ὑπόκεινται καὶ ἐνίστε ὑποπίπτουσι.

α) Ζῶσιν ἀνίθικον καὶ ἄκοσμον ζῶην εἰς τὴν Κοινωνίαν.

β) Ζῶσιν ἀνίθικον ζῶην εἰς τὸ Σχολεῖον.

γ) Ἀσχολοῦνται εἰς παρανόμους ἐπιχειρήσεις μόνα ἢ ὁμαδικῶς.

δ) Συναναστρέφονται κακοποιούς καὶ ἀνηθίκους.

ε) Ἀναπτύσσονται ἐν ὀκνηρίᾳ καὶ παρανομίᾳ.

ς) Ἀποπλανῶσι παιδίσκας μικροτέρας καὶ ἀνηλικούς.

ζ) Εἰσέρχονται εἰς δυσωνύμους οἴκους.

η) Φοιτῶσιν εἰς χαρτοπαίγνια.

θ) Ἀσελοῦσι παρὰ φύσιν.

ι) Φοιτῶσιν εἰς ταβέρνας μετὰ μεθύσεων.

- ια) Περιπλανῶνται τὴν νύκτα εἰς τὰς ὁδοὺς ἄνευ νομίμων λόγων.
 ιβ) Κλέπτουσι καὶ μάλιστα περισσότερον τὰ ἄρρενα τῶν θηλέων.
 ιγ) Περιπλανῶνται καὶ ἀλητεύουσι περὶ τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς ἢ τοὺς λιμένας.
 ιδ) Εἰσπηδῶσιν ἄνευ ἀδείας εἰς πλοῖα ἢ τοὺς σιδηροδρόμους.
 ιε) Ἀπουσιάζουσι, ἢ ὡς κοινῶς λέγεται, «τὸ σκάνε» ἀπὸ τὸ σχολεῖον.
 ις) Εἶναι ἀδιόρθωτα.
 ιζ) Βλασφημοῦν καὶ χρησιμοποιοῦν ἀπρεπῆ γλῶσσαν.
 ιη) Ἀπουσιάζουσι ἀπὸ τοῦ σπίτι των ἄνευ ἀδείας.
 ιθ) Ἀλητεύουσι διανυκτερεύοντα εἰς πάροκα.
 κ) Ἀγοῦνται ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας.
 κα) Χρησιμοποιοῦν οἰνοπνευματώδη ποτὰ.
 κβ) Εὐρίσκονται εἰς χώρους ἀπηγορευμένους εἰς ἀνηλίκους.
 κγ) Καπνίζουσι, καὶ δὴ δημοσίᾳ.
 κδ) Ἀσχολοῦνται εἰς ἐπικίνδυνα δι' ἑαυτοὺς καὶ τὴν κοινωνίαν ἔργα.
 κε) Ἐπαιτοῦσι καθ' ὁδόν.
 κς) Ἐπιτελοῦσιν ἀδικήματα κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως, αὐτοδικίας, ἀδίκους ἐπιθέσεις, τραύματα ἄνευ προμελέτης, ἐπιθέσεις κατὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

κζ) Συμμετέχουσιν εἰς ὀργανώσεις ὕλιστικὰς, ἀθεϊστικὰς ἢ ἀντεθνικὰς, καὶ
 κη) Ἐνεργοῦσιν ἀπαίσιμα ἐγκλήματα, εἰς ἃ παρωθήθησαν ἐσχάτως κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον καὶ τὴν κατοχὴν ὑπὸ ξένης ἐπιβουλῆς.

Τίς ἡ ἔκτασις τοῦ νεανικοῦ ἐγκλήματος. Αὐξάνει ἄρα γε τὸ νεανικὸν ἐγκλημα ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος; Ἐκ τῆς τελευταίας στατιστικῆς τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ ἐγκλημα, καὶ δὴ τὸ **νεανικὸν** χωρεῖ ἀξανάμενον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος κατὰ 23% περίπου.

Οὕτως, ἐν ᾧ οἱ προσαχθέντες ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου νεαροὶ ἐγκληματῆται παντὸς βαθμοῦ τῷ 1951 ἀνήρχοντο εἰς 2796, κατὰ τὸ 1953 ἀνήλθον εἰς 3432, αὐξήσις τοῦτέστι ἐντὸς διετίας εἰς 636. Ὅτι δ' ἀκόμη λυπηρόν, εἶναι τοῦτο, ὅτι δηλ., ἐνῶ οἱ ἐγκληματῆσαντες **μαθηταὶ** τῷ 1951 ἀνήρχοντο εἰς 534, κατὰ τὸ 1953 ἀνήλθον εἰς 864, αὐξήσις τ. ἔ. ἐντὸς διετίας πάλιν εἰς 330 ἢ 62% . Ἐκ στατιστικῆς ὡσαύτως εἰς τὰς Β.Τ.Σ. τῆς Κῶ μαθητῶν (συγκεντρωθέντων ἐκεῖ πρὸς ἀναμόρφωσιν, ἕνεκα ἐγκληματικῆς των πράξεως), συνάγεται ὅτι 18% ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματός των (φθορᾶς ξένης περιουσίας) ἦσαν ἀγράμματοι· ἀντιθέτως 75% διαπράξαντες τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα εἶχον φοιτήσῃ εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον καὶ μάλιστα 78% ἐπίσης ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀπόφοιτοι αὐτοῦ καὶ ἐπὶ πλέον 6,5% ἦσαν μαθηταὶ Γυμνασίου.

Ἄλλ' εἶναι ἄρα γε ἡ Στατιστικὴ αὕτη ἀκριβής; Εἶναι μόνα αὐτὰ τὰ ἐγκληματοῦντα παιδιὰ ἢ εἶναι περισσότερα; Ἀπάντησις ὀριστικὴ εἰς τὰ

ερωτήματα: τί είδους διαγωγή είναι εγκληματική, διακρινομένη της «προβληματικής» συμπεριφοράς ή της προεγκληματικής βαθμίδος; ποια τὰ παιθολογικά αίτια, έξ ὧν μία κακή διαγωγή ἐνός νέου προέρχεται, δέν δύναται νά δοθῆ, διότι ἐξαρτάται ἐκ τῆς ποικίλης καί ἐλαστικῆς διακρίσεως τῶν παιδικῶν δικαστηρίων.

Ἐξ ἄλλου καί ἂν ἀκόμη τὰς περιπτώσεις τὰς ἐναγομένας εἰς τὸ Δικαστήριον λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, πρέπει νά μὴ λησμονῶμεν ὅτι αὐταί μᾶς παρέρχονται μέρος τῶν ἐκτελουμένων παιδικῶν εγκλημάτων, διότι πλείστα παιδικὰ εγκλήματα δέν φθάνουν μέχρι τῶν δικαστηρίων, ἰδίως τὰ ἀφορῶντα τὴν φθορὰν ξένης περιουσίας. Τὰ πλείστα δὲ τῶν συλλαμβανομένων ἁμαρτανόντων παιδίων ἀφήνονται ἐλεύθερα εἴτε ἐπιτηδεύουσιν, εἴτε καί ἐνίοτε ἴσταν συλλεφθῶσιν ἀκόμη παρὰ τῶν ἀστυνομικῶν Ἀρχῶν. Διὰ τοῦτο πρέπει νά θεωρηθῶμεν πολὺ μεγαλύτερον τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδικῶν εγκλημάτων ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ Δικαστηρίου προσαγομένων νέων, περὶ ὧν ἡ ἀναφερθεῖσα στατιστική, ἐξικνουμένη εἰς 30% εἰς τὸ διάστημα τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν.

Παρὰ ταῦτα ἡ ὑπάρχουσα στατιστική, ἂν μὴ ποσοτικῶς, εἶναι **ποιοτικῶς** ἐποφελῆς καί σημαντική, καταδεικνύουσα τὸν κίνδυνον τῆς νεότητος καί τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας αὐτῆς. Καί χωρὶς βεβαίως νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνηκούστους θηριωδίας, εἰς τὰς ὁποίας νεανικαὶ χεῖρες κατὰ τὰ Δεκεμβριανά μετέσχον ἐνεργῶς καί ἠσχροδύρησαν, ἂν ἐξετάσωμεν τὴν στατιστικὴν τῶν εἰς τὰς Β.Τ.Σ. Κῶ ἀναμορφωμένων νέων, εἰς αἷς ὑπὲρ τὸν μῆνα κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος εἰργασθῆμεν, βλέπομεν ἐνίοτε φρικαλέους τρόπους ἐκτέλεσεως εγκλήματος καί παρὰ 13ετῶν ἀκόμη παιδίων.

Ἄλλὰ ποῖα τὰ αίτια τοῦ εγκλήματος; Τὸ πρόβλημα τῆς αἰτίας τοῦ εγκλήματος εἶναι τὸ δυσχερότερον εἰς τὴν Ἑγκληματολογία, διότι καί ἡ ἀφθονος εγκληματολογικὴ βιβλιογραφία καί αἱ πολλαπλαῖ ἐπὶ τῶν αἰτίων τοῦ εγκλήματος ἐρευναὶ ἐρείδονται ἐπὶ μὴ ἐπηληθευμένων πολλακίς καί ἐπὶ ἀνακριβῶν παρατηρήσεων. Ἐπειτα ἐν οἷονδήποτε εγκλημα δέν δύναται τὰ ἐξῆ ἐν ὀρισμένον αἴτιον, ἀλλ' **ἐκ πολλῶν αἰτίων** εἶναι δυνατόν νά προέρχεται, πολλοὶ δ' ἐξ ἄλλου τῶν ἐρευνητῶν ἀποδίδουσι πολλακίς μίαν σύνθετον καί πολλαπλὴν διαγωγὴν εἰς **ἐν μόνον** αἴτιον — ἡ ἐνωτικὴ ἐσραμμένη φιλοσοφία — ἡ εἰς ὀλίγα ἁπλᾶ αίτια.

Παρὰ τὰς δυσχερείας ταύτας τῆς ἐξερευνήσεως τῶν διαφόρων αἰτίων τῶν νεαρῶν εγκληματιῶν, ἡ κατάταξις αὐτῶν σπουδῆς χάριν εἶναι δυνατή.

Δέν θὰ ἐπιμεινῶμεν βεβαίως εἰς τὴν ὀλιγοχρόνιον σήμερον ὀμιλίαν μας εἰς τὴν ἐξαντλητικὴν ἐξέτασιν τῶν αἰτίων τοῦ νεανικοῦ εγκλήματος. Δέν θὰ ἐξετάσωμεν ἐπομένως οὔτε τὰ **ψυχολογικὰ αίτια**, ἐξ ὧν τὰ διάφορα εἶδη τῶν νεαρῶν εγκληματιῶν (τοῦ **νευρωτικοῦ** δηλ. τῆς **ψυχοπαθητικῆς προσωπικότητος**, τοῦ **ἡβηφρενικοῦ**, τοῦ **μανιοκαταθλιπτικοῦ**,

τοῦ **παραιοῦκοῦ**, τοῦ ἐστερημένου δηλ. τῶν ἀπαραιτήτων ἀναγκῶν καὶ ἐπιθυμιῶν τῆς ζωῆς.

Δὲν θὰ ἐξετάσωμεν τοὺς ἐκ **βιολογικῶν** αἰτίων νεαροῦς ἐγκλίματας, τοὺς **πνευματικῶς** δηλ. **ἀνωμάλους**, τοὺς πάσχοντας ἐκ κακῆς λειτουργίας τῶν **ἐνδοκρινῶν ἀδένων** καὶ τοὺς ἔχοντας **ὀργανικὰς ψυχώσεις** ἢ **ἐγκεφαλικάς βλάβας**.

Δὲν θὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἐκ τῆς **ἐλλιποῦς θρησκευτικῆς ζωῆς** καὶ θρησκευτικῆς δι' ἔργων μορφώσεως τῶν νέων μας ἀδυναμίαν αὐτῶν, ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὸ ἐγκλίμα, μήτε θὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τῆς ἐκ τοῦ ἐγκλίματος **οἰκονομικῆς ἀπωλείας** εἰς τὰ ἄτομα καὶ τὸ Ἕθνος, ἀνελεύθουσης κατὰ τὸ 1931 ἐκ τῶν καταδικασθέντων 88.263 ἀτόμων εἰς ὑπὲρ τὸ δισεκατομμύριον χρυσῶν τότε δραχμῶν εἰς ἔθνηκιν καὶ ἀτομικὴν οἰκονομίαν.

Περὶ τούτου καὶ εἰς τὸ ἔργον «ἡμῶν» Κοινωνιολογία καὶ εἰς ἰδιαιτέραν πραγματείαν ἡμῶν «Τὸ ἐγκλίμα ἐν Ἑλλάδι» ἐκτενῶς πραγματευόμεθα. Σήμερον εἰς τὰ αἷτια τὰ ἐκ τοῦ **σημερινοῦ ἰδία περιβάλλοντος** προσερχόμενα δι' ἐλαχίστων θὰ ἀσχοληθῶμεν. Καὶ ταῦτα εἶναι:

Πρῶτον τὰ ἐκ τοῦ **οἰκογενειακοῦ** περιβάλλοντος. Ἡ **οἰκογένεια**, ὡς γνωστόν, εἶναι τὸ λίκνον τῆς ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῆς προσωπικότητος. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν τῇ οἰκογενεῖα ζωῆς ἐμπεδοῦνται οἱ ὀρθοὶ τρόποι συμπεριφορᾶς, σκέψεως καὶ ἐκφράσεως τῶν συναισθημάτων τοῦ παιδός, αἱ ἀξίαι καὶ οἱ γνώμονες καὶ τὰ κριτήρια τὰ διαρκῆ, τὰ ὅποια ἐξασφαλίζουν μόνιμον ἐπίδρασιν εἰς τὴν μελλοντικὴν ζωὴν του καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητός του. Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἐκεῖνη, ποῦ χωματίζει ζωηρότητα τὴν ὅλην σκέψιν καὶ διαγωγὴν τοῦ παιδίου καὶ τοῦ νέου. **Ἐντασις** εἰς τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις, **διχόνοια** καὶ **συγκρούσεις, μίσση** μετὰξὺ τῶν συζύγων, **ζηλοτυπία** καὶ **διαπληκτισμοί** ἔχουν μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ παιδιοῦ καὶ δυσπροσαρμοσίαν του· **ἐγκληματικότητα** δὲ τῶν νέων καὶ **διαζύγιον** εἰς τὴν οἰκογένειαν ἔχουσι κατὰ τὰ πορίσματα πολυαορίθμων ἐρευνῶν μεγάλην συνάφειαν, ὡς καὶ ἡ ἀνώμαλος καὶ ἀνήθικος ζωὴ εἰς αὐτήν. Καὶ τοῦτο, διότι **τὸ παιδίον προσλαμβάνει καὶ σχηματίζει τὰ κριτήρια τοῦ πράττειν κατὰ κύριον λόγον** μᾶλλον ἐκ τῶν **γονέων του** καὶ τῶν **στενωτέρων φίλων του** καὶ ὀλιγώτερον ἐκ τοῦ σχολείου καὶ τῆς **ἀγωγῆς γενικώτερον**. Τὸ **παράδειγμα** δηλ. καὶ ἔδω τῶν γονέων, αἱ κρίσεις καὶ ἡ διαγωγή των, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀσθηροὶ καὶ σκληροὶ ἐνίοτε οὔτοι, ἔχει τὴν ἀρχουσαν θέσιν εἰς τὴν συμπεριφορὰν τοῦ παιδιοῦ. Τοῦναντίον τὸ παιδί, τὸ ὅποιον στερεῖται τῆς εὐκαιρίας τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θαλάσσης τῆς μητρὸς, ὅσον πτωχὴ καὶ ἂν εἶναι αὕτη, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ ὀρφανοτροφεῖα ἢ ἄλλων ἔθνων καὶ κοινωνικῶν συστημάτων ἰδρύματα, τὰ ὅποια ἀντικαθιστῶσι τὴν οἰκογένειαν, εἶναι δυνατόν νὰ κλίνῃ εἰς τὸ παντὸς εἶδους παράπτωμα καὶ ἐγκλίμα.

Δεύτερον αἴτιον, τῆς νεανιζῆς ἐγκληματικότητος ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, εἶναι ἡ **πτωχεία** καὶ ἡ **ἀνεργία**. Ἄλλ' ὄχι ὅμως πάντοτε, ὡς συνηθίζεται νὰ γράφεται καὶ νὰ τονίζεται. Τὸ γεγονός, ὅτι ἐγκληματίας τις διέπραξεν ἐν ἐγκλημα ἄεργος ὢν, δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἀργία ἐπηρθε πάντοτε τὸ αἴτιον. Διότι οἱ κατ' ἐπαγγελματιὰ κλέπται καὶ διαρρηχταί, τὰ ἀνεύθυνα ἐκ διαφόρων αἰτίων πρόσωπα τὰ ἐστρατημένα μορφώσεως, ἀγοράματα ἢ γραμματισμένα πρόσωπα (ὡς ἀτυχῶς εἶναι σήμερον πολλοὶ ἐκ τῶν νέων μας), ἀντικεινωνικά κτηρίσματα καὶ διδασκαλία δύνανται εἰς τοὺς ἀέργους τούτους νὰ εἶναι αἱ **παρορμήσεις** πρὸς τὸ ἐγκλημα καὶ ὄχι ἡ ἀργία οὐδὲ ἡ πτωχεία. Διότι σχετίζεται βεβαίως ἡ πτωχεία πρὸς τὸ νεανικὸν ἐγκλημα, καὶ μάλιστα ἡ πτωχεία, ποῦ ἀμαυρώνει καὶ ἀποπνίγει τὴν νεότητα καὶ σκιάζει μὲ τὰ μαῦρα ἐπακολουθήματά της τὴν ἰσχύον, ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν της (1), πλὴν ὅμως μαζὶ μὲ τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείαις καὶ ἐλλείψεις συμβαδίζουν ἄλλα στοιχεῖα **συναίτια**, ἀναφερόμενα εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ πείραν τοῦ παιδιοῦ, τὰ ὁποῖα καθορίζουν τὸν χαρακτήρα, τὰς πράξεις καὶ τὴν ἔναντι τοῦ νόμου συμπεριφορὰν του. Καὶ τοιαῦτα στοιχεῖα καὶ **συναίτια** εἶναι **διχόνοια** εἰς τὴν οἰκίαν, **συμμορφαὶ παιδικαί, πτωχὴ καὶ εἰς γνώσεις ξηρὰς περιοριζομένη ἐκπαίδευσις**, ἂν ὑπάρχῃ καὶ τοιαύτη, **πτωχὴ καὶ ἀνοργάνωτος ἐλευθέρω ἐνασχόλησις τοῦ παιδιοῦ**, πάντα ταῦτα εἶναι τὰ ἅμεσα καὶ ἐνεργὰ αἴτια τῆς ἐγκληματικότητος. Ἀναμφιβόλως ἡ πτωχεία καὶ ἡ ἀνεργία δύνανται νὰ παρωθῇ τὸν ἄνθρωπον εἰς ποικίλους τρόπους διαγωγῆς, πλὴν σπανίως ὁ πειθὼν ἢ ὁ κριθὼν κατευθύνεται ἀμέσως πρὸς τὴν κλοπὴν. Μηδὲ ἀντιθέτως ὁ ἔχων ἄρθρα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ θὰ ἀπέχῃ κλοπῆς ἢ ἀδικίας. Νέος ἀρίστης καὶ εὐπόρου οἰκογενείας 18 ἐτῶν εἰς ἓν τῶν καλύτερων προαπειθῶν μας πρὸ τινῶν μηνῶν συνελήφθη κλέπτων ραδιόφωνα, κατὰ τρωτίτησιν μάλιστα ἀπὸ τῶν Ἀμερικανικῶν αὐτοκινήτων.

Ὡς πρὸς τοῦτο βελτίωσις τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν δύνανται νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸν προφυλακτικὸν κατὰ τῶν ὡς ἄνω συνθηκῶν, ἐξ ὧν ἡ νεανικὴ ἐγκληματικότης πηγάζει, **πλὴν ἂν δὲν ὑπάρχουν ἠθικαὶ ἐπιδράσεις, ὀπλισμὸς ἠθικὸς τῆς νεότητος ἐκ τοῦ οἴκου, τῆς γειτονίας, τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἀπλῆ παροχὴ τροφῆς, κατοικίας καὶ ἐνδυσμασίας** μικρὰν σημασίαν δύνανται νὰ ἔχῃ πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς νεανιζῆς ἐγκληματικότητος. Ἀτυχῶς αἱ γενόμενα ἔχρουναι, καὶ δὴ ἐν **Φιλαδελφείᾳ ἐπὶ 23 ἔτη συνεχῶς** ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ αὐξήσις τοῦ νεανικοῦ ἐγκλήματος εἶναι μεγάλη εἰς περιόδους οἰκονομικῆς εὐημερίας καὶ εἰς περιόδους οἰκονομικῆς δυσπραγίας, μικρὰ δὲ τούναντιον εἰς περιόδους κανονικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, καθ' ἃς οὔτε εὐημερία μεγάλη ὑπάρχει οὔτε δυσπραγία.

1) Βλ. πλείονα εἰς Γ. Σακελλαρίου Κοινωνιολογία σελ. 311.

Κοινωνικά αξία και κριτήρια θεμελιούμενα επί υλιστικών θεωριών και συστημάτων, είναι δηλητηριώδεις επιδράσεις προς παράβασιν τοῦ νόμου, ἰδιαίτερος παρὰ τῆς νεότητος, ἥτις ἐν ἀρχῇ διασκεδάσῃ χάριν καὶ ἐξ ἀπορροατικῆς μὴ ἀσκηθεῖσα εἰς τὸ ἠθικῶς πράττειν καὶ ἠθικῶς αὐξάνεσθαι, ὀδηγεῖται καὶ εἰς τὴν κλοπὴν καὶ εἰς τὸ ἠθικὸν κακόν.

Τρίτον αἴτιον νεανικῆς ἐγκληματικότητος ἐκ τοῦ περιβάλλοντος εἶναι αἱ **ἐπιδράσεις ἐξ ἀναστροφῆς μετ' ἐγκληματιῶν** παντὸς βαθμοῦ, ὡς ἀτυχῶς συμβαίνει παρ' ἡμῖν εἰς τε τὰς φυλακὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς μὴ ὀργανωμένας ποινικὰς σχολὰς, ὅπου μὴ ἐγκληματῖα ἐφηβοὶ μετ' ἐγκληματιῶν ἀναστρέφονται καὶ συζῶσι διδασκόμενοι καὶ διαφωτισόμενοι εἰς τὸ παντοῖον ἐγκλημα' ὡσαύτως ἡ συμμετοχὴ εἰς συμμορίας, ὡς αἱ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἢ μᾶλλον κατὰ τὰς νύκτας τῶν Ἀθηνῶν συμμορία τῶν λεγομένων «*εὐπαροξιστῶν*» καὶ τῶν ἄλλων, τὰς ὁποίας ἡ Ἀστυνομία γνωρίζει καλύτερον ἡμῶν.

Τέταρτον αἴτιον ἐγκλήματος νεανικοῦ εἶναι ἡ **κακὴ χρῆσις** τοῦ αὐξηθέντος εἰς ὀκτώωρον, ἤτοι τὸ 1/3 τοῦ εἰκοσιτετραώρου, **ἐλευθέρου χρόνου** τῆς νεότητος. Ἀδιοργάνωτος, ἀσυβέβητος, ἀνοδήγητος, ἀδιαφώτιστος νεότης κατὰ τὰς ἐλευθέρους τῆς ταύτης ὥρας εἶναι ἐπόμενον εἰς μὲν τὰς ἐπαρχίας εἰς τὰ κερφαρεῖα νὰ συχνάζῃ, νὰ χαροποιάζῃ, νὰ καπνίζῃ, νὰ ἀκοιῇ ἀνηθίζους παραίνεσεις, εἰς τὰς πόλεις δὲ εἰς ἄλλα ἀνήθικα καὶ ἀκάθαρτα κέντρα νὰ συχνάζῃ ἢ τοὺς **κακοὺς κληματογράφους**, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην ἐνίων ἐπιστημόνων, δὲν εἶναι δυνατόν ἢ κακῶν παραδειγμάτων καὶ διδασκαλιῶν σύμβουλος καὶ διδάσκαλος νὰ γίνεται. Ὁ **κακὸς κληματογράφος**, εἰς τὸν ὁποῖον προσετέθη καὶ τὸ κακὸν ραδιόφωνον μὲ τὰς γνωστὰς ἀπομιμήσεις τῶν ὀργανιστικῶν ἁσιμάτων τῶν «*μπούζουζιῶν*», ὁ κακὸς κληματογράφος, ὡς ἀλλαγῶν πραγματευόμεθα, εἰς τὸν ὁποῖον παρουσιάζεται ἡ ζωὴ πλήρης βιωσιμῶν καὶ **ἐντυπωσιακῶν ἐρωτικῶν σκηνῶν**, συμβάλλει ἀσφαλῶς εἰς τὴν αὐξησιν τῆς ἐγκληματικότητος κατὰ τοὺς τρόπους:

- α) **Μορφώνει τὴν διάθεσιν τῶν ἀηλίκων πρὸς τὸ ἐγκλημα**, ἐπιδρῶν βαθμιαίως ἐπ' αὐτῶν.
- β) **Διδάσκει εἰς αὐτοὺς τὴν τεχνικὴν τοῦ ἐγκλήματος**.
- γ) **Ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτοὺς οὕτως ὥστε νὰ ἀποκτιῶσιν ἰσχυρὰς ἀντικοινωνικὰς διαθέσεις καὶ ἐχθρότητας.**

Πέμπτον αἴτιον νεανικῆς ἐγκληματικότητος ἐκ τοῦ περιβάλλοντος εἶναι ἡ **ἀσύδοτος κυκλοφορία** παντὸς ρυπαροφύλλου ἢ μυθιστορήματος ἢ περιοδικοῦ πρὸς πᾶσαν ταπεινὴν ὁρμὴν τὴν νεότητα στρέφον.

Ἐκτον αἴτιον νεανικοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ **πλημμελὴς ἐκπαίδευσις**.

Ἐκ τῆς στικτικῆς τῶν ἐγκληματιῶν νέων καὶ ἐνηλίκων μαρτυρεῖται:

Ὅτι περισσότεροι εἶναι οἱ ἐγκληματῖα, οἱ τυχόντες στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἢ οἱ παντελῶς ἀγράμματοι. Ἡ λυπηρὰ αὕτη κατάστασις δια-

πιστοί ἢ τὴν ἀνικανότητα καὶ ἀνεπάρκειαν τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ἀποβλέποντος μόνον εἰς παροχὴν γνώσεων, πρὸς περιοριστὴν ἢ πρόληψιν τοῦ ἐγκλήματος, ἢ τὴν ὑπερτίμησιν ὑφ' ἡμῶν τῆς ἀξίας τῆς ἐκπαιδείσεως πρὸς ἓνα τοιοῦτον σκοπόν. Τὸ πρῶτον ἀτυχῶς, θλιβόμενοι ὡς ἐκπαιδευτικοὶ τῆς χώρας ἡγέται, εἴμεθα ὑποχωροῦμενοι νὰ παραδεχθῶμεν, διότι ἡ σημερινὴ ἐκπαίδευσις δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς ἑλληνικῆς μεταπολεμικῆς κοινωνίας μας προσελθούσας ἀνάγκας καὶ δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτῆς, ἐξ ἧς περιστολὴ τοῦ ἐγκλήματος θὰ ἦδύνατο νὰ προέλθῃ.

Ἐκ τῆς αὐτῆς στατιστικῆς βλέπομεν :

Ὅτι ἐλάχιστοι εἶναι οἱ ἐγκάθειρτοι ἐγκληματῖαι, οἱ τυχόντες ἀνωτέρας παιδείσεως. Σημαίνει τοῦτο ἄρα γε ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικόν μας σύστημα μορφώνει τοὺς ἀνθρώπους ὥστε νὰ μὴ περιπίπτουν εἰς τὸ ἐγκλημα ; Σημαίνει ὅτι ὁ γραμματισμένος νέος ἐγκληματίας παραστρατῶν κατορθώνει νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς τὰς φυλακάς, ὡς ὁ ἐκ καλῆς οἰκογενείας πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς ἓν τῶν προαστείων τῶν Ἀθηνῶν ὁ κλέπτων τὰ ραδιόφωνα ἀπὸ τῶν Ἀμερικανικῶν αὐτοζινητῶν ; Ἡ σημαίνει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τοιούτων νεαρῶν ἐγκληματιῶν εἶναι μικρὸς, διότι μικρὸς εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθόντων περισσότερα γράμματα ; Ποῦ ἡ ἀλήθεια ; εἶναι ἄγνωστον. Ὅτι ὅμως εἶναι ἀληθές, εἶναι ὅτι ἡ ἀγωγή καὶ εἰς τὴν Δημοτικὴν καὶ εἰς τὴν Μέσην ἐκπαίδεισιν, ἵνα μὴ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς ἀνωτάτης, εἶναι ἀνεπαρκῆς πρὸς μὴ μόρφωσιν νεαρῶν ἐγκληματιῶν. Καὶ ἀληθῶς, ἐφ' ὅσον τὸ σχολεῖον γενικῶς δὲν καλλιεργεῖ εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον κυρίως τὰς **ἐξεις** καὶ **ἀρετάς**, εἰς τὸ Γυμνάσιον δὲ γνώσεις μόνον δίδει καὶ **δὲν ἀσκεῖ ἀρετάς, δὲν παρέχει ἰδανικά, δὲν παρέχει προρομήσεις πρὸς ἐνάρετον βίον** καὶ **διαθέσεις πρὸς ἠθικὴν μόρφωσιν, ἀνικάνους** δὲ κατὰ μέγα ποσοστὸν **τοὺς νέους διὰ τὴν ζωὴν παρασκευάζει**, οὐδὲν τὸ παράδοξον ἂν οἱ νέοι οὗτοι μὴ κατορθώνοντες νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰν γνωστὸν μέσων εἰς τὸν Δημόσιον προῦπολογισμόν, τραπῶσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ χαρτοπαιγίου, τῆς οἰκοποιίας, τῆς φοιτήσεως καὶ ὑπὸ νεροποντῆν ἀκόμη εἰς τὸν Ἰππόδρομον τοῦ Παλ. Φαλήρου ἢ εἰς τὰς χαρτοπαικτικὰς συναναστροφὰς καὶ τὸ παντοῖον νεανικὸν ἐγκλημα.

Ἰδιαίτερος λυπηρὰ, ἂν μὴ τραγικὴ, εἶναι ἡ κατάστασις διὰ τὰς περισσοτέρας τῶν **νεανίδων**, αἱ ὁποῖαι, ἀντὶ νὰ μορφώνονται συγχρόνως «διὰ τὸν ἑαυτὸν των, διὰ τὸν ἄνδρα των καὶ διὰ τὰ παιδιὰ των», ἐξέρχονται τῶν Γυμνασίων πολλὰκις μὲ ἀχρηστους δι' αὐτὰς γνώσεις, ἀγνωοῦσαι σχεδὸν ἀπολύτως τὸ μέγα προνομοῦχον γυναικεῖον ὑποῦργημά των, τὴν θέσιν των καὶ τὴν ἀποστολὴν των.

Ἄλλο αἶτιον, **ἔβδομον**, τῆς νεανικῆς ἐγκληματικότητος εἶναι ἡ **ἀδιαφορία** τῆς κοινωνίας ἐξ ἐλλείψεως ὀργανώσεως αὐτῆς καὶ ἀποκτίσεως **κοι-**

νης συνειδήσεως ή *υπερατομικής βουλήσεως* πρὸς καταδίκην παντός κακοῦ, ἀδιαφορία ή *ἐγκατάλειψις* οἰασδήποτε ὠραίας ἰδέας, εἰς ἓνα τὸν συλλαβόντα αὐτήν, καὶ ἡ μὴ διαμαρτυρία ή μὴ συνεργασία πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἡ ὀπισθοχώρησις ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος πρὸς γενομένης εἴτε κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, εἴτε κατ' ἄλλου, ἀδικίας μὲ τὴν ἐπιφρόνησιν «ἄς τῶβρη ἀπ' τὸ Θεό!» «Ἐγὼ θὰ διορθώσω τὸ Ρωμαῖκο;»

Αὐτοκίνητον καὶ ἔγκλημα. Εἰς τὰς ἀνωτέρω αἰτίας τῶν νεαρῶν ἐγκληματιῶν πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ αὐτοκίνητον, καὶ δὴ, διότι τοῦτο παρέχει μεγαλύτεραν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὴν νεότητα, ἰδίως, ἀπὸ παλαιῶν ἀνασταλτικῶν καὶ τὴν πειθαρχίαν κρατουσῶν αὐτὴν ἐπιρροῶν, ἔπειτα δὲ διότι περιέπλεξε τὰ μέγιστα προβλήματα σχετιζόμενα πρὸς τὴν γενετήσιον ὀριμὴν, τὴν παντοειδῆ ἀπόλαυσιν, τὴν σπατάλην, καὶ τὴν ἀργίαν, ἀκόμη δὲ καὶ διότι δι' αὐτοῦ οἱ νεοποιοὶ, ἐξασφαλίζοντες τὴν εὐκολώτερον διαφυγὴν, εὐκολώτερον καὶ πρὸς τὸ ἔγκλημα παρασύρονται. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω τὸ αὐτοκίνητον κατέστησεν εὐκόλον τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ συχνότεραν, ἐκτὸς ἂν, ὀργανοῦμενος ὁ κοινωνικὸς βίος, ὡς πρέπει, ἀντιμεταπίσῃ τὰς ἐκ τοῦ αὐτοκινήτου καὶ τῶν ἄλλων αἰτιῶν μεταβολὰς καὶ προσαρμοσθῇ εἰς αὐτάς.

Πλὴν ὅμως τῶν αἰτιῶν τούτων, κοινῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς πᾶσαν κοινωνίαν, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἔχομεν καὶ ἄλλα αἰτία, ὡς ὁ πόλεμος, ἡ κατοχὴ, ὁ σημιμοριτοπόλεμος, τὰ ἱλιστικά κηρύγματα καὶ ἡ ἔλλειψις ἰδεολογικῆς κατευθύνσεως μικρᾶς καὶ μεγάλης κοινωνίας κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς, ἡ μὴ κανονικὴ ἢ μᾶλλον πλημμελεῆς ἐκπαίδευσις.

Ἐξ ἄλλου ἡ γοργὴ διαμόρφωσις τῆς Κοινωνίας μας, κυρίως ἀπὸ τὰς κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον πολλαπλασιαζόμενας ἐφευρέσεις, καὶ δὴ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν μὲ τὸ ραδιόφωνον, τὸ ἀεροπλάνον, τὸ τηλέφωνον κλπ., ἐπέφερον εἰς τὴν ἄνευ ὁδηγίας, ἄνευ διαφοτισμοῦ, ἄνευ ναυτικῆς τυξίδος, τ. Ἐ. *ιδανικῶν* πρὸς ὀρθὴν ἠθικὴν διαβίωσιν, ἐπέφεραν *νέας τάσεις καὶ διαθέσεις* εἰς τὴν ψυχὴν τῆς νεότητος, τάσεις καὶ διαθέσεις πρὸς *κριτικὴν* παντός θεσμοῦ καὶ ἰδρύματος, τάσεις πρὸς *αιτιολογίαν* καὶ *διαφωτισμὸν* ἐπὶ τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν καὶθε νέον, προβλημάτων ψυχικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ καθορισμοῦ τῆς θέσεώς του εἰς τὸν κόσμον, προβλημάτων γενετησίαν, ἐπαγγελματικῆς προσαρμογῆς εἰς τὴν ζωὴν, προβλημάτων ἠθικῆς, θρησκευτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς. Τῶν προβλημάτων τούτων ἡ μὴ ἱκανοποιητικὴ ἢ ἡ διεστραμμένη λύσις, γεννᾷ τάσεις διαφυγῆς ἀπὸ τῆς οἰκογενείας, τάσεις πρὸς *κατάλυσιν τῆς τυφλῆς ὑποταγῆς* εἰς τὰς ὠραίας ἑλληνοχριστιανικὰς παραδόσεις, διαθέσεις πρὸς εὑρεσιν νέων πηγῶν ἱκανοποιήσεως τῶν πόθων, τῶν φιλοδοξιῶν των, μαζρὰν τοῦ οἴκου ἢ καὶ τοῦ πλημμελῶς λειτουργούντος καὶ μὴ ἱκανοποιούντος τὸν νέον ἢ τὴν νέαν μας *ἀσυγχρονίστου σχολείου*.

Ἀποτέλεσμα τούτων : Τὰ παιδιά μας, ἀγόρια καὶ κορίτσια, ἐξέφυγον ἀπὸ τὰ χέρια τῶν περισσοτέρων γονέων καὶ παραστρατοῦν εὐκόλως, θύματα γινόμενα κακῶν ὁδηγῶν, διεφθαρμένων ἐνηλίκων ἢ ὁμηλικῶν ἢ τῶν ἀφθονούντων πρὸ τῶν ὁμμάτων τῆς πολιτείας δηλητηριωδῶν ἀνηθικῶν δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα ρίπτουν τὴν νεότητα εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἡδονιστικῆς ζωῆς καὶ ἀπολαύσεως, τῆς ὀργανωμένης ἀθεϊστικῆς πολιτικῆς, μαχητικῆς καὶ ὀλοκλήρωτικῆς ἰδεολογίας, ἣτις ἐξατλωθεῖσα ἤδη εἰς τὸν ἡμῶν κόσμον διαβιβρώσκει ἰδρύματα καὶ ὁμάδας τῶν δημοκρατικῶν ἐθνῶν.

Εἰς ἄλλα ἔθνη ὑπάρχει κάποια ἀντίδρασις, κάποια προφυλάξις, ἕνας πόλεμος ἰδεῶν μὲ μίαν ἀντίθετον ἰδεολογίαν. Ὑπάρχουσιν ἰδεολογία καὶ κηρύγματα ἀντιμαχόμενα κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς καταστρεπτικῆς ταύτης διαβρώσεώς του. Ὑπάρχει ἕνας ἐμφύλιος πόλεμος, ἀφανῆς εἰς τοὺς πολίτους. Πλὴν ὑπάρχει καὶ **ἀντίθετος ἰδεολογία** καὶ συστηματικὸς διαφωτισμὸς ἐνηλίκου καὶ ἀνηλίκου κοινωνίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκόμη καὶ μερὶς τοῦ ἐθνικοφρονος λεγομένου τύπου χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῖ ἐργάζεται ἐπ' ὀφειεῖα μᾶλλον τῆς ὕλιστικῆς ἰδεολογίας μὲ τὰ σεξουαλικὰ λεγόμενα δημοσιεύματα, εἰκόνας καὶ συνθήματα. Ὅμοιος ἀτυχῶς καὶ ὁ **κινηματογράφος** καὶ ἔως χθὲς τὸ ραδιόφωνον εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συμβάλλουσι, πᾶσαν εὐπρόσπειαν καὶ αἰδῶ καὶ ἠθικὴν ἀξίαν πολλακις προσβάλλοντα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τέλος δὲν ὑπάρχει ἀντίθετος ἰδεολογία, ἰδεολογία, ἢ ὁποῖα νὰ γεννᾷ κάποια ἐλπίδα, νὰ ἐμφυζῶν ἔργατα, σπουδαστάς καὶ διανοουμένους, διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἑνὸς κόσμου ἀνωτέρου, μᾶς εὐτυχίας πραγματικῶς ἰκανοποιητικῆς, μᾶς ἐνότητος καὶ ἰσοροπίας, μᾶς ἁμονίας μεταξὺ συνειδήσεως καὶ τῶν πράξεών μας.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ σπουδαιότερα τῶν αἰτίων τῆς νεανικῆς ἐγκληματικότητος.

Ποῖα ὁμῶς εἶναι τὰ μέσα καὶ οἱ τρόποι τῆς προλήψεως καὶ ἀναστολῆς τοῦ διαρκῶς ἀξαναομένου παντοῦ ἐγκλήματος τῆς ἑλληνικῆς νεότητος;

Ἄρασις ἢ περιορισμὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων αἰτίων τῶν ἐκ τῆς κληρονομικότητος καὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ μας προερχομένων, εἶναι ἡ πρώτη μέρισμά μας. Παρὰ ταῦτα μέτρα προληπτικά, ὡς τὰ διὰ τῆς τελευταίας νομοθεσίας τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης μέτρα, εἶναι ἐπιφευγῆ ὡς κολιούντα τὴν νεότητα ἢ ἀπομακρύνοντα αὐτήν, ἂν ἐφαρμόζονται πάντοτε ἐπαρκῶς.

Μὲ ὅλον ὁμῶς τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν, τοῦ ἔχομεν πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὴν προσπάθειαν τῶν σήμερον διοικούντων τὴν δικαιοσύνην τῆς Πατρίδος μας, θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἐρωτήσωμεν : Εἶναι τὰ μέσα αὐτὰ τὰ τὴν **ἀποστροφὴν** τοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην τοῦ ἀγαθοῦ γεννῶντα; Εἶναι δυνατὸν ὁ ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τοῦ κακοῦ περισσότερον,

ἔστω καὶ ἂν ἡ ἠθικὴ κρίσις του ἀναπτυχθῆ, νὰ φέρεται ἐναρέτως, ἂν μὴ ἔν τῷ μεταξὺ **ἀσκηθῆ** εἰς τὸν ἐνάρετον βίον; Εἶναι δυνατὸν διὰ τιμωρίας τοῦ κακοῦ νὰ ἐπέλθῃ τὸ μῖσος πρὸς αὐτὸ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἀγαθοῦ, ἄνευ ἐλευθέρως ἐκλογῆς τοῦ καλοῦ;

Ἡ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἔργον κυρίως ἀγωγῆς, ἀγωγῆς ὁμῶς ἀσκούσης τὴν ἀρετὴν ἐμπράκτως καὶ εἰς τὴν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ εἰς τὸν οἶκον καὶ τὴν ἔξω κοινωνίαν διαβίωσιν τοῦ παιδίου ἢ τοῦ νέου. Εἶναι ἔργον **ἠθικοῦ ἐξοπλισμοῦ**, διαφωτισμοῦ καὶ διδασκαλίας τῶν νέων περὶ τοῦ τί ἐκάστοτε εἶναι τὸ ὀρθόν, τὸ δίκαιον, τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ ἀνήθικον τὸ ἐπιτρεπόμενον καὶ ἀποφενκτέον μέσα εἰς τὴν ἐπαναστατικῶς μεταβαλλομένην σήμερον κοινωνίαν μας καὶ τὰς μεταβαλλομένας ἠθικὰς ἀντιλήψεις. Ἐφ' ἑτέρου ἡ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἔργον **ἠθικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ ἐπιμορφώσεως τῆς μεγάλης Κοινωνίας**, μετ' **νέαν ἰδεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς** κεντρικοῦσαν τὸν Νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ Ἑλλήνου.

Πρὸς δύο ἐπομένως κατευθύνσεις εἶναι ἀνάγκη ἡ προσπάθεια πρὸς ἠθικὸν ἐπανεξοπλισμὸν νὰ στραφῆ, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠθικὴν ἰδιότητα τῆς σχολικῆς ἡλικίας, τὸ δὲ τῆς ἐνηλίκου κοινωνίας τὴν ἐπιμόρφωσιν.

Τί χρειάζεται ὁμῶς καὶ πῶς ἐπιτυγχάνεται ὁ ἠθικὸς ἐξοπλισμὸς τῆς νεότητος;

Πρὸς ἠθικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς νεότητος χρειάζεται σχολεῖον καὶ ἐκπαίδευσις ὄχι μόνον μεταδόσεως γνώσεων περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ὄχι ἀσκήσεως μόνον τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων πρὸς τὸν σκοτὸν τοῦτον, ἀλλὰ καὶ **χρησιμοποίησεως τοῦ Νοῦ μας** πρὸς γνῶσιν καὶ μόρφωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου, χρειάζεται αὐτοέλεγχος καὶ αὐτογνωσία πρὸς διαρκῆ ἄνδρον καὶ πρόοδον εἰς τὴν ἠθικὴν διαβίωσιν.

Παρέχεται ὁμῶς διὰ τοῦ ἐν ἰσχύϊ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἡ τοιαύτη τοῦ **Νοῦ μας** χρησιμοποίησις;

Διὰ τοῦ σημερινοῦ, ὄχι μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πλείεστα τῶν Ἑθνῶν, ἐκπαιδευτικὸν συστήματος, ἐπιχειροῦμεν τὴν γνῶσιν μόνον τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἣτις ἐπιμελῶς ἀποθησαυρίζεται καὶ μάλιστα μετ' ἀκριβείας πολλακίς ἐκφράζεται καὶ ἀποδίδεται. Τὸν νοῦν ὁμῶς, τὸ ὄργανον τῆς ψυχῆς, τὸ ἴδιον γνώρισμα ἔχον **τὸ νοεῖν ἑαυτὸν καὶ γνωρίζειν ἑαυτὸν** καὶ αὐτοσυνειδησίαν παρέχον, τὸν Νοῦν, ὄν, κατ' Ἀριστοτέλη, «δέδωκεν ὁ Θεὸς ὡς ὄργανον τῆς ψυχῆς πρὸς καλλιέργειαν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου,» τὸν Νοῦν, δι' οὗ γνωρίζομεν τὸν ἑαυτὸν μας, κρατοῦμεν εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο σημεῖον **ἀχρησιμοποίητον**. Παραμελοῦμεν δὴλα δὴ εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν μας τὴν **ἀσκήσιν τῆς αὐτοσυνειδησίας**, δι' ἧς αἰξάνει ἡ γνώσις περὶ ἡμῶν αὐτῶν, περὶ τῆς φύσεως τοῦ Ἐγὼ μας. Παραμελοῦμεν τὴν **δημιουργίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας**, ἣτις προέροχεται ἐκ τῆς διαπλάσεως τῆς

έσωτερικῆς μας ζωῆς, συμφώνως πρὸς ἓν ἰδεῶδες, παραμελοῦμεν τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητός μας, ἥτις ἐπέχεται ἂν γνωρίσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἂν χρησιμοποιήσωμεν τὸν ἐντὸς ἡμῶν χρυπτόμενον καὶ ἀχρησιμοποίητον ψυχικὸν δυναμισμὸν μας. Παραμελοῦμεν τὴν ἀπόκτησιν τῆς **αὐτογνωσίας**, τὴν αὐτοσυνειδησίαν, ἥτις εἶναι ἡ ἀνωτέρα δύναμις τῆς ἀνθρώπινης ὑποστάσεως, ἥτις εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Λησμονοῦμεν ὅτι διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς αὐτοσυνειδησίας μανθάνομεν ὅτι ὑπάρχομεν ὡς ἐλεύθερα πρόσωπα, ζῶντα, ἐνεργοῦντα, διὰ τῆς γνώσεως δὲ ταύτης τοῦ ἐγὼ ἡμῶν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν καλύτερον καὶ τὰ ἐκτὸς ἡμῶν καὶ νὰ διαστείλωμεν αὐτὰ ἀφ' ἡμῶν. Ἔτι πλέον ὅμως τούτου διὰ τῆς αὐτοσυνειδησίας μας ἐρευνῶντες ἑαυτοὺς σιάπτοντες ἔνδον κατὰ τὸν Μᾶρκον Αὐρήμιον ἀνακαλύπτομεν τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον καὶ **γνωρίζομεν τὴν θεότητα**.

Τὸ ἐν ἰσχύϊ **ἐκπαιδευτικὸν σύστημα**, δὲν θὰ εἴμεθα ἄδικοι ἂν τὸ εἶπωμεν, **ἐκολόβωσε τὸν Νοῦν**, στερεῶσαν αὐτὸν τῶν πτερυγῶν τῆς ἐλευθερίας του, ἵνα **ὁ ἄνθρωπος ἐρωτῶν ἑαυτὸν** καὶ γνωρίζων, τὸ Σύμπαν ἐρμηνεύσῃ, τὴν θεσίαν καὶ σχέσιν του εἰς αὐτὸ καὶ τὴν ἐν παντὶ ἀλήθειαν γνωρίσῃ καὶ τὴν ἐκ ταύτης πηγάζουσαν ἀλβιότητα καὶ τὴν εὐτυχίαν ἀπολαύσῃ.

Τί χρειάζεται λοιπόν;

α) **Ἐξεις** καὶ ἀσκήσις εἰς τὸ ἐναρέτως ζῆν δι' αὐτοελέγχου καὶ αὐτοκριτικῆς.

β) Προβολὴ ἰδανικῶν ποῦ νὰ ἐμπνέουν, νὰ φωτίζουν, νὰ ἠλεκτρίζουν τὴν νεότητα καὶ νὰ ὀδηγοῦν αὐτὴν εἰς τὸν **λιμένα τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος**.

γ) Αὐτόβουλος ὠδήσις πρὸς ἀμίλλαν εἰς τὴν κτήσιν τῆς ἀρετῆς τῆς μαθητικῆς νεότητος διὰ **προκηρύξεως βραβείου ἀρετῆς**, διπλώματος μὲ χρυσὰ γράμματα εἰς τοὺς ἐπ' ἀρετῇ διατρέποντας μαθητάς.

δ) **Προσοχὴ τοῦ διδασκάλου** εἰς τὴν **διάγνωσιν τῆς ἠθικῆς προόδου** τῶν μαθητῶν του καὶ **ὄχι μόνον** τῆς εἰς τὰ **μαθήματα ἐπιδόσεώς των**.

ε) **Συνεργασία οἴκου καὶ σχολείου** εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐπιδεικνυομένης προόδου εἰς τὴν **ἠθικὴν διαβίωσιν**.

Ταῦτα δὲ πάντα πρέπει συστηματικῶς νὰ συντονίζονται.

Τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας **πληροῖ τὸ νέον σύστημα ἀγωγῆς**, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἡμερῶν ἐτολήσαμεν νὰ προβάλλομεν καὶ ὅπερ, ἐφαρμοσθὲν εἰς 15 Σχολεῖα καὶ δύο κατασκηνώσεις ἐπὶ χιλιάδων νέων, **ἐπέφερε καρπὸς ἀνεπείστως θαυμαστούς**, τοὺς ὁποίους θὰ ἀκούσετε ἐντὸς ὀλίγου.

Καὶ ταῦτα μὲν, πλὴν ἄλλων δευτερευόντων, περὶ τῶν ὁποίων

διελάβομεν εις τὸ μῶλις κυκλοφορῆσαν τεύχος τοῦ «Προμηθέως», χοριάζεται ἡ σχολικὴ κοινωνία πρὸς μόρφωσιν ὄντως ἠθικῶν χαρακτήρων καὶ ἀποτροπὴν τοῦ παντοῦ ἐγκλήματος.

Τί δὲ ἡ ἐνῆλικος ἑλληνικὴ κοινωνία ἔχει ἀνάγκην πρὸς ἠθικὸν ἐξοπλισμὸν της;

Ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ κοινωνία ἔχει ἀνάγκην ἰδεολογίας, ἥτις νὰ παρέχη ἐλπίδα καλύτερας, εὐτυχεστερας ζωῆς, ἱκανῆς νὰ δίδῃ ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν καὶ θεραπείαν εἰς προβλήματα βασικά καὶ θεμελιώδη, τὰ ὁποῖα τὸν ἀνθρώπον ἀπασχολοῦν ἐντόπως καὶ τῶν ὁποίων ἡ λύσις δύναται ἐνσυνειδήτως νὰ καταπαύσῃ τὴν διαρκῆ σήμερον ἀγωνίαν αὐτοῦ τρέφοντος διαρκῶς ἄνευ ἀναπαύσεως πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν καὶ περισσότεραν ἄνευ τέρατος ὕλην ἀπόλαυσιν, πλὴν ἀτυχῶς χωρὶς ποτὲ νὰ μείνῃ ἱκανοποιημένος, χοριάζεται ἰδεολογίαν, πού νὰ τὸν κατευθύνῃ εἰς λιμένα εἰρηρικῆς καὶ πραγματικῆς εὐτυχίας.

Καὶ τὰ προβλήματα αὐτὰ τὰ βασικά καὶ θεμελιώδη, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν καὶ περιμένουν λύσιν καὶ διαφωτισμὸν, εἶναι κοινωνικά, οικονομικά, θρησκευτικά, ἠθικά, προβλήματα δηλ. διαφωτισμοῦ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Κόσμου, Μεσοκόσμου καὶ Μικροκόσμου, τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ νοήματος αὐτῶν, τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ καὶ ἐννοίας Αὐτοῦ, τῆς ἀξίας ἢ μὴ τοῦ οικονομικοῦ παράγοντος ὡς κατευθυντηρίου δυνάμεως τοῦ πνευματικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ βίου, τῆς πηγῆς καὶ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς, τοῦ προσορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μέγα κοινωνικὸν πρόβλημα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς κοινωνίας καὶ συγκρύνσεως τῆς μεγάλης διαφορᾶς μεταξύ πτωχῶν καὶ πλουσίων, καὶ πλείστα ἄλλα.

Καὶ ὁ διαφωτισμὸς οὗτος σήμερον ἐπιβάλλεται ἐπιτακτικώτατα καὶ ἄνευ χρονοτριβῆς ἐν ὄψει τοῦ ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου ἰδεολογίας ὕλιστικοῦ διαφωτισμοῦ διὰ πάσης δυνατῆς προπαγάνδας ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ἐπιβαλλομένης.

Καὶ πρέπει νὰ γίνῃ ὁ διαφωτισμὸς αὐτός ὄχι μόνον εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης καὶ Ἀνοτέρας ἐκπαίδευσσεως, δι' ἀλλαγῆς τοῦ προγράμματος τῆς διδασκαλίας ὕλης καὶ εἰσαγωγῆς εἰς πάσας τὰς Σχολὰς τῆς Μέσης παιδείας μαθήματος **στοιχειώδους Κοινωνιολογίας**, ἀλλὰ διαφωτισμὸς ἐπιτακτικῶς ἀμέσως πρέπει νὰ γίνῃ πάντων τῶν ἐνῆλικῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν δι' ὀμιλῶν καὶ διαλέξεων καθ' ἑβδομάδα ἢ δεκαπενθήμερον τοὐλάχιστον εἰς τὰ σχολικά κτίρια ἢ εἰς ἄλλας αἰθούσας, τὰ καλοῦμενα **Κοινωνικά Κέντρα**. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ ὅ,τι τὸ Σχολεῖον ὀρθόν, ἠθικόν, ἐπωφελεὲς παράγει, ἡμεῖς οἱ μεγάλοι, ἢ ἐνῆλικος κοινωνία, μετὰ τὸ κακὸν παράδειγμά μας πρὸ πάντων, ἀσβόλης πληροῦμεν, κατηγοροῦντες τὸν διδάσκαλον ἐκεῖ ὅπου πταίσται εἴμεθα ἡμεῖς, ἢ ἀδιάφορος, ἢ ἄπονος πρὸς τὰ παιδιά μας κοινωνία.

Εἰς τὰς αἰθούσας αὐτάς, ἐκτός τῶν ἄλλων διαλέξεων ἐπὶ τῶν ἀνωτέρ-

ρω κοινωνικών προβλημάτων, και **κίνηματογράφος** θα πρόπη να λειτουργή με εθνικώς και επιστημονικώς, θρησκευτικώς και προς οδηγίαν τών νέων και νεανίδων ηθικολαστικώς και διδακτικωτάτας ταινίας. Είς τό Κέντρον τούτο θα ήδύνατο να λειτουργή και **βιβλιοθήκη** με προσελκυστικά και μορφωτικά βιβλία, οία τά έν τή βιβλιογραφία, τής Ο.Η.Ε.Ν., προς οδηγίαν και μόρφωσιν τών νέων και νεανίδων, και προς έπωφελή χρῆσιν τού ελευθέρου χρόνου άνδρων και γυναικων φθειρομένων σήμερον είς τά καφενεία και τας χαρτοπακτικας έντός και εκτός τού οίκου λέσχας.

Διά τού διαφωτισμού τούτου επί πάντων τών ως άνω προβλημάτων ο μαθητής και ο εργάτης και ο άνηρ και ή γυνή και οί μεγάλοι και οί έφηβοι δύνανται να οδηγηθώσιν ίνα σχηματίσωσι τό σχέδιον τής ζωής ή τής **περι τού βίου φιλοσοφίας των** τασσόμενοι ελευθέρος και ένσυνειδήτως και αυτοβούλως είς τήν ορθήν παράταξιν και γινόμενοι έλπιδοφόροι στρατιώται προς πραγμάτωσιν ένός νέου καλύτερου κόσμου, τόν όποϊόν ιδιαιτέρως ή όργάσει προς μεταβολήν πλήρης χαρίτων νεότης μας όραματίζεται και άπαιτεί.

Τό παμμέγιστον τούτο έργον προς άμφοτέρας τας κατευθύνσεις τού ήθικου έξοπλισμού δέν είναι έργον ένός άνδρός αλλά πολλών. Είνα ανάγκη **όργανώσεως εδρυτάτης**, κατευθυνομένης εκ τινος Κέντρον, έπεκτεινομένης διά παραρτημάτων, επί κεφαλής τών όποϊών να τεθώσιν άνδρες και γυναίκες δυναμικοί, έμπνευσμένοι, πρόθυμοι προς μελέτην και μάθησιν τών υποδεικνυομένων μέτρων και μεθόδων ήθικου έπανοπλισμού και κατευθύνσεως τής έν ύπνω και μαρασμού και άδιαφορίας ύπέρ τού γενικου καλου κατά κανόνα διατελούσης Έλληνικής σήμερον Κοινωνίας.

Και τό έργον τούτον τό ανέλαβεν ή Ο.Η.Ε.Ν., έν αρχή με μίαν δωρεάν μόνον 500 δραχμών ένός πτωχου καθηγητου Γυμνασίου, Παπανικολάου όνόματι.

Προς τόν σκοπόν τούτον πενήκοντα άνδρες (Καθηγηταί τού Πανεπιστημίου, Δικαστικοί, Στρατηγοί και άλλοι άνώτεροι) Έλληνες ανέλαβον **νόμφ** τήν ίδρυσιν τής Ο.Η.Ε.Ν., τής όποιás σκοπός έν ευρύτερα έννοία είνα επαναλαμβάνομεν, ή πλήρωσις τών άνωτέρω αναγκών και προς τας δύο κατευθύνσεις τού έπανοπλισμού σχολικής και ένηλικου κοινωνίας προς θεραπειάν ή μάλλον πρόληψιν όσον τό δυνατόν τών προηγούμενως αναφερθέντων έγκλημάτων και γενικώτερον τών παθολογικών φαινομένων τής Κοινωνίας.

Τήν τοιαύτην πλήρωσιν ή Ο.Η.Ε.Ν. έπιχειρεί:

α) Διά μεταδόσεως είς τούς έχοντας ανάγκην εκ τών ήγετών τής Κοινωνίας διά τού όργάνου αυτής «Προμηθεύς» και διά βιβλιογραφίας ιδεολογικης και διά τών παραρτημάτων αυτής είς τό κοινόν τών εκ τής

ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀληθειῶν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων.

β) Δι' ὀμιλιῶν ἀνά δεκαπενθήμερον εἰς τὰ Παραρτήματα αὐτῆς, καὶ ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἀθήνας 28 τοιαῦτα παραρτήματα, ὅσα καὶ τὰ Ἀστυνομικὰ Τμήματα, ἀναμένοντα ταγούς καὶ ἐμπνευσμένους πνευματικούς ἡγέτας.

γ) Διὰ μεταδόσεως τῶν αὐτῶν ἀληθειῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ λέγομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι εἰσέτι οὔτε ὁ **κινηματογράφος**, οὔτε ὁ **τύπος**, εὐηρεστήθησαν νὰ μᾶς βοηθήσωσι, διὰ **προβολῆς πινακίδων ἠθοπλαστικῶν ἀποφθεγμάτων**, ἀναρτωμένων εἰς πάντα τὰ κεντρικὰ σημεῖα συγκεντρώσεως τοῦ λαοῦ. Εἶναι δὲ τὰ ἀποφθέγματα αὐτά, τινὰ τῶν ὁποίων καὶ εἰς τὰ Δικαστήρια καὶ τὰ Λεωφορεῖα καὶ τὰ Σχολεῖα ἐτέθησαν, σπόροι ἠθικῆς πρὸς γνῶσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ δικαίου, τοὺς ὁποίους, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, οἱ κορυφαῖοι τῆς φιλοσοφίας ἀναπτύσσουν εἰς μέγαν ἀριθμὸν τόμων, ἢ εἶναι σύντομοι φράσεις κανόνων τοῦ βίου, αἱ ὅποια δύναται εὐκόλως νὰ ἐντυπώνωνται εἰς τὴν μνήμην καὶ νὰ ἐπανέρχονται κατὰ συνήθειαν εἰς τὸν νοῦν ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ καλῆ.

Τὴν ἐκ τῶν ἀποφθεγμάτων τούτων ὠφέλειαν καὶ σημασίαν θὰ κατανοήσῃ πᾶς τις, ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ πορίσματα ἐρεῦνης ἐπὶ 109 φοιτητῶν, οἵτινες ἐκλήθησαν νὰ ἀπαντήσωσιν ἀνωνύμως, ἀλλ' ἐνόρκως ἐπὶ τῶν ἐξῆς πέντε ἐρωτημάτων :

α) Σὲ ὠδήγησαν εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον αἱ ἀνηρημένα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐπιγραφαί ; (*Απαντήσεις : Ναι 72, *Οχι 27).

β) Ποῖα ἐξ αὐτῶν περισσότερον ; (*Απαντήσεις : Πᾶσαι 27, Ἀγνότης 37, Αὐτοκριτικὴ 13 κλπ.).

γ) Ἐγέννησαν συζήτησιν τινα εὐμενῆ εἰς τὸν κύκλον Σας ; (*Απαντήσεις : Ναι 77, *Οχι 21).

δ) Σὲ ἀπέτρεψαν ποτὲ ἀπὸ συγκρούσεως ἢ ἀμφιβολίας περὶ τοῦ πρακτέου ; (*Απαντήσεις : Ναι 57, *Οχι 19).

ε) Εἰργάσθητε προσωπικῶς διὰ τὴν καλὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἰς τοὺς ἄλλους ; (*Απαντήσεις : Ναι 45, *Οχι 53).

Τὸν ἠθικὸν ἐξοπλισμὸν ἢ Ο.Η.Ε.Ν. ἐπιχειρεῖ :

δ) Δι' **ἀσκήσεως τῶν ἀρετῶν**, αἵτινες κατὰ παράδοξον τρόπον εἰς τὰ Σχολεῖα μας, Δημοτικὰ καὶ Γυμνάσια **κατὰ κανόνα** δὲν ἀσχοῦνται. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀσκήσις κατορθοῦται :

α) Διὰ τῆς καθ' ἑκάστην ἐσπέραν συνηθείας τῶν μαθητῶν πρὸς Πυθαγόρειον αὐτοκριτικὴν μὲ τὰς γνωστὰς τρεῖς ἐρωτήσεις : 1) Τί ἔκαμα σήμερον (Τί δ' ἔορεξα). 2) Τί ἁμαρτίαν ἔκαμα (Πῆ παρεβην). 3) Τί ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάμω, παρέλειπα νὰ τὸ κάμω ; (Τί δέ μοι δεόν οὐκ ἐτελέσθη). Καί, ὅπερ σπουδαιότερον.

β) Διὰ τῆς κατὰ Σάββατον αὐτοκρισίας καὶ βαθμολογίας εἰς τὸς ἐξῆς δώδεκα ἀρετὰς τοῦ «Δελτίου ἀσκήσεως ἀρετῶν», τ.ἔ. θερησκευτικῆ διαβίωσης, ἐγκράτεια, καθαρῳότης, εὐπρεπὴς συμπεριφορὰ, θάρρος, συμβολὴ εἰς τὸ γενικὸν καλόν, σεβασμὸς πρὸς τοὺς νόμους, φιλεργία, συνεργατικότης, τάξις καὶ ἀκριβεία, φιλαλήθεια, δικαιοσύνη.

Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δελτίου τούτου;

Τὸ δελτίον τῆς ἀσκήσεως τῶν ἀρετῶν ἐφηγηρόσθη εἰς 15 σχολεῖα τοῦ Κράτους καὶ τὰς θερινὰς κατασκηνώσεις Ἀθηνῶν καὶ Εὐρυτανίας, ἐφαρμόζεται δὲ καὶ σήμερον εἰς τὰ σχολεῖα ἀπὸ τῆς Σκοτούσης μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ ἀπὸ Κερκύρας μέχρι τῆς Κῶ.

Ἴδου τὰ πορίσματα :

Ἐκθεσις Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείων Κῶ Δωδεκανήσου κ. Δ. Ἰωσήφ.

Ἡ ὑποδοχὴ, τῆς ὁποίας ἔτυχε τὸ μέτρον ἐν τῇ Περιφερείᾳ παρὰ τῶν γονέων, ὑπῆρξε **θανμασία**, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ὡς πρὸς τὴν βελτίωσιν τῶν μαθητῶν **ἄριστα**. Κατωτέρω παραθέτομεν περιεκτικὰ τινὰς σχετικῶν ἐκθέσεων τῶν κ.κ. Διευθυντῶν τῶν Σχολείων.

1. Διευθυντῆς Δημοτ. Σχολείου Καρδαμένης Κῶ: «Οἱ γονεῖς ἐξέφρασαν τὸν ἐνθουσιασμὸν των διὰ τὴν σπουδαιότητα καὶ διὰ τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα παρετήρησαν εἰς τὰ τέκνα των, ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου.

2. Διευθυντῆς Δημ. Σχολείου Ζιάς Κῶ: «Σὰς εὐχαριστοῦμεν, κ. δάσκαλε, ποὺ θέλετε νὰ μᾶς κάμετε τὰ παιδιά μας ἀνθρώπους. Ὁ Θεὸς νὰ τοῦ δίνει χρόνια αὐτοῦ, ποὺ σκέφθηκε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γράμματα νὰ μᾶς τὰ κάνη καὶ καλὰ παιδιά».

3. Διευθυντῆς Α' Δημ. Σχολείου Χώρας Καλύμνου: «Τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι **πράγματι ἄριστον**, καθ' ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἠθικῆς διαβιώσεως τῶν μαθητῶν».

4. Διευθυντῆς Β' Δημ. Σχολείου Πυλίου Κῶ: Ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη μετὰ σχεδὸν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων».

Ἐκθεσις Διευθυντοῦ Δημοτ. Σχολείου Σκοτούσης Σεργῶν

«Παρατηρήθη ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴ μεταβολὴ σχεδὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀσκηθέντας μαθητὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀρετὰς τόσον εἰς τὸ Σχολεῖον, ὅσον καὶ κατ' οἶκον καὶ ἐν τῇ Κοινωνίᾳ. . . . . Ἰδιαιτέρως σημειοῦμεν τὸ ἐξῆς περιστατικόν: Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι γηγενεῖς (σλαυφῶνοι) καὶ πρόσφυγες προερχόμενοι ἐκ Κανκάσου. Μεταξύ των ὄχι μόνον δὲν ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ μέχρι τοῦδε κοινωνικαὶ σχέσεις, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑποβόσκει μῖσος, τὸ ὁποῖον ἀτυχῶς καλλιεργεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν τέκνων των. Διὰ τοῦτο συχνὰ δημιουργοῦνται ἐπεισόδια μεταξύ τῶν

μαθητῶν γηγενῶν καὶ προσφύγων. Τὸ θλιβερὸν τοῦτο φαινόμενον, ἂν δὲν ἐξηφανίσθη τελείως, πάντως ὅμως περιορίσθη εἰς μέγαν βαθμὸν.

Ὁ **Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Νικολόπουλος**, ἐφαρμοσας τὸ δελτίον ἀσκήσεως ἀρετῶν εἰς τὰς θερινὰς κατασκηνώσεις τοῦ Δήμου, ὡς εἰς τὸ συνέδριον τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς 14 Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ. εἶπεν. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου τοῦ Καθηγητοῦ κ. Σακελλαρίου ἀπέδωκεν ἄριστα ἀποτελέσματα. Οἱ γονεῖς δὲ τῶν παιδιῶν ἐλθόντες εἰς τὸ Δημιοργεῖον, μὲ ἠγχαρίστησαν ὄχι μόνον διὰ τὸ βάρος πού ἐπῆραν τὰ παιδιὰ τῶν ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διὰ τὴν μεταβολὴν πού παρετήρησαν εἰς τὴν ἠθικὴν συμπεριφορὰν των, ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὰ σπιτία των. Ἐγὼ δὲ τὸ ἀπόγευμα σήμερον θὰ βραβεύσω 19 ἐξ αὐτῶν ὅσα μοι ὑπεδείχθησαν ὡς ἄξια ἐπιβραβεύσεως διὰ τὴν ἀρίστην τούτων συμπεριφορὰν.

Τέλος ὁ ἀρχηγὸς τῆς Κατασκηνώσεως Ἐθρυτανίας κ. **Κ. Κιούσης**, ἐφαρμοσας τὸ διάγραμμα ἀσκήσεως ἀρετῶν γράφει: «Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ διαγράμματος ἀσκήσεως ἀρετῶν εἰς τὰ ὀργανωμένα σύνολα, σχολεῖα, κατασκηνώσεις, κ.λ.π. ἀποτελεῖ **ἠθικὴν ἐπανάστασιν** εἰς τὰ μέσα ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ἰδοὺ ἐν συντόμῳ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διαγραμμάτων ἀσκήσεως ἀρετῶν ἐν τῇ κατασκηνώσει:

α) Ἠλλάξεν ἀποτόμως ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς κατασκηνώσεως, διότι ἐτέθησαν κοιτήρια ἐναετότου ζώης, ἔλεγχος καὶ ἀξιολόγησις τῶν καλῶν πράξεων.

β) Ἐδημιουργήθη ἀμέσως στίβος εὐγενοῦς ἀμίλλης διὰ τὸ βραβεῖον ἀρετῆς τῶν ἀτόμων, τῶν ὁμάδων καὶ τῶν κοινοτήτων.

γ) Ὁ δημοσίᾳ γενόμενος αὐτοέλεγχος ἐπηρέασε κατὰ πολὺ τὴν συμπεριφορὰν τῶν κατασκηνωτῶν καὶ ἐβελτίωσε τὴν διαγωγὴν των.

δ) Τόσον οἱ ὁμαδάριοι, ὅσον καὶ οἱ Κοινοτάριοι ἠναγκάσθησαν νὰ προσέξουν ἰδιαιτέρως τὴν συμπεριφορὰν ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν κατασκηνωτῶν πρὸς ἀλλήλους.

Γενικώτερον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο προήγαγε τὴν αὐτοσυνειδησίαν καὶ τὴν αὐτοαγωγὴν. (Ποβλ. «Προμηθεὺς» Ἔτος Δ' τευχ. 1ον, 1954).

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Εἰς τὰς κρίσιμωτέρας ἡμέρας, τὰς ὁποίας διέρχεται ὁ κόσμος, καὶ διὰ κατὰ μείζονα λόγον ἕνεκα τοῦ πολέμου, τῆς Κατοχῆς, καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ συμμοριτοπολέμου καὶ ἡ Ἑλλάς, ἐπιτακτικωτάτη εἶναι ἡ ἀνάγκη ταχέως ἠθικοῦ ἐπανοπισμοῦ νέων καὶ ἐνηλίκων μὲ νέα, «σύγχρονα μέσα», μὲ νέαν ἐπαρκῆ ἰδεολογίαν καὶ μὲ καρποφόρους μεθόδους ἀσκήσεως τῶν ἀρετῶν καὶ μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος, πρὸς προστασίαν τῆς Νεότητος, σωτηρίαν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐξόρμησιν τοῦ Ἔθνους πρὸς νέας κατευθύνσεις.

Ἐάν τὰ πορίσματα, τὰ ὁποῖα Σᾶς ἀνέφερα προηγουμένως, πορίσματα ἐξ ἐφαρμογῆς ἐπὶ χιλιάδων μαθητῶν, καθὼς καὶ τὸ καθημερινῶς ἐκδηλούμενον διαφέρον—εἰς 486 μέχρι σήμερον ἀνέρχονται τὰ ἀποσταλέντα εἰς 11 μῆνον μόνον διάστημα ἔγγραφα ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος—, παρὰ Νομαρχῶν, Διευθυντῶν σχολείων καὶ Ἐπιθεωρητῶν ζητούντων φῶς καὶ ὁδηγίας πρὸς ἠθικὴν ἀναμόρφωσιν τῆς νεότητος, εἶναι ἀρκετά, ὥς φρονοῦμεν, νὰ πείσουν πάντα ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ εἰς χεῖράς του σύστημα ἐκπαιδύσεως συμπληρῶνον τὸ ὑφιστάμενον,

Ἐάν διὰ νέου συστήματος τούτου ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἀκόπου, ἀδαπάνου, ἑλληνικοῦ, σωστικοῦ, τέρποντος παιδιᾶ, γονεῖς καὶ διδασκάλους, τὰ ἐλαττώματα τῆς Φυλῆς δύνανται νὰ ἐλαττωθῶν,

Ἐάν τὸ ὄνειρον καὶ κήρυγμα ἀπὸ 2500 ἐτῶν περὶ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλάτωνος, τ.ἔ. ὅτι *σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ ἄσκησις, μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος*, δύναται, ἂν τὸ θελήσωμεν, νὰ πραγματοποιηθῇ, *τότε ἔλθετε* μαζί μας, ἀγαπητοὶ μας φίλοι καὶ φίλοι τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος, πλαισιώσατε καὶ ὑποστηρίξατε τὰς προσπάθειάς ἐγκρίτων Ἑλλήνων, τῶν μελῶν τῆς Ο.Η.Ε.Ν., ἀγωνισθῆτε εἰς τὰ Παραρτήματα αὐτῆς, συνεργασθῆτε μεθ' ἡμῶν, ἵνα, ἐπιτυγχανομένης τῆς ἠθικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Νεότητος καὶ ὅλου τοῦ Ἑθνους, πρωτοπορήσῃ ἡ Ἑλλάς, ἡ αἰωνία διδάσκαλος τῶν Ἑθνῶν, καὶ διαλάμπῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν νέαν ἐξόρμησίν της, ποῦ ἡ ἱστορία της, τὸ ἐνδοξον παρελθὸν καὶ τὰ πεπρωμένα Της ἐπιβάλλουν πρὸς δημιουργίαν μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν πρῶτον τῆς Ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου ἐνὸς νέου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

THE MORAL REARMAMENT OF YOUTH

By G. SAKELLARIOU

In this article the author states that the increase of crime of all youth in Greece (aged 9—21) increased 30% in two years and the increase of crime among school boys and girls is 62%. He then deals with the causes of crime and the means for prevention.

Dr. Sakellariou presents a new method of moral rearmament both for young and adult society. This method consists in presenting a new ideology for the Greek people, in training pupils to acquire virtues through self examination and self marking in the class room before other pupils. Teachers and also parents give a mark.

The results from the application of this system in fifteen schools in Greece are admirable and beyond expectation.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΥΝΗ ΩΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ

Υπό ΚΩΝ. ΣΚΑΛΟΥΜΠΑΚΑ

*Αναμφισβητήτως η γυνή τυγχάνει σπουδαίος κοινωνικός παράγων, δυνάμενος τὰ μέγιστα νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν καθόλου ἀνθρωπίνην εὐημερίαν.

*Ὁ κύκλος τῆς δράσεως αὐτῆς δὲν περιορίζεται σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ μόνον, ὡς ἄλλοτε, ἀλλ' ἠδυνήθη πρὸς πάσας σχεδὸν τὰς κατευθύνσεις.

*Ἐλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ ἔργα τοῦ δημοσίου βίου, ὡς δημόσιος υπάλληλος, ἀνέπτυξεν ἴδια ἐπαγγέλματα, παρουσίασε δὲ πανταχοῦ ἐπιανετήν προόδον καὶ ἀρετήν ἀπόδοσιν ἐλάχιστα ἢ καὶ οὐδόλως ὑπολειπομένη τοῦ ἀνδρός. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπεδόθη καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, τῶν ὁποίων τὴν ἐξέλιξιν παρακολοῦθε μετὰ θαυμαστοῦ ζήλου, ἀνεδείχθη ὡς ἐπιστήμων, διέπρεψεν ὡς συγγραφεὺς καὶ ἐν γένει ἀπέδειξεν ὅτι, ἐὰν τύχῃ καταλλήλου μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως, δύναται αὕτη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, νὰ φθάσῃ εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸν ἄνδρα διανοητικὸν ἐπίπεδον καὶ νὰ συμμετάσχη ἐπωφελῶς ἐξ ἴσου μὲ ἐκεῖνον εἰς τὴν καθόλου κοινωνικὴν δράσιν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἐπωφελέστερον ἴσως ἐκείνου.

Κατέχει πρῶτα ἡ γυνὴ σπουδαίας καὶ ἐξόχους ἱκανότητας, αἵτινες ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἀνάλογον μόρφωσιν καὶ τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὴν γυναικίαν φύσιν προσόντα καὶ χαρίσματα, θὰ συντελέσωσιν ἵνα ἀνταποκριθῇ πλήρως πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς ἀποστολήν.

*Ἄλλ' ἵνα ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ γυνή, εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐὰν ἦδη ἀπολαμβάνῃ δικαιωμάτων καὶ ὑπολογίζεται ὡς κοινωνικός παράγων, τοῦτο δὲν ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἰδίαις αὐτῆς ἱκανότητάς. Διότι ἡ γυνὴ διετέλει ποτὲ ἐν πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ δουλείᾳ, ἀνίκανος νὰ σημειώσῃ οὐδὲ τὴν ἐλάχιστην προόδον καὶ ἀπὸ τὴν δουλείαν ταύτην ἠλευθέρωσε αὐτὴν ὁ Κύριος Ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

*Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κινδυνεύει νὰ ἐπανέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν καὶ ἀθλιότητα, ἐνῶν ἐμμένονσα πιστὴ εἰς τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔθεσεν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς Χριστός καὶ δρῶσα ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ προορισμοῦ τῆς Χριστιανικῆς γυναικὸς θέλει ἀποτελέσει ἀληθῆ καὶ εὐεργετικὸν πολιτικὸν παράγοντα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον εἶρε τὴν γυναῖκα εἰς κυριολεκτικῶς ἐλευσίην καὶ ἀθλίαν κατάστασιν ὑποκειμένην εἰς μυρίους ὅσους καὶ παντοίους ἐξευτελισμούς, κτήμα καὶ δούλην τοῦ ἀνδρός, στερουμένην ἠθικῆς ἀξίας, κοινωνικὸν καὶ ἠθικὸν νανάγιον καὶ ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν λαμβάνει ὁ Ἰησοῦς ταύτην καὶ διὰ μιᾶς ἀνορθώνει καὶ ἀναδεικνύει αὐτὴν λευκὴν καὶ καθαρὰν ἀπὸ πάσης κηλίδος, ἀληθῆς κρίνον ἀγνότητος. Στερεοποιεῖ τὸν γάμον καὶ δι' αὐτοῦ ἐξυψώνει τὴν θέσιν τῆς γυναικὸς ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός, τῆς μιᾶς γυναικὸς πρὸς τὸν ἓνα ἄνδρα, ἀποκαθιστᾷ αὐτὴν εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἐκεῖνον ἠθικὸν ἐπίπεδον καὶ ἀπαγορεύει

εις τὸν ἄνδρα νὰ ἐκλαμβάνῃ τὴν γυναῖκα ὡς δοχεῖον ἡδονῆς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον οὗτος ἔχει δικαίωμα νὰ ἀντλή πάντοτε πρὸς πλήρωσιν τῶν χθαμαλῶν αὐτοῦ ὀρέξεων καὶ ἐπιθυμιῶν. Καταργεῖ πῖσας τὰς διακρίσεις καὶ καθιεροῖ νέαν κατάστασιν, καθ' ἣν οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ πάντες εἰς ἓν Χριστῷ Ἰησοῦ (Γαλ. γ, 28). Ἐναγενητῶς τελείως καὶ ἐξυψώνει τὴν γυναῖκα εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀρετῆς, ὥστε προκαλεῖ ἀληθῶς θαυμασμόν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Ἐθνικὸς Λιβάνιος, καίτοι προκατειλημμένος ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ συγκρατήσῃ τὸν θαυμασμόν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκθαμβοῦς πρὸ τοῦ ἠθικοῦ κάλλους τῶν Χριστιανικῶν γυναικῶν ἀναφωνεῖ: «Βαβαί! οἱαι γυναῖκες παρὰ Χριστιανοῖς εἰσὶ!».

Εἶναι ὄντως μεγάλη ἡ εὐγνωμοσύνη, τὴν ὁποῖαν ὀφείλει ἡ γυνὴ πρὸς τὸν Χριστόν. Ἐὰν σήμερον ἀναγνωρίζονται ἴσα δικαιώματα καὶ ὑπολογίζεται ἡ γυνὴ ὡς ἠθικὸς καὶ κοινωνικὸς παράγων, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν Χριστόν.

Ἐὰν ἡ γυνὴ σεμνύεται διὰ τὰ θαυμασία γυναικεῖα ἠθικὰ παραδείγματα ἰδανικῶν μητέρων, ἅτινα μᾶς διέσωσεν ἡ ἱστορία, ὡς τῆς Ἐμμελείας, τῆς μητρὸς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τῆς Ἀνθούσης τῆς μητρὸς τοῦ Χρυσόστομου, τῆς Νόνης, τῆς μητρὸς τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, τῆς Μώνικας, τῆς μητρὸς τοῦ Αὐγουστίνου κ.π., αἵτινες ἀνέθρεψαν τοὺς φωστῆρας αὐτοῦ τῆς Ἐκκλησίας σταλάζουσαι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὰς θείας σταγόνας τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς. Ὁσαύτως τῶν ἠρωιδῶν Παρθενομαρτύρων παραδείγματα ὡς τῆς Περπετούσης, Αἰκατερίνης καὶ ἄλλων ἀκόμη γυναικῶν ἐμπνευσμένων ποιητριῶν, ὡς τῆς Κασσιανῆς καὶ ἄλλων ἀκόμη εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐπλεόνασεν ἡ ἔκλισις τῶν ἠθῶν, παρουσιάζονται πράγματι γυναῖκες πρότυπα ἠθικῆς καλλονῆς, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ ἐὰν ἐν πολλοῖς ἡ σύγχρονος γυνὴ παρεξέβληκε τοῦ προσορισμοῦ αὐτῆς καὶ κινδυνεύει νὰ ὑπαχθῇ ἐκ νέου εἰς τὸν πρότερον ἠθικὸν ἐξευτελισμόν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἀπεμακρύνθη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διότι πλησίον τοῦ Ἰησοῦ ἡ γυνὴ δὲν δύναται εἶμὴ νὰ ἐξυψουται πάντοτε, ἀποτελοῦσα μορφωτικὸν καὶ ἀνακαινιστικὸν παράγοντα οὐ μόνον κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλας τὰς μετέπειτα ἐποχάς.

THE CHRISTIAN WOMAN, AN IMPORTANT SOCIAL FACTOR

By CONST. SKALOUBAKAS

S u m m a r y. Mr. Skaloubakas recognizes the fact that the woman of today is an important factor for the progress of society, because, given the same opportunities with man, she took part in many activities and was distinguished as a professional woman, as a scientist, a writer etc. However, he says, this is due not only to her abilities but mainly to Jesus, who gave to the woman, the high position she deserved. Therefore, if she wants to keep this high position in society she must stay close to Him.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΡΕΤΗ

Υπό Δ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ἡ ἐρμηγεία τῆς ἔννοιας τῆς ἀρετῆς ἐμπερικλείει μεγάλας δυσχερείας, καὶ τοῦτο διότι διὰ τῆς λέξεως **ἀρετῆ** ἐρμηγνέονται πλείστα ἀγαθὰ ἰδιότητες τοῦ σώματος, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς. Εἶναι ἔννοια σύνθετος πλείστον ἀξιών καὶ ψυχικῶν διαθέσεων. Εἶναι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην «Σύνθεσις ἀξιών».

Ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὄντων, ἔχει ἰδιαιτέρον προορισμὸν ἐν τῷ κόσμῳ, εὐγενέστερον καὶ ὑψηλότερον τοῦ ταπεινοῦ προορισμοῦ ὄλων τῶν ἄλλων ζῴικῶν ὑπάρξεων. Τὸ ζῶον ὑπάρχει καὶ κινεῖται μόνον ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τῆς ἀναπαραγωγῆς. Ὁ ἄνθρωπος ὁμῶς ἔχει ἄλλον προορισμὸν, ὅστις καθορίσθη ἄνωθεν.

Ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἔχει λεχθῆ παρ' ἄλλων καὶ εἰς τὸν «Προμηθεά» ἐκτίθεται καὶ εἰς τὴν μελέτην τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σακελλαρίου «Τὸ κακὸν ἐν τῷ κόσμῳ», προσέτι δὲ εἰς μίαν τῶν ἠθοπλαστικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ο.Η.Ε.Ν. ἀναγράφεται» προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐργασθῆ μετ' ἀφοσιώσεως εἰς 7 κύκλους δράσεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν καὶ βελτίωσιν 1) τοῦ ἑαυτοῦ του, 2) τῆς οἰκογενείας του, 3) τῶν φίλων καὶ συγγενῶν του, 4) τῆς πατρίδος του, 5) τῆς ἀνθρωπότητος, 6) τῶν μελλουσῶν γενεῶν καὶ 7) νὰ γίνῃ συνεργάτης τοῦ μεγάλου τοῦ Σύμπαντος Δημιουργοῦ πρὸς ἐπέλευσιν τῆς Βασιλείας Τοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς». Κατὰ τὸν προορισμὸν τοῦτον ὅλαι αἱ ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου ἀποβλέπουν εἰς τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ κατὰ τρόπον ἐγγίζοντα αὐτὴν αὐτὴν τὴν Θεότητα.

Ὅλοκλήρως ἡ ζωὴ του ἐκεῖ πρέπει νὰ τείνῃ, ἐκεῖ νὰ ἀποβλέπῃ. Αὕτη εἶναι ἡ θεία μοῖρά του. Πρέπει ἐπομένως νὰ ἔχη ὡς γνώμονα τῆς ζωῆς του τὴν ἐν παντὶ τελειοποίησίν του, τὴν πνευματικὴν καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἠθικὴν τελειοποίησίν του.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τὴν ἰδίαν ἱκανότητα νὰ ἐπιτελοῦν, ἰσομέτρως, τὸν εὐγενῆ αὐτὸν προορισμὸν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν ἀνυψώσεως. Ὅπως δύο φύλλα τοῦ αὐτοῦ δένδρου, ἔτσι καὶ

δύο ἄνθρωποι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁμοιάζουν. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο θὰ ἔχη κἀτι καλλίτερον ἢ κἀτι χειρότερον ἀπὸ τὸν ἄλλον. Θὰ εἶναι εὐγενέστερος ἢ ἀγαθότερος, πνευματικώτερος ἢ ἠθικώτερος ἢ καὶ δυνατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Αἱ τοιαῦτα διακρίσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι σωματικά, πνευματικά, ἠθικά.

Ἡ ὥραιότης τοῦ προσώπου, ἡ δύναμις τοῦ σώματος, ἡ ἀντοχὴ εἰς τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα, τοὺς κόπους, εἶναι διακρίσεις σωματικά.

Ἡ εὐφυΐα, ἡ μόρφωσις, ἡ γνῶσις μιᾶς ἐπιστήμης ἢ τέχνης εἶναι διακρίσεις πνευματικά.

Ἡ **φιλανθρωπία**, ἡ **εὐποιΐα**, ἡ **εὐγνωμοσύνη**, ἡ **εἰλικρίνεια**, ἡ **ἐντιμότης**, ἡ **γενναϊότης**, ἡ **δικαιοσύνη**, ἡ **φιλία** εἶναι διακρίσεις **ἠθικά**.

Αἱ διακρίσεις αὗται ὀνομάζονται **ἀρεταί**.

Αἱ τελευταῖα αὗται ἀρεταί, αἱ ἠθικά, εἶναι κυρίως ἀρεταί, διότι εἶναι τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται ἐναντι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Σωματικὰς ἀρετὰς ἔχουν καὶ τὰ ζῷα, ἐξ ὧν πλεῖστα εἶναι κατὰ πολὺ δυνατώτερα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅμοιως πνευματικὰς ἀρετὰς ἔχουν πλεῖστοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τὰς χρησιμοποιοῦν ὄχι διὰ τὴν τελειοποίησιν καὶ εὐδαιμονίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἢ πρὸς ἰκανοποίησιν ὑλικῶν καὶ μόνον ἐπιδιώξεων ἢ πρὸς καταστροφὴν καὶ δυστηρίαν τῶν συνανθρώπων τῶν.

Αἱ ἠθικά ὅμως ἀρεταί εἶναι ἐκεῖναι τοῦ ἀναδεικνύουν τοὺς ἀνωτέρους ἀνθρώπους, ἐκείνους, οἱ ὁποῦν καθίστανται ἄξιοι πάσης ἐκτιμῆσεως καὶ σεβασμοῦ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Διὰ τῶν ἀρετῶν τούτων ὁ ἄνθρωπος τοποθετεῖται εἰς τὸν δρόμον τῆς τελειοποιήσεώς του καὶ τῆς Θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς. Ἄνθρωπος ρωμαλεός ἢ ὥραιος ἢ εὐφυής καὶ πνευματώδης κάτοχος ἀπεράντων γνώσεων, ἀλλὰ σκληρός, ἀτιμὸς, φθονερός, ρυπαρός, ἐγωΐστικὸς καὶ χυδαῖος εἶναι ὄχι μόνον ἐλλιπής ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχη τις κάλλος ἢ ρώμην καὶ ὑγίαν ἢ νοῦν ἰσχυρόν διὰ νὰ θεωρητῆαι ἄξιος τοῦ προορισμοῦ του.

Ἐὰν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀναίσθητος, κτηνώδης, μοχθηρὰ καὶ αἰμοβόρος, τότε ὁ ἄνθρωπος ὀλίγον διαφέρει τοῦ ζῴου, ἔστω καὶ τοῦ ὥραιότερου.

Τὸ σῶμα, τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ εἶναι βεβαίως συστατικά στοιχεῖα καθέως ζώσης ὑπάρξεως. Πλὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον, αἱ ψυχικά αὐτοῦ ἰδιότητες καταδεικνύουν τὴν ὑπεροχὴν του. Τοῦτο δὲ διότι ὅταν βλέπωμεν ἓνα συνάνθρωπόν μας νὰ πάσχει, δὲν ἀντιλαμβανόμεθα μόνον ὅτι πάσχει, ἀλλὰ ἐὰν ἔχωμεν καὶ εἰδικὰς γνώσεις ἀπὸ τί πάσχει καὶ ποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἡ θεραπεία του, αἰσθανόμεθα ἢ πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα τὸν πόνον του ὡς

πόνον ἰδικόν μας καὶ ἡ ἐνέργειά μας πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν πόνον τοῦ ἡ νὰ τὸν καταστήσωμεν ὀλιγώτερον ἐπώδυνον.

Αὐτὴ ἡ εὐσπλαχνία εἶναι ψυχικὴ ὑπεροχή, εἶναι εὐγένεια ψυχικὴ.

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τὸ ὑψιστὸν ἀγαθόν, ποῦ κάμνει τὸν ἀνθρώπον εὐδαίμονα, εἶναι ἡ συμφώνως μὲ τὴν ἀρετὴν ἐνεργητικότης.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν κριτήριον τῆς ἀρετῆς εἶναι ὁ βαθμὸς τῆς ἀναπτυσσομένης ἐνεργητικότητος, πρέπει νὰ διευκρινισθῇ τὸ νόημά της καὶ οὕτω τίθεται τὸ ἐρώτημα : **τί εἶναι ἀρετὴ;**

Ἐὸ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια δίδει τὸν ἐξῆς ὀρισμὸν τῆς ἀρετῆς :

Ἡ ἀρετὴ εἶναι :

« Ἐξὶς προαιρετικὴ ἐν μεσότητι οὖσα, τῇ προδῆ μᾶς ὀρισμένῳ λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν ».

Δηλαδή—σταθερὰ ψυχικὴ διάθεσις προερχομένη ἐκ τῆς προαιρέσεως (ἐπιθυμίας), ἣτις κρατεῖται εἰς μίαν μεσότητα καὶ ἣτις μεσότης καθορίζεται ὑπὸ τοῦ λόγου συμφώνως πρὸς τὸν καθορισμὸν, τὸν ὁποῖον δίδει ὁ φρόνιμος ἀνθρώπος. Ὁ ὀρισμένος οὕτως καθοδηγητικὸς κανὼν δὲν προκύπτει ἀπὸ ἓνα ἀφηρημένον, ἐκ τῶν προτέρων, θεωρητικὸν ἐπικαταλογισμὸν, ἀλλὰ καθορίζεται ἐκάστοτε ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ φρονίμου ἀνδρός (ὡς ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν). Εἰς πολλοὺς ἱστορικοὺς τῆς Φιλοσοφίας καὶ ἠθικολόγους προκαλεῖ ἰδιαιτέραν αἰσθησιν ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ ἀποδίδῃ τὸσαύτην σημασίαν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ φρονίμου ἀνδρός. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὁ ὄριμος ἀνθρώπος, ὁ φρόνιμος, ὁ σπουδαῖος διαθέτει μίαν πεφωτισμένην κριτικὴν ἰκανότητα, ἐν ἀσφαλῆς κριτήριον, διὰ τοῦ ὁποῖου δύναται νὰ διακρίνῃ τὸ πρότερον, τὸ κατ' ἀρετὴν. Οὕτω εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια ἀναγινώσκομεν : « Ὁ σπουδαῖος γὰρ κρίνει ὀρθῶς καὶ ἐν ἐκάστοις τὸ ἀληθὲς αὐτῷ φαίνεται » ὁ σπουδαῖος κατέχει τὸ ἀξιολογικὸν αἰσθητήριον.

Ἀξιόπρόσεκτον τυγχάνει εἰς τὸν ὡς ἂν ὀρισμὸν τῆς ἀρετῆς καὶ ὁ ὅρος **μεσότης** : διὰ νὰ μὴ παρασυρθῶμεν εἰς παρεξηγήσεις καὶ νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ Ἀριστοτέλης ὡς ἠθικολόγος τῶν συμβιβασμῶν καὶ ὑμνητὴς τῆς χουστῆς μετριότητος ἐφρόντισε, νὰ προλάβῃ μίαν τοιαύτην παρεξήγησιν καὶ γράφει εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια (στ. 1107) : « Τὴν δὲ ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι. Διὸ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸ τί ἦν λέγονται μεσότης, ἔστιν ἀρετὴ, κατὰ δὲ τὸ ἄριστον καὶ τὸ εὖ, ἀκρότης ». Δηλαδή « ἡ δὲ ἀρετὴ εὐρίσκει καὶ ἐκλέγει τὸ μέσον. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οὐσίας τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἐκφράζοντος τὴν ὄντολογικὴν τῆς ὑπόστασιν ἡ ἀρετὴ εἶναι μεσότης, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅμως τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς τελειότητος της εἶναι ὕψωσις εἰς τὸ ὑπέριστατον ὄριον ». Ἦτοι ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ συγχρόνως καὶ ὡς **μεσότης** καὶ ὡς **ἀκρότης**. Ἀπὸ ὄντολογικῆς ἀπόψεως πρέπει νὰ θεωρηθῇ μεσότης—μεταξὺ ὑπερβολῆς καὶ

ἐλλείψεως—ἀπὸ ἀξιολογικῆς δὲ ἀπόψεως—ὡς ἀκρότης· κατὰ δηλαδή τὸ ἀπόλυτον, μὴ ἐπιδεχόμενον περαιτέρω ἀνύψωσιν· π.χ. ἡ σωφροσύνη εἶναι ἀπόλυτος ὀντολογικὴ ἀξία ὑφισταμένη μεταξὺ μιᾶς ἐλλείψεως, ἣτις εἶναι ἡ ἀνασθησία, καὶ μιᾶς ὑπερβολῆς, ἣτις εἶναι ἡ ἀκολασία—μεσότης· ἀλλὰ ἀπὸ ἀξιολογικῆς ἀπόψεως ἐπιδέχεται ἀνύψωσιν μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου—ἀκρότης. Ἡ ἀνδρεία κεῖται μεταξὺ τῆς δειλίας καὶ τῆς θρασύτητος. Ἡ δικαιοσύνη μεταξὺ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι. Ἡ φιλία μεταξὺ ἔχθρας καὶ κολακείας. Τοῦτέστιν εἶναι σύνθετοι ἀξίαι, αἵτινες οὐδέποτε συνίστανται εἰς τὴν μονομερῆ ἐξύψωσιν ἑνὸς μεμονωμένου ἀναλογικοῦ στοιχείου, ἀλλὰ εἰς τὴν σύνθεσιν δύο ἀντιτιθεμένων ἀξιολογικῶν στοιχείων. Αἱ συνθέσεις αὐτὰ ὅσον περισσότερο ἀνυψοῦνται, τόσο περισσότερο ἀποτελοῦν ἀξίας ἀνωτέρας ὑφῆς: Οὕτω μόνον ἡ σύνθεσις ἀντιτιθεμένων ἀξιῶν ἀνυψοῦται καὶ ἀποτελοῦν πραγματικὴν ἀρετὴν, π.χ. ἡ ἀνδρεία δὲν εἶναι οὔτε δειλία μόνον, οὔτε ἀλόγιστον θράσος, αἵτινα μεμονωμένως λαμβανόμενα στεροῦνται πάσης ἠθικῆς ἀξίας: Μόνον ἡ σύνθεσις τῶν δημιουργεῖ ἀξίαν—ἀρετὴν.

Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἀρετῆς ὡς μεσότητος ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μόνον εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρετάς, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν ψυχικὴν ἐνεργητικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχουν μὲ τὰς πνευματικὰς ἢ διανοητικὰς ἀρετάς, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ νοῦ καὶ τοῦ λόγου καὶ διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἰσχύει ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς μεσότητος.

Αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ ἦθος ἦτοι τὴν βουλευτικὴν ἠθικὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην μεταξὺ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν συγκαταλέγονται ἡ σωφροσύνη, ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ μεγαλοψυχία, ἡ φιλάνθρωπία, ἐπίσης ἡ θραιότης, ἡ ἀλήθεια, ἡ φιλία, ἡ αἰδώς καὶ ἄλλα. Ὅμοιως ἡ ἀνδρεία, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι ὡς μίαν τῶν ὑψίστων ἠθικῶν ἀρετῶν, καὶ τοῦτο διότι ἡ ἀγωνιστικότης ἀπετέλει τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν κυριαρχοῦσαν μορφήν τῆς ζωῆς τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οὕτω βλέπομεν μεγάλους Ἑλληνας ποιητὰς καὶ φιλοσόφους νὰ εἶναι περισσότερο ὑπερήφανοι διὰ τὰ πολεμικὰ παρὰ διὰ τὰ πνευματικὰ τῶν ἔργα. Οὕτως ὁ Αἰσχύλος εἰς τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος συνέταξε διὰ νὰ χαραχθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου του, δὲν ἔκαμε οὐδόλωι μνεῖαν περὶ τῶν τραγωδιῶν του, ἀλλ' ἐμνημόνευσε μόνον τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν ἐν Μαραθῶν μάχην. Ὁ Πλάτων ὅταν ἐγκωμιάζῃ εἰς τὸ «Συμπόσιον» τὴν ἀρετὴν τοῦ Σωκράτους, μνημονεύει τὴν ἀνδρείαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιδείξει εἰς τὰς μάχας τῆς Ποτειδαίας καὶ τοῦ Δηλίου. Ὁ Ἀγών εἶναι πηγὴ δόξης διὰ τοὺς ἄνδρας, λέγει ὁ Ὅμηρος, τὸ δὲ ἀθάνατον δημιουργημά του, ἡ «Ἰλιάς», εἶναι ἕνας ὑπέροχος ὕμνος εἰς τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν.

Κατὰ τὴν ἠρωϊκὴν ἐποχὴν μία καὶ μόνη ἀρετὴ ὑπάρχει ἡ ἀν-

δρεία. Ἀλλά καί εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους πλεῖστοι ὄσοι Ἕλλη-
νες φιλόσοφοι ἐξαπακτίησαν τὸν ἀγῶνα ὡς δημιουργικὴν πηγὴν ἀξιών.
Οὕτω, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5 π.Χ. αἰῶνος, ὁ Ἡράκλειτος ἐξέφρασε τὴν γνώ-
μην ὅτι ὁ Ἀγὼν εἶναι τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς τὸ δημιουργοῦν εἰς τὸ
Σύμπαν τὴν ὑφισταμένην τάξιν «πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων
δὲ Βασιλεύς, καὶ τοὺς μὲν Θεοὺς ἔδειξε, τοὺς δὲ ἀνθρώπους τοὺς μὲν δού-
λους ἐποίησε τοὺς δὲ ἐλευθέρους». Τὸ νόημα τοῦ ἀποσπασματος τούτου
τοῦ Ἡρακλείτου, ὅστις εἶχε ζήσει τὰ δραματικὰ γεγονότα τῶν Περσικῶν
πολέμων, εἶναι ὅτι ἡ εἰς τὸ σύμπαν ὑφισταμένη τάξις, καθὼς καὶ εἰς τὴν
ἀνθρωπίνην κοινωνίαν ὑφισταμένη ἱεράρχησις τῶν ἀξιών ἔχει τὴν πηγὴν
τῆς εἰς τὸν Ἀγῶνα. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἀγὼν πρέπει νὰ βοηθῆ ὡς ὄντολο-
γικὸν φαινόμενον, ὡς πρωταρχικὴ κοσμογονικὴ δύναμις, ὡς ἀρχὴ διαμορ-
φώσουσα τὸ Σύμπαν.

Ἐτέραν ὑψίστην ἠθικὴν ἀρετὴν ὁ Ἀριστοτέλης θεωρεῖ τὴν **δικαιο-
σύνην**. Εἰς τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια διαγράφεται ἡ δικαιοσύνη ὡς ἀρετὴ ἐγ-
γυωμένη εἰς τοὺς ἀνθρώπους «νὰ κατέχη ἕκαστος ὅ,τι ὁ ἴδιος ἀπέκτησε»
«ἀρετὴν δὲ ἦν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ἔχουσι». Θεωρεῖται ἀρετὴ κατ' ἐξοχὴν ἄλ-
τρουϊστικὴ, ὡς περιορίζουσα τὰς ἐγωϊστικὰς τοῦ ἀτόμου ἀπαιτήσεις.

Διακρίνεται δὲ ἡ δικαιοσύνη 1) εἰς διανεμητικὴν, ὡς παρέχουσα εἰς
ἕκαστον πρόσωπον παροχὰς ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῶν. 2) Εἰς ἐξισωτικὴν:
κατ' ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν καὶ 3) Τὴν δικαιοσύνην τῆς παροχῆς ἀμοιβαί-
ων ὑπηρεσιῶν.

Ἐπίσης εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς αἱ ἀναλύσεις, τὰς ὁποίας ἀφιε-
ρῶνει ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς **φιλίας**. Ἡ φιλία ἐξυψοῦται εἰς
ἀρετὴν τοποθετημένην ὑπεράνω τῆς δικαιοσύνης. Εἶναι κάτι, τὸ ὁποῖον ὑ-
πάρχει ἐκ φύσεως ὄχι μόνον εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ζῷα ἀκόμη.
Ἐξαιρετικὴν δὲ σημασίαν ἔχει διὰ τὴν πολιτικὴν ζωὴν, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ σύν-
δεσμον τῆς πολιτικῆς κοινότητος ἰσχυρότερον καὶ τῆς δικαιοσύνης. «Ἔοικε
δὲ καὶ τὰς πόλεις συνέχειν ἡ φιλία καὶ οἱ νομοθεταὶ μᾶλλον περὶ αὐτὴν
σπουδάζειν ἢ τὴν δικαιοσύνην, ἡ γὰρ ὁμόνοια τι τῇ φιλίᾳ ἔοικεν εἶναι, ταύ-
της δὲ μάλιστα ἐφίενται καὶ τὴν στάσιν ἔχθραν οὖσαν μάλιστα ἐξελάνθουσι.
Καὶ φίλων μὲν ὄντων οὐδὲν δοκεῖ δικαιοσύνης, δίκαιοι δὲ ὄντες προσδέον-
ται φιλίας καὶ τῶν δικαίων τὰ μάλιστα φιλικὸν εἶναι δοκεῖ κτλ. «Ἀληθεὶς»
φαίνεται νὰ ἀποτελῆ συνεκτικὸν δεσμὸν τῶν πόλεων ἡ φιλία καὶ οἱ νομο-
θεταὶ ἐνδιαφέρονται δι' αὐτὴν περισσότερον παρὰ διὰ τὴν δικαιοσύνην,
διότι ἡ ὁμόνοια ὁμοιάζει νὰ εἶναι κάτι τὸ ὅμοιον μὲ τὴν φιλίαν καὶ ὁ στό-
χος τῶν Νομοθετῶν δέον νὰ εἶναι ἡ ὁμόνοια καὶ οἱ ἀνθρώποι, οὔτινες συν-
δέονται διὰ φιλικῶν δεσμῶν, οὐδόλως χρειάζονται τὴν δικαιοσύνην, ἐνῶ οἱ
ἀνθρώποι, οὔτινες εἶναι μόνον δίκαιοι, ἔχουν ἀνάγκην φιλίας. Διὰ τῆς τοι-
αύτης ἀντιλήψεως τοῦ ὁ Ἀριστοτέλης προλαμβάνει τὴν πράγματι πολῦτιμον

διάκρισιν, την οποίαν εισήγαγε εις την επιστήμην τῆς κοινωνιολογίας ὁ Φερδινάνδος Τένις. Ὁ Γερμανὸς οὗτος κοινωνιολόγος διέστειλε τὴν κοινότητα ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τρόπου τῆς συνδέσεως τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰς μελῶν. Παντοῦ ὅπου οἱ ἄνθρωποι συνδέονται διὰ φιλικῶν δεσμῶν πρόκειται περὶ κοινότητος. Αἱ συνενώσεις αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει συμβατικῶν θεσμῶν ἀποτελοῦν κοινωνίαν.

Παραβαλλομένη ἡ περὶ ἀρετῆς Ἀριστοτελικὴ θεωρία πρὸς τὴν Πλατωνικὴν ἀποδεικνύεται εὐρύτερα καὶ περισσότερον λεπτομερειακῇ. «Ὁ Πλάτων εἶχεν ὁμιλήσει περὶ τῶν τεσσάρων μόνον ἀρετῶν, ἦτοι περὶ τῆς Σοφίας, Σωφροσύνης, Ἀνδρείας καὶ Δικαιοσύνης, ὁρίσας συγχρόνως ὅτι «Πᾶς ὁ ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χριστὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος». Ὁ Ἀριστοτέλης ὅμως ὁρίσας τὴν ἀρετὴν ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ψυχικῆς ἐνεργητικότητος διήρθεσεν τὸ ὅλον τῆς πλάτος ἀναλόγως τῶν ψυχικῶν ιδιοτήτων εἰς διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν. Ἐνεβάθυνε εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν καὶ ἐτόνισεν ὅτι αὐταὶ δὲν ἀποκτῶνται μόνον διὰ τῆς γνωσιολογικῆς κατανοήσεως ἀλλὰ χρειάζεται να συμβάλῃ διὰ τὴν ἀπόκτησίν των συνεχὴς ἄσκησις καὶ ἐφαρμογὴ. Διέγνωσε ἄρα τὸν βουλευτικὸν χαρακτήρα τῆς ἀρετῆς. Ἐπ' αὐτοῦ ἔχει συνεπίκουρον καὶ τὸν ἕτερον Μεγάλον ἠθικοδιδάσκαλον τῆς Ἀρχαιότητος Σωκράτην.

Ὁ Σωκράτης, κατὰ τὸν ὅποιον «οὐδεὶς ἐκὼν κακός», ἀνήγε τὴν ἀρετὴν εἰς ζήτημα γνώσεως, πρωταρχικὸν δὲ θεμέλιον αὐτῆς τὴν αὐτοεπίγνωσιν, τὸ «γνώθι σ' αὐτόν». Εἰς τὸν Πρωταγόραν τοῦ Πλάτωνος παρουσιάζονται ὁ Σωκράτης καὶ οἱ τρεῖς Σοφισταί, Πρωταγόρας, Προδίκος καὶ Ἰππίας συζητοῦντες περὶ ἀρετῆς· τί πρᾶγμα εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρετή; Ἐνῶ δὲ οἱ Σοφισταὶ τὴν θεωροῦν ὡς σύνολον τῶν ἐπὶ μέρους ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ιδιοτήτων δυναμένων ν' ἀποκτηθοῦν διὰ τῆς ἀσκήσεως, ὁ Σωκράτης τὴν θεωρεῖ ὡς ἐνιαίαν γνώσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὑποστηρίζας συγχρόνως μὲ τὴν γνωστὴν διαλεκτικὴν του ἱκανότητα ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ. Οὕτω συμπέρασμα τοῦ διαλόγου αὐτοῦ εἶναι α) ὅτι ἡ ἀρετὴ, ὡς ἠθικὴ ἔννοια εἶναι μία ἐνόητος, β) ὅτι εἶναι ἐπιστήμη, γ) καὶ ὡς τοιαύτη διδακτὴ, καὶ δ) ὅτι ἡ κακία δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἀνεπιστημοσύνη.

Αἱ εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν διανοητικῶν ἀρετῶν ἀναλύσεις τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν εἶναι πολὺ ἐκτενεῖς. Αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν λογιστικὴν ἐνεργητικότητα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ γενικωτέρα διανοητικὴ ἀρετὴ εἶναι ἡ φρόνησις. Ὁ δὲ κάτοχός τῆς χαρακτηρίζεται ὡς φρόνιμος «Δοκεῖ δὲ φρόνιμος εἶναι τὸ δύνασθαι καλῶς βουλευέσασθαι περὶ τὰ αὐτῶ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος, οἷον ποία πρὸς ὑγίαν, πρὸς ἰσχύν, ἀλλὰ ποία πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλως. «Ἡ φρόνησις δὲν εἶναι οὔτε ἐπιστήμη

οὔτε τέχνη» ἀλλὰ «Ἐξίς ἀληθῆς μετὰ λόγου πρακτικῆς». Ὑπεράνω τῆς φρονήσεως καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς διανοητικῆς ἀρετῆς ἴστανται ἡ Σοφία· «Σοφία ἐστὶ καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς τῶν τιμωτάτων τῇ φύσει». Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπανέρχεται ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰς Σωκρατικὰς καὶ Πλατωνικὰς ἀντιλήψεις θεωρῶν ὡς τὴν ὑπερτάτην ὀντολογικὴν ἀξίαν τὴν **Σοφίαν**. Ἡ τοιαύτη ἐνεργητικὴ ἐνόρασις ὀνομάζεται καὶ **θεωρία**. Ἡ θεωρία, κατὰ πρῶτον λόγον ἀποτελεῖ προνόμιον τοῦ Θεοῦ, ὡς νοήσεως, ἵτις νοεῖ τὸν ἑαυτὸν τῆς. Λέγων δὲ θεωρίαν ὁ Ἀριστοτέλης δὲν νοεῖ τὴν ψυχρὰν διανοητικὴν ἐργασίαν τοῦ λόγου, ἀλλὰ μίαν κατάστασιν ὑψίστης καὶ καθαρωτάτης ἐνεργητικότητος καὶ συναισθηματικῆς ἐξάρσεως. Οὗτω ἡ θεωρία εἶναι τὸ «ἡδιστον καὶ ἄριστον» κατάστασις συναισθηματικῆς καὶ νοητικῆς μακαριότητος, πλήρης δηλαδή βιωματικῆ ἀριότητος.

Τὴν ἀρετὴν δὲν ἕνησαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλληνας πνευματικοὶ ἡγέται, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης Πλάτων, Πυθαγόρας Ἡράκλειτος καὶ τόσοι ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ξένοι μεγάλοι ἐρευνῆται ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἐριμνησίαν καὶ ἀξιολόγησίν τῆς. Οὗτω μεταξὺ τῶν τῶσων ἄλλων, καὶ ὁ Λέο Τσὲ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀρετὴ συνίσταται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς συνδέσεως τοῦ πεπεραμένου μετὰ τοῦ ἀπείρου, εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἰς πλάσματά του, σύλληψις οὐχὶ ἐπιστήμης ἀλλὰ διαισθήσεως, γέφυρα ὁδηγοῦσα τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ ὄντως ὄν, τὴν Θεότητα.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω κατεδείξαμεν, ὡς ὑποθέτομεν, Πῶς οἱ μεγάλοι πνευματικοὶ ἡγέται τῆς Ἀρχαιότητος ὥρισαν τὸ «κατ' ἀρετὴν ζῆν.»

Ἀλλὰ ὅσον καὶ ἂν ἐξαντλητικῶς καὶ μὲ ὑψίστην πνευματικότητα καὶ καθαρωτάτην νοημοσύνην ἀνέπτυξαν τὰ διανοηματὰ των καὶ καθώρισαν τὸ ἀληθὲς περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τῆς ἀρετῆς, οἱ μέγιστοι οὗτοι πνευματικοὶ ἡγέται ἄφησαν κἀτι ἀσυμπλήρωτον, ἀνέλυσαν καὶ ἠρμήνευσαν μὲ ἀφθαστον νοητικὴν δεξιότητα ἀπάσας τὰς ἐννοίας τῆς ἀρετῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ ματαιὰ καὶ τρομακτικῶς κενὴ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ ἀνεζήτει μίαν συμπλήρωσιν—τὴν ὀλοκλήρωσιν τῶν ἐπιτευγμάτων καὶ τὴν κατὰ λόγον πορισμάτων σχέσιν ἐχόντων μὲ τὸ «εὖ ζῆν.»

Τὸ κενὸν τοῦτο συνεπλήρωσε, κατὰ τρόπον ἀπολύτως τέλειον, μία τελεία Μορφὴ—Πάναγος—Ἀδιάφθορος, ὁ **Ἰησοῦς Χριστός**, ὁ ὁποῖος μὲ δύο μόνον λέξεις μεγαλειώδεις εἰς ἀπλότητα, εἰς καθαρότητα εἰς ἐκφρασιν, ἀλλὰ ἀποτελούσας τὴν συμπύκνωσιν τῶν ἐννοιῶν πᾶσων τῶν ἀρετῶν, καθώρισε τὴν εὐγενεστέραν καὶ συναισθηματικωτέραν θέσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ἡ φράσις αὕτη ἡ περικλειούσα πᾶσαν φιλοσοφίαν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς λέξεις· «**Ἀγαπάτε ἀλλήλους**», τὸν Θεὸν ὀρίσας, ὡς ΑΓΑΠΗΝ, «**Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ**».

Ἡ φράσις αὕτη τοῦ Θεανθρώπου ἀνοίγουσα νέους καὶ ἀγνώστους ὀρίζοντας δημιουργεῖ ἀνέκφραστον θέλημα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου,

συμπληρώνει τὸ κενόν, ὅπερ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καλύψουν μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ διανοητικὴν τῶν ἀνωτερότητα οἱ Σοφοὶ τῆς Ἀρχαιότητος. Διότι τῇ ἀληθείᾳ καὶ τί δὲν περικλείει ἡ φράσις αὕτη; ποία ἀρετὴ ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω δὲν περικλείεται εἰς τὴν παραινέσιν ταύτην τοῦ Ἰησοῦ; Ποία ἀρετὴ δὲν περιέχεται ὡς μέρος—ὡς τμῆμα—εἰς τὴν φράσιν αὐτήν, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ὅλον; Ὁ ἄνθρωπος ὑπακούων εἰς αὐτὴν τὴν παραινέσιν κατορθώνει νὰ κατανικήσῃ τὸ ὑλικὸν τμῆμα τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ἀναψῶθῃ εἰς ὀρίζοντας προσδιορίζοντας τὴν θείαν αὐτοῦ ἀποστολήν.

Πρὸς τὴν ἀρετὴν λοιπὸν αὐτὴν τὴν μείζονα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, τὴν ΑΓΑΠΗΝ, — κατὰ τὸν ἀπόστολον τῶν Ἑθνῶν, ἃς ἀτενίζομεν, ὃ φίλοι ἀναγνώσταί τοῦ «Προμηθέως». Μὲ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν τῆς ἀγάπης ἃς καταπλημμυρίσωμεν τὴν ψυχὴν μας κατανικῶντες πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ πᾶσαν ἀλόγιστον ἀνάγκην, μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς, μεταδίδοντες τὴν τοιαύτην αὐτῆς ἐκδήλωσιν πρὸς τὰ τέκνα μας, ἀσκούντες αὐτὰ ἰδιαίτερος **διὰ τῆς αὐτοκρισίας κατὰ τὸ σύστημα** τῆς Ο.Η.Ε.Ν., τὸ ὁποῖον τόσα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα εἰς μικρότατον χρόνον ἐπιφέρει.

WHAT IS VIRTUE

By D. PAPA KYRIAKOU

S u m m a r y. Mr. Papakyriakou believes with Dr. Sakellariou and others that man's destiny is his perfection to the point of resembling his creator, God.

This perfection, he says, is only possible through acquiring virtues as dignity, truthfulness, justice etc.

To acquire virtue one needs not only know what is right or wrong but practice what he thinks right continually in his every day life as Aristotle and Socrates taught.

The author closes saying that the teachings of classical philosophers were completed by Jesus whose teaching of «love one another» includes all virtues.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΜΕΡΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Υπό WILDER PENFIELD

Αἱ γνώσεις μας αἰ σχετικαὶ μὲ τὴν ἔξωτερικὴν μορφήν τοῦ ἐγκεφάλου ἔχουν προχωρήσει πολὺ. Αἱ αἰσθητικαὶ καὶ κινητικαὶ ὁδοὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἔχουν προσδιορισθῆ. Ποῖοι ὅμως εἶναι οἱ νευρονικοὶ μηχανισμοὶ ποὺ διέπουν τὴν συνείδησιν, τὴν ἀντίληψιν, τὴν μνήμην; Προσπαθοῦμεν μὲν συνεχῶς νὰ ἀναλύσωμεν τὸν μηχανισμόν τῆς νοήσεως, σπανίως ὅμως ἡ ἐξέτασις μας γίνεται ἐμβριθεστέρα. Θὰ σᾶς περιγράψω μερικὰς σκέψεις ποὺ ἐπέβαλον εἰς τὸ πνεῦμά μου μερικὰ παρατηρήσεις καὶ ἡ καλὴ τύχη.

Θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὠρισμένα δεδομένα ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου κοινῶς παραδεδεγμένα. Ὁ μηχανισμὸς τῶν ἀντανεκλαστικῶν κινήσεων ἔχει πλήρως μελετηθῆ. Ἡ ἐκουσία κίνησις παράγεται ἀπὸ νευρικὰς ὤσεις, ἀρχομένας εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ κατοχομένας διὰ πολλαπλῶν σταθμῶν καὶ ὁδῶν εἰς τὸν περιφερικὸν νευρῶνα καὶ τοὺς μῦς ποὺ κροαλοῦν τὴν κίνησιν.

Ἐχομεν μερικὴν γνῶσιν διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὰ αἰσθητήρια ὄργανα μετατρέπουν διαφορετικοὺς ἐρεθισμοὺς (φῶς, ἦχος, ὄσμη κτλ.) εἰς ὁμάδας κεντρομόλων νευρικῶν ὤσεων. Αὗται ἀκολουθοῦν διαφόρους ὁδοὺς καὶ δημιουργοῦν τὴν ὄρασιν, ἀκοήν, ἀφήν, γεῦσιν κτλ.

Ἐκ τῶν νευρικῶν κεντρῶν τῶν κέντρων, ἔνθα καταλήγουν αἱ αἰσθητικαὶ ὁδοί, ἐκκινοῦν νέα ὤσεις πρὸς νευρονικὰ κυκλώματα καὶ οὕτω καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐνσυνείδητος ἀντίληψις τῶν πραγμάτων. Π. χ. αἱ ὀπτικαὶ ὁδοὶ ἄγουν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς τὸν ἱνιακὸν λοβὸν καὶ ἐκεῖθεν νέα ὤσεις κατευθύνονται πρὸς τοὺς πλέον περιπλόκους μηχανισμοὺς τῆς ἀπαρτιώσεως (integration).

Τὶ συμβαίνει ὅμως μὲ τοὺς νευρονικοὺς μηχανισμοὺς τῆς συνειδήσεως, τῆς σκέψεως, τῆς μνήμης, τῆς συμπεριφορᾶς, τοῦ λόγου; Ἐδῶ ὁ πειραματικὸς φυσιολόγος σταματᾷ. Ὀλίγον μόνον δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς σκέψεως αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Παβλόφ καὶ ἄλλοι ἐφώτισαν κάπως τοὺς μηχανισμοὺς τοὺς ἀφορῶντας τὴν συμπεριφορὰν καὶ μάθησιν τῶν ζῴ-

ων, επί τῇ βάσει τῶν ἐξηγητημένων ἀναναζλαστικῶν. Ἄλλὰ τοῦτο μόνον ὄλιγον μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προχωρήσωμεν.

Ὁρισμένα γενικαὶ ἀρχαὶ ὁργανώσεως ἀναφαίνονται. Ἡ περιοχὴ τοῦ τελικοῦ συντονισμοῦ καὶ συνθέσεως τῆς νευρονικῆς ἐνεργείας εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα ἐντοπίζεται ἔμφανως εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους.

Τὰ συντονιστικὰ ταῦτα κυκλώματα εἶναι ἀπαραίτητα δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἕπαρξιν τῆς συνειδήσεως. Οἰαδήποτε βλάβη τῆς περιοχῆς αὐτῆς προκαλεῖ ἀπώλειαν τῆς συνειδήσεως. Ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει συνδέσεις συμμετρικὰς μὲ τὴν φαιὰν οὐσίαν καὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων. Αὕτη περιέχει προσαγωγικὰς καὶ ἀπαγωγικὰς νευρικὰς συνδέσεις· τὸ ὅλον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν κεντροεγκεφαλικὸν σύστημα ὑπογραμμίζοντες οὕτω ὅτι ἀποτελεῖ τὸ λειτουργικὸν κέντρον τοῦ ἐγκεφάλου.

Τὸ κεντροεγκεφαλικὸν σύστημα ἐντοπίζεται εἰς τὸν παλαιοεγκέφαλον, δηλαδή τὴν «κορυφὴν» τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος τῶν κατωτέρων μορφῶν.

Εἰς τὰ ἀνώτερα θηλαστικὰ καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἔχουν ἀναπτυχθῆ ἐπὶ πλέον τὰ ἡμισφαίρια μὲ τὴν ἐκτεταμένην φαιὰν φλοιώδη οὐσίαν των. Αὕτη ἡ φλοιώδης οὐσία ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἑκατομμύρια νευρικῶν καὶ γαγγλιακῶν κυττάρων καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ φλοιὸς τοῦ ἐγκεφάλου ἔχει τόσον ἀξίτηθ' εἰς ἔκτασιν ὥστε ἡ ἐπιφάνειά του διὰ σχισμῶν καὶ ἀδλάκων ἀναδιπλοῦται εἰς ἔλικας.

Κάθε μία ἀπὸ τὰς λειτουργικὰς περιοχὰς τοῦ φλοιοῦ εἶναι τρόπον τινὰ μία κεχωρισμένη προβολὴ ἐκ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους, οὕτως ὥστε νὰ καθίστανται δυνατὰ νέα καὶ πολυπλοκώτερα λειτουργία. Ἄλλὰ καμμία περιοχὴ τοῦ φλοιοῦ δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ οὔτε εἶναι ἱκανὴ πρὸς ἀποτελεσματικὴν λειτουργίαν ἄνευ τῆς ἀντιστοίχου συμμετοχῆς τμήματος τοῦ παλαιοεγκεφάλου. Πράγματι φαίνεται ὅτι διὰ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους καὶ μόνον αἱ νέα δυνατότητες ἐκάστης περιοχῆς τοῦ φλοιοῦ χρησιμοποιοῦνται.

Οὕτως αἱ αἰσθητικαὶ χῶραι τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων δὲν εἶναι παρὰ σταθμεύσεις τῶν διαφόρων ρευμάτων τοῦ μεταφέρουν διαφορετικὰς μορφὰς αἰσθήσεως εἰς τὸ κεντροεγκεφαλικὸν σύστημα ἀπαρτιώσεως (centrencephalic integrating system). Αἱ δὲ φλοιώδεις κινητικαὶ χῶραι εἶναι σταθμεύσεις τῶν ἐκκενοτικῶν ὥσεων εἰς τὸν ροῦν των πρὸς τὴν τελικὴν κινητικὴν ἐνέργειαν. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀφαιρέσωμεν ἢ νὰ καταστρέψωμεν μεγάλας περιοχὰς τοῦ φλοιοῦ, χωρὶς νὰ προκληθῆ ἀπώλεια συνειδήσεως, μ' ὅλον ὅτι ἡ λειτουργία τῶν περιοχῶν τούτων θίγεται.

Πρὸς θεραπείαν ὀρισμένων καταστάσεων ὅπως ἡ ἐστιακὴ **ἐπιληψία** εἶναι μερικὰς φορὶς ἀναγκαῖον νὰ χειρουργῶμεν ὑπὸ τοπικὴν ἀνασθησίαν

και να ερεθίζωμεν ηλεκτρικῶς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ ἀσθενοῦς, εὐρισκομένου ἐν ἐργηγόρσει. Ὅταν ἐρεθίζεται ὁ κινητικὸς φλοιός, παράγονται ἀδραϊ κινήσεις, διότι τὸ ρεῦμα ὀδεύει ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ τῶν νεύρων εἰς τοὺς μῦς. Ὁ ηλεκτρικὸς οὗτος ἐρεθισμὸς δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν περιοχὴν ἀπαρτίωσης καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐκπλήσσεται αἰσθανόμενος π.χ. ὅτι τὸ χέρι του ἠναγκάσθη νὰ κινηθῇ.

Ἐάν ἐρεθίσωμεν μίαν τῶν αἰσθητικῶν περιοχῶν σωματῶσθῆ-σως, ἀκοῆς, ὁράσεως, ὁ ἐρεθισμὸς διέρχεται διὰ τοῦ κεντροεγκεφαλικοῦ συστήματος καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀναφέρει ὅτι αἰσθάνεται ἢ ἀκούει ἢ βλέπει κάτι. Ἄλλὰ ἡ αἴσθησις ποῦ δοκιμάζει δὲν ὁμοιάζει μὲ πράγματα ποῦ βλέπει ἢ αἰσθάνεται ἢ ἀκούει εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Ἀντιθέτως, εἶναι μίᾶ ἀκατέργαστος ἀδραϊ αἴσθησις, ὅπως ἀπλαῖ λάμπεις καὶ χρώματα ἢ κνισμὸς τῶν δακτύλων ἢ ἓνα κουδούνισμα.

Ἄλλὰ ἡ ἐπεξεργασία τῆς αἰσθητικότητος καὶ κινητικότητος δὲν εἶναι ἡ μόνη λειτουργία τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ. Ὑπάρχουν ἐκτεταμέναι περιοχαί, ἰδίᾳ εἰς τοὺς προσθίους μετωπιαίους λοβοὺς καὶ εἰς τοὺς κροταφικοὺς λοβοὺς, ἀφιερωμένοι εἰς τὰς λεγομένας ψυχικὰς λειτουργίας. Ἡ χαρακτηριστικώτερα ἀλλαγὴ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ἐγκεφάλου, ὅταν ἀνερχόμεθα τὴν φυλογονικὴν κλίμακα (σκύλος... πίθηκος... ἄνθρωπος) εἶναι ἡ αὐξήσις τῶν μετωπιαίων καὶ κροταφικῶν λοβῶν. Ἀναμφιβόλως τοῦτο συσχετίζεται μὲ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν διανοητικὴν σφαιρᾶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων ἐτῶν εἶχα τὴν τύχην νὰ παρατηρήσω ὅτι ἀνάλογοι ἐρεθισμοὶ τοῦ κροταφικοῦ λοβοῦ προκαλοῦν ἐνίοτε ψυχικὰς ἀπαντήσεις, δηλαδὴ ἀντιδράσεις ἐντελῶς διαφορητικὰς ἀπὸ τὰς κινητικὰς καὶ αἰσθητικὰς ποῦ περιγράψαμε.

Ὁ ἀσθενὴς αἴφνης ἐκπληκτος ἀναφέρει ὅτι ἀκούει μουσικὴν, ἢ ὅτι ἀκούει νὰ ὀμιλῇ ἓνα πολὺ γνωστὸν του πρόσωπον, ἢ ὅτι εἶδε κάτι ποῦ εἶχε ξαναδεῖ, ἢ ὅτι, ξαναζοῦσε ἐνεργά ἓνα παλαιὸν βίωμά του. Μ' ὅλα αὐτὰ ὁ ἀσθενὴς εἶχεν ἀκριβῆ ἐπίγνωσιν ὅτι εὐρίσκετο ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς τραπέζης, ἐνῶ ἡ ἀνάμνησις ἐσυνεχίζετο παρὰ τὴν θέλησίν του, ὅσο διάστημα τὸ ηλεκτροδίου ἐξηκολούθει νὰ ἐρεθίζῃ τὸ αὐτὸ σημεῖον· μόλις δὲ τοῦτο ἀπεσῦ-ρετο ἡ ἀνάμνησις ἔσβυνε.

Παραθέτω μερικά παραδείγματα:

Μία νέα γυναῖκα ἀκουε μουσικὴ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐρεθισμοῦ ἐνὸς ὥρισμένου σημείου τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ κροταφικοῦ φλοοῦ. Ἐλεγεν ὅτι ἤκουε μίαν ὀρχήστρα ποῦ ἔπαιζε ἓνα τραγοῦδι. Τὸ ἴδιο τραγοῦδι ἐπεβάλετο εἰς τὴν συνειδησίν της ὁσάκις ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ σημείου τούτου ἐπανελαμβάνετο. Τὸ τραγοῦδι ποῦ ἤκουε τὸ παρακολουθοῦσε ὅπως καὶ ὅταν τὸ πρωτάκουσε, μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ καὶ τὴν αὐτὴν ἀνάπτυξιν τῆς μελωδίας καὶ

τῶν στίχων. Ἡ ὁμοιότης ἦτο τριαύτη ὥστε ἐπίστευεν ὅτι ἐπαιζέτο ἀπὸ ἑνα γραμμόφωνον εἰς τὸ χειροουργεῖον.

Ἔνας Νοτιῶ — Ἀφρικανός, ἐνῶ ἐχειροουργεῖτο, ἀνέφερεν ἐκπληκτος ὅτι ἤκουε τοὺς ἐξαδέλφους του νὰ συζητοῦν καὶ νὰ γελοῦν μαζί του, μ' ὅλον ὅτι ἤξευρεν ὅτι πράγματι εὗρίσκετο εἰς τὸν χειροουργικὸν θάλαμον στὸ Montreal.

Εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ ἀσθενεῖς ἀνέφερον ὅτι ἤκουον μουσικὴν. Πάντοτε ἐπρόκειτο εἴτε περὶ τραγουδιστῆς φωνῆς, ἢ πιάνου, ἢ ἐνὸς ὄργάνου, ἢ μᾶς ὄρχήστρας καὶ ἐνίοτε ἀνέφερον ὅτι τοῦτο ἐλάμβανε χώραν εἰς τὴν αἴθουσαν ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου εἶχον ἀκούσει τὴν μουσικὴν. Αὐτὸ πού ὁ ἀσθενὴς ἄκουε τὸν ἔκανε νὰ ξαναζήσει μίαν ὥρισμένην στιγμὴν μετὸς τὴν ζωηρότητα ὅσῃν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ προκαλέσῃ διὰ τῆς θελήσεώς του. Ἐάν τὸ ἄτομον ἠρωτᾶτο ἀργότερα νὰ ἀναμνησθῇ τὸ τραγοῦδι, θὰ μπορούσε ἐνδεχομένως νὰ τὸ τραγουδήσῃ. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας τὸ εἶχεν ἄλλοτε ἀκούσει. Ἡ τοιαύτη ἀνάμνησις τοῦ τραγουδιοῦ ἦτο μία ἀνάμνησις γενικευμένη. Ἀντίθετα ὁ ἠλεκτρικὸς ἐρεθισμὸς ἀναζωογονοῦσε καὶ ἔφερεν εἰς τὴν μνήμη του τὴν στιγμὴν πού παλαιότερα εἶχεν ἀκούσει τὴν μουσικὴν καὶ ἀφύπνιζε μέσα του τὴν συγκίνησιν πού εἶχεν αἰσθανθῇ τὴν ὥρισμένην ἐκείνην στιγμὴν.

Ἐν περιλήψει θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ ὁ ἠλεκτρικὸς ἐρεθισμὸς τοῦ κροταφικοῦ φλοιοῦ ἀνακαλεῖ εἰδικὰς περιστάσεις ἢ συμβάντα, οὕτως ὥστε τὸ ἄτομον νὰ ἔχῃ συνείδησιν γιὰ κάθε τι τὸ ὅποιον εἶχε προσέξει τὴν ὥρισμένην ἐκείνην στιγμὴν τοῦ συμβάντος. Τοιαῦτα ἀναμνήσεις εἶναι ἐπακόλουθα ἐρεθισμοῦ μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, ὅπου ὑπῆρξε μία κροταφικὴ ἐπιληψία. Μ' ὅλον ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προκαλουμένης ἀναμνήσεως δὲν ἔχει συχνὰ συγγένειαν πρὸς τὸ ψυχικὸν περιεχόμενον τοῦ παροξνισμοῦ, εἶναι δυνατόν ὁ φλοιὸς νὰ ἔχῃ καταστῆ περισσότερον ἐυερέθιστος λόγῳ τῆς ἐπιληψίας.

Μόνον εἰς τὸν κροταφικὸν λοβὸν συνητήσαμεν τοιαύτας ἀπαντήσεις, εἰς τὸν ὅποιον ὥρισμένη λειτουργία δὲν εἶχε προηγουμένως ἀποδοθῇ.

Ἄσφειλῳ νὰ συμπεράνω ὅτι ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν τὴν περιοχὴν μόνιμοι ἐγχαράξεις αὐτῶν τῶν βιωμάτων διαφυλαττομένων κάπως ὑπὸ τὴν μορφήν γαγγλιονικῶν κυκλωμάτων, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ ἐνεργοποιηθῶν ἐκ νέου ὑπὸ τῶν ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων τῶν μεταδομένων εἰς τὸν φλοιὸν ὑπὸ τοῦ ἠλεκτροδίου τοῦ χειροουργοῦ.

Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τότε ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τοῦ φλοιοῦ κάθε βίωμα ἔχει ὡς ὑπόστρωμα ἕνα σχετικῶς μόνιμον σχῆμα νευρικῶν κυτταρικῶν συνδέσεων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐνεγράφησαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἕνας ἄνθρωπος ἔχει εἰς τὴν συνείδησίν του εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν.

Είναι ως εάν ο φίλος να περιείχε μίαν συνεχή ταινίαν ενός κινηματογραφικού φίλμ, μίαν ταινίαν που περιλαμβάνει την ζωντανήν άπεικόνισιν από τῆς παιδικῆς ηλικίας καί έντεῦθεν.

Πρέπει να παραδεχθώμεν ότι οί δύο χροταφικοί λοβοί παίζουσι τόν αὐτόν ρόλον από τῆς άπόψεως ταύτης καί ότι ή μνημονική έγκράσις άποτυπώται καί επί τῶν δύο λοβῶν, έφ' όσον ή έξάίρεσις ενός μεγάλου τμήματος τοῦ ενός λοβοῦ δέν παρεμποδίζει συνήθως τήν ίκανότητα τοῦ άνθρώπου να θυμάται ή να άναγνωρίζει τά πράγματα τοῦ έχει ίδει πρόν.

Ός έμφαίνεται, αὐτά αί μορφαί δέν είναι παρ' όδαισις μονίμου διευκολύνσεως διά μέσου προϋπαρχουσῶν συνδέσεων πολυπλόκων νευριζῶν κυττάρων. Όταν τοποθετεíte τὸ ηλεκτροδίου, τὸ ρεύμα φαίνεται να άκολουθῆ πάλιν αὐτήν τήν ὁδόν, βραδέως καί σταθερῶς, ένφ' όλα αἱ άλλα γαιουναί ὁδοί είναι κλεισταί συνελεία μηχανισμοῦ τοῦ τύπου «όλου ή μηδενός».

Είναί έξ άλλου προφανές ότι μερικά λεπτομερειακά σχήματα προηγουμένον βιομάτων διαφυλάσσονται έντός τοῦ έγκεφάλου. Ἄς λάβωμεν ένα προσωπικόν παραδειγμα: Ἄς υποθέσωμεν ότι δέν έχετε ίδει ένα φίλο σας από πολλά χρόνια. Κάποτε τόν έγνωρίζετε καίά, άλλα τώρα, μετά 10 ή 20 χρόνια, δέν μπορείτε να τόν φαντασθῆτε καί άσφαλῶς δέν δύνασθε να ζωγραφίσετε τήν φυσιογνωμία του.

Υποθέσατε όμως ότι άπροσδόκητα τόν συναντῆτε. Καθώς γυρίζει, σᾶς κυττάζει καί σᾶς χαμογελά, σᾶς δημιουργείται έντύπωσις οικειότητος. Αἴφνης άναγνωρίζετε τόν παλαιόν σας φίλον. Ἄλλα άκόμη, καθώς προσηλώνετε τήν προσοχήν σας επάνω του, αντιλαμβάνεσθε ότι είναι άλλαξιμένος κατά κάποιον τρόπον. Υπάρχει μιᾶ διαφορά μεταξύ αὐτοῦ τοῦ προσώπου τοῦ κινεῖται, ότιλεῖ ή χαμογελά, καί τῆς άναμνήσεως εκείνου τοῦ έχετε κρατήσει. Τήν έγκράσιον όμως αὐτήν δέν θά μπορούσατε να ανακαλέσετε ένα λεπτό προητέρα.

Τώρα βλέπετε νέας γραμμὰς στό πρόσωπό του, μιᾶ άλλαξιμένη γραμμὴ τῶν ὤμων του, μιᾶ άσυνήθιστη βραδύτητα τῶν κινήσεών του. Ἡ φωνή καί τὸ βλέμμα είναι ίσως τὰ ίδια. Τόν χτυπᾶτε στήν πλάτη καί τοῦ λέτε (για να τόν ένθαρρύνετε) ότι «δέν άλλαξε καθόλου». Ἄλλα καί τῆ στιγμή τοῦ τοῦ σφίγγετε τὸ χέρι, τὸ αισθάνεσθε διαφορετικό.

Αισθάνεσθε τήν ανάγκη να τόν άποκαλέσετε με τὸ ὄνομά του. Αὐτό προϋποθέτει μιᾶ ιδιαίτερη φυσιολογική λειτουργία. Διότι ὁ μηχανισμός τῆς ὀμιλίας καί ή έξεύρεσις τῶν καταλλήλων λέξεων διά τήν έκφρασιν μιᾶς νέας σκέψεως είναι πολύ διάφορος από τὸ σημερινό μας θέμα.

Είναί φανερό ότι έχετε διατηρήσει τὰς έγκρασίαις τοῦ τρόπου με τόν ὁποῖον ὁ φίλος σας περιπατοῦσε, ὀμιλοῦσε καί χαμογελοῦσε κατά τὰς πα-

λαιὰς συναντήσεις σας. "Όταν τὸν ξανασυναντήσατε, ξανάνοιξε ἡ σελίδα τῆς μνήμης σας πρὸς τὸν ἀφοροῦσε.

Τὸ ἴδιο δύναται νὰ συμβῇ ὅταν ὁ νευροχειρουργὸς ἐρεθίζει τὸν ὑπερευαίσθητον ἀπὸ τὴν ἐπιληψίαν φλοιὸν τοῦ πάσχοντος. Προκαλεῖται οὕτω καὶ ἀναβίῳ ἓνα στεγνισμὸς τῆς παλαιᾶς ζωῆς καὶ ἓνα μόνον. Οὕτω παλαιὸν βίωμα ἀνακαλεῖται εἰς τὸ παρὸν καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀντιλαμβάνεται διπλασιασμὸν τῆς συνειδήσεώς του. Τὸ βίωμα τοῦ νοτιοαφρικανικοῦ ἀγροκλήματος καὶ τὸ παρὸν βίωμα τοῦ χειρουργείου παρουσιάζονται συγχρόνως εἰς τὴν συνειδήσιν του.

Ἐν τῷ ἀσθενεῖ ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζει τὸ ἄτοπον αὐτό. Μόνος του καθορίζει τὸ πραγματικὸν παρὸν. Οἱ ἀσθενεῖς συχνὰ λέγουν «αὐτὸ δὲν εἶναι μίαν ἀνάμνησιν, εἶναι κατὰ πολὺ ζωηρότερον». Ὁ μηχανισμὸς τοῦ ἀπεκάλυψε τὸ ἠλεκτροδίο εἶναι ἴσως ἀπὸ τοὺς βασικωτέρους τῆς συνειδήσεως, σύμφωνα μὲ τὴν ἀκόλουθον θεωρίαν.

Κάθε βίωμα προβάλλεται ἀπὸ τὸ κεντροεγκεφαλικὸν σύστημα πρὸς τοὺς δύο κροταφικοὺς φλοιοὺς ὑπὸ τὴν μορφήν συνεχοῦς ῥοῦ συμπλεγμάτων νευρικῶν ὤσεων. Προφανῶς ἡ προβολὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν κεντρικὴν ἀπαρτιωτικὴν περιοχὴν, ἐφ' ὅσον πρὸς αὐτὴν συγκλίνουν ὅλα τὰ ψυχικὰ καὶ αἰσθητικὰ διαγράμματα.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸ ρεῦμα τῶν νευρικῶν ὤσεων δημιουργεῖ εἰς τὸν κροταφικὸν φλοιὸν (καὶ ἴσως ὄχι μόνον ἐκεῖ) γαγγλιονικὰ συμπλέγματα. Ἐν συνεχείᾳ μία νέα προβολὴ τῶν ὤσεων ἐκ τοῦ κροταφικοῦ φλοιοῦ πρὸς τὸ κεντροεγκεφαλικὸν σύστημα λαμβάνει χώραν ὅπως ἓνας ἀντικατοπτρισμὸς, ἀντανάκλασις τὴν ὁποίαν τὸ ἄτομον συνειδητοποιεῖ.

Τοῦτο μπορεῖ νὰ φανῇ κατ' ἀρχὴν μίαν τολμηρὰ ὑπόθεσιν, καὶ ὅμως ἐφ' ὅσον ὁ ἐρεθισμὸς δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ ἐκ νέου ὀλόκληρον βίωμα, ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀνακλίσεως πρέπει νὰ ὑπόβῃ.

Πιστεύω ὅτι οἱ νευρικοὶ μηχανισμοί, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν εἰς τὴν ἐγγράφωσιν παρόντος βιώματος, εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν προσήλωσιν τῆς προσοχῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ στιγμιαία ἀντανάκλασις τῶν ἐγχαράξεων μαζὶ μὲ τὴν ἀνάκλησιν παλαιωτέρων παρομοίων βιωμάτων ἀποτελεῖ βασικὸν νευρικὸν μηχανισμὸν τῆς συνειδήσεως. Εἶναι ἔμφανές ὅτι αἱ νευρικαὶ ὄσεις μετατρέπονται εἰς σκέψεις καὶ αἱ σκέψεις εἰς νευρικὰ ὄσεις.

Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ δὲν φωτίζουν περισσότερον τὴν φύσιν αὐτῆς τῆς περιέρογον μετατροπῆς. Ὅσονδὴποτε μακρὰν καὶ ἂν οἱ διάδοχοί σας προχωρήσουν εἰς τοιοῦτον εἶδος μελέτας, **πιτεύω ὅτι ἡ μηχανὴ ποτὲ δὲν θὰ ἐξηγήσῃ πλήρως τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ὁ μηχανισμὸς τὴν φύσιν τοῦ πνεύματος.**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΤΟ ΒΑΘΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Υπό ΧΡΙΣΤΟΥ Μ. ΚΕΦΑΛΑ Καθηγητού Μαθηματικῶν
ἐν τῷ Πειραματικῷ Σχολείῳ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπὶ αἰῶνας ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς βιολογικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς διὰ τῶν Μαθηματικῶν.

Ὁ Ἑβραῖος σοφὸς Ἰώσηπος διατείνεται ὅτι ὁ Ἀβραάμ ἐδίδαξε Μαθηματικά τοὺς Αἰγυπτίους· ἡ ὅλη δημιουργικὴ προσπάθεια τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ τεχνικὴ καὶ πνευματικὴ εἶναι ἀποτέλεσμα τὸ πλεῖστον τῆς ἐξελίξεως τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια τῶν Βαβυλωνίων, ὡς διακρίνεται ἐκ τῆς Ἀστρονομικῆς βιβλιοθήκης τοῦ ναοῦ τοῦ Nirpur καὶ τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν διαφόρων ἱστορικῶν. Σχετικὸν εἶναι τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον δίδει καὶ ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, Κινέζων, Φοινίκων, Ἰνδῶν καὶ ἄλλων.

Ἡ αἰωνία αὕτη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται νὰ θεμελιούται ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐρειπίων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μὲ μεγαλιτέραν πίστιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀριβείαν. Ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ του ἀναφέρει διὰ τὰ Μαθηματικά καὶ τὰ ἐξῆς «...πᾶσα τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἀναγκάζεται μέτοχος γίνεσθαι... Ταῦτα δέ γε φαίνεται ἀγωγὰ πρὸς ἀλήθειαν. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν. Ὡν ζητοῦμεν ἄρα, ὡς ἔοικε μαθημάτων ἂν εἴη· πολεμικῶ μὲν γὰρ διὰ τὰς τάξεις ἀναγκαῖον μαθεῖν ταῦτα, φιλοσόφῳ δὲ διὰ τὴν οὐσίαν ἀπτεῖν εἶναι γενέσεως ἐξαναδύνει... Νομοθετῆσαι καὶ πείθειν τοὺς μέλλοντας ἐν τῇ πόλει τῶν μεγίστων μεθέξειν ἐπὶ λογιστικῆν ἵέναι καὶ ἀνθάπτεσθαι αὐτῆς μὴ ἰδιωτικῆς, ἀλλ' ἕως ἂν ἐπὶ θεῶν τῆς τῶν ἀριθμῶν φύσεως ἀφίκωνται τῇ νοήσει αὐτῇ οὐκ ὦνῆς οὐδὲ πράσεως χάριν ὡς ἐμποροῦς ἢ καπήλους μελετῶντας, ἀλλ' ἔνεκα πολέμου τε καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ραστώνης τε μεταστροφῆς ἀπὸ γενέσεως ἐπ' ἀλήθειάν τε καὶ οὐσίαν... τότε ἤδη ἐπεσκέψω, ὡς οἷ τε φύσει λογιστικοὶ εἰς πάντα τὰ μαθήματα καὶ ἔπος εἰπεῖν ὄξεις φύονται οἷ τε βραδεῖς ἂν ἐν τούτῳ παιδευθῶσι καὶ γυμνάσωνται· κἂν μὴδὲν ἄλλο ὠφεληθῶσιν, ὅμως εἰς γε τὸ ὀξύτερον αὐτοὶ αὐτῶν γίνεσθαι πάντες ἐπιδιδόασιν;...».

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Πλάτωνος περὶ τῶν Μαθηματικῶν ὡς ἡγῶ ἐπα-

ναλαμβάνεται από κάθε Έλληνικήν περίοδον και κάθε Έλληνικήν Χώραν, όπως από την Ίωνίαν, τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὸ Βυζάντιον.

Ἡ ὅλη δημιουργικὴ προσπάθεια τῶν Ἑλλήνων βαίνει ἀναπτυσσομένη μετὰ τῆς Μαθηματικῆς Ἐπιστήμης καὶ κάθε τεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ πρόοδος, ἐὰν δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα Μαθηματικῆς προσπάθειας, ἔχει πολὺ-τιμον βοήθην τὰ Μαθηματικά εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς.

Οἱ μετέπειτα λαοὶ ὑπέστησαν, ὡς γνωστὸν τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἀδύνατος ἡ τοποθέτησις τῆς δημιουργοῦ προσπάθειας τῶν ἐπὶ διαφορετικῶν βάσεων. Οἱ Ἀραβες εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν μαθηταὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν μαθηματικῶν καὶ μελετηταὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἀλεξανδρεωτικῆς περιόδου· διὰ τοῦτο συνεχίζουν καὶ προάγουν τὴν Ἑλληνικὴν προσπάθειαν.

Ὁ δυτικὸς μεσαίων δέχεται βραδέως μὲν ἀλλὰ ἐπιτυχῶς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν φθά-νομεν εἰς τὴν περίοδον τῆς πραγματικῆς ἐπιστήμης, τὴν περίοδον ὅπου τὰ μαθηματικά συνδέονται ἀρρήκτως πρὸς ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων.

Ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου ὅτι διὰ τῶν μαθηματικῶν θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀφομοίωσιν τοῦ γύρω κόσμου, ὥστε νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πνευματικῆς καὶ βιολογικῆς ζωῆς του, ἀναζωπυροῦται ἀπὸ τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος, ὅταν ὁ Βάκων διεκήρυξεν ὅτι ἡ μάθησις εἶναι πείραμα καὶ μαθηματικὴ ἀπόδειξις. Ἐπακολοθεῖ ὁ 16ος αἰὼν μὲ τὸ Κοπέρνικον, ὁ 17ος μὲ τὸν Γαλιλαῖον, Κέλπλερ, Νεύτων, τὸν Πεσταλότσι, ὁ ὁποῖος πιστεύει ὅτι ὁ ἀνθρώπος διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν θὰ ἐπιτύχῃ τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν του. Προχωροῦμεν εἰς τὸν 18ον αἰῶνα μὲ τὴν ἀτμομηχανήν, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ χημείαν καὶ τὸν Herbart, ὁ ὁποῖος διδάσκει ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐπιτυγχάνεται ἀκόμη καὶ ἠθικὴ μορφοῦσις τοῦ ἀτόμου, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν 19ον, διὰ τὸν ὁποῖον κάθε μηχανὴ εἶναι μία ἐξίσωσις, κάθε κατασκευὴ μία γεωμετρικὴ κατασκευὴ, κάθε πρόβλημα ἓνα μαθηματικὸν πρόβλημα, κάθε ἐπιστήμη μία ἀνθρωπίνη ἔρευνα μὲ μόνον μέσον ἐρευνῆς τὰ μαθηματικά.

Σήμερον ὁ ἀνθρώπος περισσότερον ἀπὸ κάθε ἐποχὴν πιστεύει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ κατασκευάσματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον λέγεται Μαθηματικά καὶ θεωρεῖ τὰτα γενικὴν μέθοδον τοῦ ὀρθῶς σκέπτεσθαι καὶ ὄργανον τοῦ ὀρθῶς κατασκευάζειν. Εἶναι λοιπὸν αἰωνία ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ σκέπτεται μαθηματικῶς καὶ νὰ ἐνεργῇ διὰ τῶν Μαθηματικῶν.

Κατὰ τὸν Jung ἡ ἱστορία, ἡ ἀνθρωπίνη πείρα καὶ ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου γένουσι διὰ μέσον τῶν αἰῶνων καταλείπει εἰς τὸν ἀνθρώπον ἓνα ὑπόλειμμα κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς κληρονομουμένης καὶ γενικῆς διαθέσεως τοῦ πνεύματος. Ἄπαντα τὰ

γεγονότα τῆς αἰωνίας ἐξελιξέως καὶ προσπαθείας αὐτοῦ ἀφήνουν ἴχνη, τὰ ὅποια μεταβιβάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὴν μέχρι τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου εἴτε ὡς προδιάθεσις εἴτε ὡς ἰκανότης. Πάντα ταῦτα ὁ Jung περιέλαβεν εἰς τὸν ὄρον ὁμαδικὸν ἀσυνείδητον καὶ ἀποτελεῖ κατ' αὐτὸν τὴν ἀνεξάντλητον θεϊκὴν πηγὴν πάσης ψυχικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦτο ὅμως μήπως μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ θεωρήσωμεν ὑπάρχουσαν τὴν προδιάθεσιν πρὸς λογικὴν διανόησιν κατὰ τὸ μαθητικὸν πρότυπον;

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ διδάσκων μαθηματικά πρέπει διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του νὰ ἐπιζαλεσθῇ τὰς δυνάμεις ταύτας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τὰς εὐφορισζόμενας εἰς τὸ βάθος αὐτῆς.

Ἡ προσπάθειά του αὕτη συνίσταται εἰς τὸ νὰ μεταφέρῃ τὰς τάσεις ταύτας τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν συνείδησιν ἰδίως τοῦ ἐφήβου μαθητοῦ· τὸ ἔργον βεβαίως τοῦτο ἀπαιτεῖ νὰ ἔχη ὁ διδάσκων γνώσεις τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς γενικῆς ταύτης ἀνάγκης καὶ ἄλλαι παιδαγωγικαὶ τοιαῦται ἀναγκάζουν τὸν διδάσκοντα τὰ μαθηματικά διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του νὰ καταφεύγῃ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῶν μαθητῶν του.

Ἡ φύσις τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ γεννᾷ συχνότερον παντὸς ἄλλου συμπλέγματα, τὰ ὅποια πολλακτικῶς καθυστεροῦν ὀλόκληρον τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ.

Γνωρίζομεν ὅτι εἰς καθὲ ἐξωτερικὴν ἐπίδρασιν ἀντιδρᾷ ἡ ψυχὴ καὶ οὕτω ἐπέρχεται ἰσορροπία μεταξὺ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ κόσμου· τοῦτο καλεῖται ἀφομοίωσις. Ὅταν ὅμως ἡ τοιαύτη ἀφομοίωσις εἶναι ἀτέλής, ἔχομεν ψυχικὴν ἀνωμαλίαν· ἡ τοιαύτη ψυχικὴ ἀνωμαλία καλεῖται σύμπλεγμα.

Οὕτω σύμπλεγμα γεννᾶται ὁσάκις τὸ ἄτομον δὲν παρουσιάζει εἰσέτι ἰκανότητα πρὸς ἀφομοίωσιν καὶ διὰ τοῦτο προκαλεῖται σύγκρουσις ἀπατήσεως τινὸς καὶ προσαρμογῆς ἀφ' ἑτέρου καὶ δημιουργεῖται ὑπαρξίς προβλήματος ἀλύτου διὰ τὸ ἄτομον.

Τὸ σύμπλεγμα γενικῶς δὲν εἶναι ἀσθένεια ἀλλὰ κίνητρον πρὸς ψυχικὴν ἐνέργειαν καὶ ἀποτελεῖ στοιχεῖον ὁμαλοῦ ψυχικοῦ βίου· ὑπάρχον βεβαίως καὶ πολλὰ συμπλέγματα νοσηρὰ, ἀπὸ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ὁποσδήποτε τὸ ἄτομον.

Οὕτω ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ μὴ νοσηρὰ τοιαῦτα ὡς κίνητρον ὁσάκις τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἀφ' ἑτέρου νὰ φροντίξῃ διὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν νοσηρῶν τοιούτων.

Ἀμφότερα ὅμως αἱ ἐνέργειαι ἀπαιτοῦν γνώσιν τῶν αἰτίων, τὰ ὅποια ἐπροκάλεσαν τὸ σύμπλεγμα, γνώσιν ψυχχαναλυτικῶν μεθόδων διὰ θεραπείαν καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια καθορίζει ἡ γνώσις τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους.

Ἡ φύσις τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν εἶναι τοιαύτη ὥστε πολλακτικῶς ὁ μαθητὴς καὶ ἰδίως τῆς μικρᾶς ἡλικίας ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μετὰ

τούτου ἔνδειξιν ἀποτελεῖ ἡ ὑπαρξίς ζωηρῶν ἀναμνήσεων ἐκ τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν εὐχαρίστων ἢ δυσαρέστων εἰς τὰ περισσώτερα ἄτομα ὡς καὶ ἡ διατάραξις τοῦ ὕπνου τοῦ ἐνηλίκου ὑπὸ ὄνειρων μὲν θέμα τὸ μάθημα τοῦτο.

Ἐπειδὴ πολλάκις τὸ παιδί εἰς τὰ σχολεῖα δὲν ὀδηγεῖται εἰς μαθηματικὴν γνῶσιν ἀμέσως ἐκ μαθηματικῶν διαφέροντος ἀλλὰ ἐμμέσως διὰ τῆς λύσεως προβλημάτων πραγματικῶν περιεχομένου, μὴ εὐφορομένου ὁμῶς εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ διαφέροντός του καὶ ἐπειδὴ δὲν χρησιμοποιεῖ τὰς μαθηματικὰς γνώσεις εἰς τὸ παιγνίδι του καὶ τὰς ἀμέσους ἀνάγκας του, δημιουργεῖ ἐσφαλμένας κρίσεις περὶ τῆς ἀξίας τοῦ μαθήματος τούτου καὶ δυσμενεῖς διαθέσεις ἔναντι πάσης μαθηματικῆς γνώσεως.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπαρχόντων καὶ ἄλλα αἰτία, τὰ ὅποια πηγὴν ἔχουν τὴν φύσιν τοῦ μαθήματος τούτου καὶ τὰ ὅποια προκαλοῦν ὁμοίως δυσμενῆ διάθεσιν τοῦ παιδιοῦ ἔναντι τῶν μαθηματικῶν. Τινὰ τούτων εἶναι 1) Ὁ ἐπιποδομικὸς χαρακτὴρ τοῦ μαθήματος τούτου, ὁ ὅποιος τιμωρεῖ καὶ αὐτὴν τὴν δικαιολογημένην ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος. 2) Ἡ ἀπαιτήσις συνεχῶς καὶ ἐντατικῆς προσοχῆς. 3) Ἡ δυσκολία, τὰς ὁποίας παρουσιάζει εἰς τὸν μέσον μαθητὴν ἡ συναγωνισθῆ ἔν τῷ πεδίῳ τούτῳ τὸν ἀριστόν. 4) Ἡ δύναμις τοῦ μαθήματος τούτου νὰ μεγεθύνῃ τὰς μεταξὺ τῶν μαθητῶν ὑπαρχούσας διαφορὰς τῆς ἀντιλήψεως. 5) Οἱ περιορισμοὶ καὶ ἡ πειθαρχία τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει τὸ μάθημα τοῦτο εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ παιδιοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἄλλα μαθήματα, εἰς τὰ ὅποια πολλὰ δι' αὐτῆς δύναται νὰ συμπληρωσῇ.

Ἡ τοιαύτη δυσμενῆς διάθεσις μαθητῶν τινῶν διὰ τὸ μάθημα τῶν Μαθηματικῶν γενομένη πολλάκις εἰς μικρὴν ἡλικίαν γεννᾷ εἰς αὐτὸ ἅλτα ψυχικὰ προβλήματα, τὰ ὅποια παραμένουν ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν συνείδησιν ἀλλὰ οὐχὶ ἀρκετὸν καὶ ἰκανὸν διὰ τὴν λύσιν αὐτῶν. Οὕτω ἡ ἀρχικὴ αὕτη ἀφορμὴ τῆς δυσαρέστου στάσεως ἔναντι τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν βυθίζεται εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, γίνεται αἰτία δημιουργίας συμπλέγματος, τὸ ὅποιον μέλλει νὰ ἀπωθήσῃ κάθε μαθηματικὸν βίωμα καὶ νὰ ἀντιδράσῃ εἰς κάθε προσπάθειαν διὰ μίαν μαθηματικὴν μόρφωσιν τῶν ἀτόμων τούτων.

Βεβαίως ὁ διδάσκων μαθηματικὰ δὲν ἀπαλλάσσεται καὶ ἀπὸ τὰ γενικὰ αἰτία, τὰ ὅποια εἶναι κοινὰ εἰς ὅλα τὰ μαθήματα καὶ ἔχουν ἀφορμὴν τὴν φύσιν τῆς ἀγωγῆς καὶ τὰς μεθόδους διδασκαλίας· ταῦτα ὁμῶς δὲν ἀναφέρομεν, διότι σκοπὸς τοῦ παρόντος εἶναι νὰ δεῖξωμεν πόσο μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐνεργειῶν τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς τοῦ μαθητοῦ, ἐπὶ τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν.

Μία ἄλλη ἀπαιτήσις τῆς ἀγωγῆς, ἡ ὅποια εἶναι ἐντονωτέρα διὰ τὸν διδάσκοντα τὰ μαθηματικά, εἶναι νὰ ἀγωνισθῆ ὁ διδάσκων, ἵνα ὀπισθεν τῆς φαινομενικῆς προσωπικότητος τοῦ τροφίμου διακρίνῃ τὴν ψυχικὴν πραγματικότητα αὐτοῦ.

Ἐπιδράσεις ἐξωσχολικά ἰδίως τῆς κοινωνίας καὶ τῆς οἰκογενείας ἐμφανίζουν τὸν μαθητὴν διάφορον τῆς πραγματικότητος. Πρέπει ὁ διδάσκων νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα νὰ διακρίνῃ, κατὰ πόσον ἀντίδρασίς τις τοῦ μαθητοῦ εἶναι τοῦ πραγματικοῦ ἐγὼ αὐτοῦ ἢ τοῦ πλασματικοῦ τοιοῦτου, τὸ ὁποῖον ἐξωτερικαὶ ἐπιδράσεις ἐδημιούργησαν.

Περισσότερον ὅμως τῶν ἄλλων μαθημάτων, τὰ μαθηματικά ἔχουν μαθητὰς μὲ πλασματικὴν διάθεσιν ἔναντι τοῦ μαθήματος τούτου. Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἀλλὰ περισσότερο ἐν Ἑλλάδι, παντοῦ ὅπου εὐρίσκειται τὸ παιδί, ἀκοίει ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ περιβάλλοντός του, εἴτε τοῦτο εἶναι οἰκεῖον εἴτε φίλον εἴτε διδάσκον, ὅτι εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του, ἢ ὅποια πολλὰκις εἶναι σοβαρά, οὐδόλως συνετέλεσαν τὰ μαθηματικά, παρὰ τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους διέθεσε κατὰ τὴν παιδικὴν ζωὴν του, πολλὰκις μάλιστα προσθέτει ὅτι οὔτε τὰ ἐνόησεν ποτέ, οὔτε τὰ ἐχρησιμοποίησεν, οὔτε τοῦ παρουσιάσθη ἢ ἀνάγκη νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ.

Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐπίδρασις ἔχει ὡς συνέπειαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ μαθητὴς νὰ φεύγῃ ἔμπροσθεν πάσης δυσκολίας εἰς τὸ μάθημα τοῦτο, ἀφ' ἑτέρου νὰ τραυματίζεται εὐκόλως ψυχικῶς ἀπὸ γεγονότα τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν μαθηματικῶν, τὰ ὅποια ὑπὸ διαφορητικὰς περιπτώσεις ἴσως παρήγορον χωρὶς νὰ ἀφήσουν ἴχνη ἐπὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ἄλλοτε πάλιν ὁ μαθητὴς ἔχει τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θρόνου γεννημένου διὰ τὰ μαθηματικά, τὸν ὁποῖον ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν τὸ περιβάλλον του. Πολλὰ εἶναι τὰ θύματα τῆς προκαταλήψεως ταύτης· ἐδῶ μάλιστα τὸ κακὸν εἶναι διπλοῦν.

Μαθηταί, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς οἰκειοὺς, τοὺς φίλους καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν, ὅτι δὲν εἶναι γεννημένοι διὰ μαθηματικά, πάσχουν εἰς τὴν πραγματικότητά ἀπὸ ἐν ἀπλοῦν σύμπλεγμα κατωτερότητος καὶ μὲ τὴν θεραπείαν τοῦ συμπλέγματος τούτου θεραπεύεται καὶ ἡ ἀνικανότης αὐτῶν εἰς τὰ μαθηματικά.

Ἄλλοι πάλιν ἀκούοντες τὸν θρόνον τοῦτον τοῦ γεννημένου διὰ τὰ μαθηματικά, γίνονται δειλοί, φοβοῦνται νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ μάθημα τοῦτο καὶ ἐπιδίδονται εἰς ἄλλα μαθήματα μὲ μεγαλύτερον τοῦ δέοντος ζῆλον, διότι βλέπουν ἐκεῖ εὐκολον τὴν διάκρισιν. Τοῦτο μάλιστα συμβαίνει περισσότερο εἰς τὰ φύσει ἢ θέσει δειλὰ παιδιά καὶ εἰς τὰ στερούμενα ἐκ φύσεως ἢ χαρακτῆρος ζωτικότητος.

Ἄλλὰ καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδιά, διὰ τὰ ὅποια λέγεται ὅτι εἶναι γεννημένα διὰ τὰ μαθηματικά, δὲν εἶναι ψυχικῶς ὑγιῆ πάντοτε. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ἐφίτασαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀπὸ μίαν τυχαίαν ἐπιτυχίαν καὶ ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τούτου κινούμενα ἔδειξαν κατόπιν ὑπερβολικὸν ζῆλον εἰς τὸ μάθημα τοῦτο καὶ διέθεσαν περισσότερο τοῦ δέοντος χρόνον εἰς βῆρος τῶν ἄλλων μαθημάτων.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΑ⁽¹⁾

*Υπό ΓΡΗΓ. ΚΑΤΣΑ Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορικοαστικῆς ἐν τῷ Πανεπ. Ἀθηνῶν

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Σχολῆς σας, μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν, νὰ μοῦ ἀναθέσῃ τὴν ἀνάπτυξιν ζητημάτων τινος ἐξόχου κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐξ ἴσου ὅμως σπουδαίου καὶ ἀπὸ λατρικῆς ἀπόψεως. Εἶναι δὲ τὸ θέμα τοῦτο ἡ ἔρευνα τοῦ ἂν εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμος διὰ νέαν τινὰ ἢ διατήρησις τῆς παρθενίας τῆς μέχρι τοῦ γάμου, ἢ εἶναι ἀδιάφορος ἢ θυσία αὐτῆς.

Ἡ ἀνάπτυξις τοιοῦτου θέματος πρὸς νεαρὰς δεσποινίδας, θὰ ὑπῆρχε φόβος νὰ χαρακτηρισθῇ σκανδαλώδης, σπουδαῖοι ὅμως λόγοι παρώτρυναν τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀκαδημίας νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς τοιαύτης συζητήσεως. Εἶναι δὲ οὗτοι, αἱ καὶ ἄλλοτε, νῦν ὅμως κατὰ κόρον καὶ διὰ διαφορῶν δημοσιευμάτων, καὶ διὰ τοῦ καθημερινοῦ τύπου εἰσέτι διασπειρόμενα διδασκαλία ὅτι, ἡ διατήρησις τῆς παρθενικῆς ἀγνότητος εἶναι τι τὸ ἐπουσιῶδες, μὴ ἀξιζον νὰ ἐνδιαφέρῃ τὴν κοινωνίαν, ἡ ἀπώλεια δὲ ταύτης δεῖγμα συντελεστικὸν τοῦ «ἀγῶνα τῆς γυναίκας», πρὸς ἀπόκτησιν πλήρους ἐλευθερίας. Διδασκαλία τοιαύται, εὐχάριστοι ἴσως, δύνανται νὰ ἀποβῶσι καταστρεπτικὰ διὰ τε τὴν γυναῖκα καὶ τὴν Κοινωνίαν, καὶ ἐπὶ τούτου ἠθέλησε ἡ Διεύθυνσις τῆς Σχολῆς νὰ διαφωτίσῃ ὑμᾶς, προκειμένου νὰ ἐξελέθητε εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀναλαμβάνουσαι τὴν λειτουργίαν τοῦ ὠραίου καὶ ὑψηλῆς ἀποστολῆς ἔργου, τοῦ τῆς διδασκαλίσης.

Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις ὑμῶν ἐπιτρέπει τὴν συζήτησιν τοιοῦτου θέματος, ἐξεταζομένου μόνον ἀπὸ καθαρᾶς ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην εἰσαγωγὴν, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος ἡμῶν.

Ἡ ὄψιν ὄργανισμός ἐπιτελεῖ πολλὰς λειτουργίας (κίνησιν, λῆψιν καὶ ἀφομοίωσιν τροφῶν...) μεταξύ δὲ αὐτῶν, σπουδαιοτάτη ἀλλὰ καὶ ὄρασιότι εἶναι ἡ διαίτησις τοῦ εἶδους, πρωταρχικὸς σκοπὸς τῆς φύσεως. Πρὸς τοῦτο εἰς τὰ ἀνώτερα ζῷα, καὶ ἐπομένως καὶ τὸν ἄνθρωπον, διεπλάσθησαν ἰδιαιτέρως ὄργανα, διάφορα ἀπὸ τοῦ ἄρρενος εἰς τὸ θῆλυ.

Ἡ παρουσία τῶν γεννητικῶν ἀδένων, ὅτε μὲν τούτων, ὅτε δὲ ἐκείνων, ἐπιφέρει τὴν διαφορὰν διάπλασιν τῶν λοιπῶν γεννητικῶν ὀργάνων, τῶν τε ἔσω καὶ τῶν ἔσω. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα, εἰρησθῶ ἐν παρόδῳ, εἶναι τὰ μόνα διαφέροντα ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν γυναῖκα. Ὁ ἐγκέφαλος, πνεύμονες, καρδιά, πεπτικά ὄργανα, νεφροὶ κλπ. εἶναι παρόμοια ἐπὶ τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκας, καὶ ἂν ἐπάρχουν ἀνατομικοὶ τινες χαρακτηριστεῖς διαφοροί, ὡς ἐπὶ τοῦ σκελετοῦ, ὀφείλονται εἰς τὴν κατὰ φύλιν παρουσίαν διαφερόντων γεννητικῶν ἀδένων.

1) Διάλεξις γενομένη πρὸς τὰς μαθητριάς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸ 1946.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ περὶ διακωνίσεως τοῦ εἴδους σκοποῦ τῆς, ἡ φύσις περιέβαλε τὴν γενετήσιον συνάντησιν τοῦ ἄρρενος μετὰ τοῦ θήλεος διὰ συναισθημάτων ἐξόχως ἠδονικῶν, ὧν ἕνεκα ἀσμένως ἐκάτερον τῶν φύλων στρέφεται πρὸς συνάντησιν τοῦ ἑτέρου. Τὴν δύναμιν τῆς γενετησίου ὁρμῆς δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν, ἐξετάζοντες αὐτὴν ἐπὶ διαφόρων ζώων. Ἀρκούμεθα ἐνταῦθα ἀναφέροντες δύο παραδείγματα :

α) Τὰ χέλια ἐπιτελοῦσι τὴν γενετήσιον συνάντησίν των εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Σαργασσῶν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐκκινοῦν δὲ ἀπὸ μακροτάτης ἀποστάσεως διὰ νὰ φθάσουν μέχρις ἐκεῖ.

β) Οἱ σολωμοὶ ζοῦν εἰς τὰ βαθύτατα τῶν ὑδάτων τῶν θαλάσσων. Ἐπεροχόμενης τῆς ἐποχῆς τῆς γονιμοποιήσεως, ἀνέρχονται πρὸς τὰς πηγὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν διανύοντες τεραστίας ἀποστάσεις. Εἰς ὕδατα δὲ μικροῦ βάθους συναντῶνται γενετησίως, ἀφίηντες δὲ ἐκεῖ τὰ γονιμοποιηθέντα ᾠρία ἐπανέρχονται εἰς τὰς θαλάσσας των. Οἱ ἐκ τῶν γονιμοποιηθέντων ᾠρίων ἐκκολαπτόμενοι μικροὶ ἰχθύες παραμένουσιν ἐκεῖ ἐπὶ ἐξάμηνον περίπου, μέχρις οὗ προσλάβωσι μήκος 10 ἐκ. περίπου, ὅποτε σπεύδουσι πρὸς τὴν θάλασσαν. Εἰς τοὺς βυθοὺς δὲ ταύτης ἀναπτυσσόμενοι, θὰ ἀναλάβωσιν ἐν καιρῷ τὴν πρὸς τοὺς ποταμοὺς ἄνοδον πρὸς γονιμοποίησιν.

Ὅ,τι γίνεται εἰς τὰ ζῶα γίνεται καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὗτος δὲ εἰς τοὺς πρωτογόνους λαοὺς τῆς Αὐστραλίας, Πολυνησίας, Ἀφρικῆς, οὐδεμία παρέχεται δυσκολία, οὔτε ἡλικίας, οὔτε τόπου, πρὸς τὴν γενετήσιον συνάντησιν τοῦ ἄρρενος μετὰ τοῦ θήλεος.

Αἱ ἀναπτυχθεῖσαι ὅμως κοινωνίαι, ἐπέβαλον φραγοὺς εἰς τὴν ἀχαλίνωτον καὶ ἀνεξέλεγκτον ἄσκησιν τῆς γενετησίου λειτουργίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῶν Ποινικῶν νόμων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν ἐθίμων, καὶ τούτων λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Δικαιοσύνης. Ἐκ τῶν **ἐθίμων** τούτων κυριώτατον καὶ σοβαρώτατον οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας, εἶναι ἡ ἀπαίτησις τῆς κοινωνίας ὅπως ἡ παρθενία τῆς γυναικὸς διατηρῆται μέχρι τοῦ γάμου αὐτῆς, ἀγνή δὲ καὶ ἄσπιλος προσέρχεται ἡ νέα πρὸς τὸν ἄνδρα, πρὸς ὃν νομίμως συνδέεται πρὸς γάμου κοινωνίαν.

Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῆς κοινωνίας, ὡς—δήθεν— ἀναισθηρομένην πρὸς τὴν φύσιν, ἐπολέμησαν καὶ ἄλλοτε καὶ ἐσχάτως αἱ νέα καλούμεναι ἰδέαι. Ἐξεσπάθωσαν οἱ ὑποστηρίζοντες αὐτὰς ὑπὲρ τῆς πλήρους ἐλευθερίας «τῆς γυναικὸς νὰ γλεντήσῃ τὴν ζωὴν τῆς, καὶ ν' ἀποφύγῃ τὸν παρασιμὸν ἕαν τυχὸν παραμείνῃ γεροντοκόρη».

Ἐναντίον τῶν δογματικῶν τῆς νεωτέρας ταύτης Σχολῆς παραμένει—παρ' ἡμῖν τοῦλάχιστον—κρατερά ἡ ἀντίθεσις τῆς Κοινωνίας. Καὶ ἡ ἀντίθετος αὐτῆς ἀντίληψις δὲν εἶναι τυχαία, οὔτε ὀφείλεται εἰς πάθος τι, ἀλλὰ στηρίζεται εἰς φόβους δεινῶν κακῶν ἄτινα, ἐν περιπτώσει συμμορφώσεως πρὸς τὰς νέας ἰδέας, ἠδύνατο νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς νεαρᾶς γυναικὸς, οὐχί

μόνον τῆς ἀπειρου ἀλλὰ καὶ τῆς μᾶλλον νοήμονος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τῆς οἰκογενείας τῆς καὶ συμπάσης τῆς Κοινωνίας.

Τὰ συνέχοντα δὲ τὴν Κοινωνίαν φόβητρα, ὧν ἕνεκα ἐν τῷ συνόλω τῆς ἀποδοκιμάζει τὴν πρὸ τοῦ γάμου ἀπόλειαν τῆς παρθενίας, εἶναι κυρίως:

1. Τὰ ἀφροδίσια νοσήματα.

2. Ἡ κήσις.

3. Ἡ ἠθικὴ διαστροφὴ.

Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεμάτων τούτων θέλομεν ἀσχοληθῆ ἐν τοῖς ἐφεξῆς λίαν συνοπτικῶς κατ' ἀνάγκην.

1) Τὰ **ἀφροδίσια νοσήματα**. Ἐκ τούτων ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς κυρίως ἡ βλεννόρροια καὶ ἡ σύφιλις. Τούτων ἡ συχνότης εἶναι ἀπειλιστικῶς καταπληκτικὴ.

Ἡ βλεννόρροια ὀφείλεται εἰς εἰδικὸν μικροβίον, τὸν διπλόκοκκον τοῦ Neisser. Ἡ νόσος προσβάλλει ἀμφότερα τὰ φύλλα ἐπὶ τῆς γυναικὸς σημεῖοιται οὐχὶ μόνον διὰ τῆς προσβολῆς τῶν ἐξωτερικῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν. Αἱ ἐνδομητρίτιδες, σαλπινγίτιδες, φρονηκίτιδες, δὲν εἶναι σπάνια ἐπιπλοκαὶ τῆς ἐν ἀρχῇ ἐλαφροῦς θεωρηθείσης βλεννορροίας. Μία τοιαύτη ἐπιπλοκὴ ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ διὰ βίου δυστυχὴ τὴν γυναῖκα, μὲ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀνάσφυρῆσεις τῶν νόσων τούτων. Ἡ βλεννόρροια βεβαίως ἐγκαιρῶς θεραπευομένη καταπολεμεῖται κατὰ κανόνα, ἰδίᾳ νῦν διὰ τῆς χρήσεως τῶν σουλφαμιδῶν. Ἀπαιτεῖται ὅμως καὶ ἡ θεραπεία δι' ἐνέσεων ἐμβολίων κ.λ.π.

Φαντασθῆτε τώρα τὴν ἄτυχον νέαν, ἐὰν τύχῃ νὰ προσβληθῇ ὑπὸ τοιαύτης νόσου, καὶ δὴ, ἂν δὲν ἐπαρῇ ἐξ ἰδίων εἰς τὰ μεγάλα ἔξοδα τῆς θεραπείας, ὅποτε κατ' ἀνάγκην θὰ προσφύγῃ εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀντιαφροδισιακὰ Ἰατρεῖα ἢ εἰς τὴν ἀρωγὴν καλοθελητοῦ τινος, προθύμου νὰ ἐκμεταλευθῇ τὴν δυστυχίαν τῆς. Ἡ ἑτέρα ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς νόσος εἶναι ἡ φοβερὰ σύφιλις.

Ὄφειλεται αὕτη εἰς μικροβίον, ὅπερ λόγῳ τῆς μορφῆς του ὀνομάζεται σπειροχάιτη. Ἡ σύφιλις μεταδίδεται εἰς οἷονδήποτε σημεῖον τοῦ σώματος (δέρμα ἢ βλεννογόνον) ἔχον ἀμυγλὴν τινα, ἐὰν ἐκεῖ ἐπακουμβήσῃ σφιλιδικὴ ἀλλοίωσις ἄλλου ἀτόμου. Ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς εἰσβολῆς ἢ σπειροχάιτη μεταδίδεται εἰς πάντα τὰ ὄργανα τὰ εὐγενέστερα ἐξ αὐτῶν ὡς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα προσβάλλονται κατὰ προτίμησιν, δημιουργοῦνται οὕτω δεινὰ συνέπειαι, ἐμφανιζόμενα πολλὰκις πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν προσβολήν.

Ἡ φοβερὰ νόσος μεταδίδεται κληρονομικῶς καὶ εἰς τὰ τέκνα. πλεῖστα δὲ ἀνόμαλα παιδιὰ κατέστησαν τοιαῦτα λόγῳ τῆς σφιλιδος τῶν γονέων των.

Ἀποτελεῖ ἡ σύφιλις τὸν τρόμον τῶν ἀτόμων, τῶν οἰκογενειῶν, τοῦ ἔθνους ὀλοκλήρου, διὰ τὴν κατάρωσιν ἣν ἐπιφέρει εἰς τὴν φυλὴν. Ἐὰν ἐγκαι-

ρως διαγνωσθῆναι καὶ ἐνεργῶς πολεμηθῆναι (διὰ 606, βισμουθίου, ὑδραργύρου, ἰωδίου) ἢ νόσος ἐξαλείφεται. Ἀπαιτεῖται ὁμως πρὸς τοῦτο ἐντατικὴ θεραπεία ἐπὶ 3—4 ἔτη. Τὰ πρὸς θεραπείαν φάρμακα κατὰ κανόνα παρέχονται δι' ἐνέσεων ἐνδοφλεβίων ἢ ἐνδομυϊκῶν. Ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα λοιπὸν ἔτη ὁ προσβληθεὶς ἐκ τῆς νόσου, δεῖν νὰ εὐρίσκηται εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν ἰατρόν. Τοῦτο καὶ τὰ πρὸς θεραπείαν ἔξοδα καθιστῶσι πολλάκις ἀνέφικτον τὴν τελείαν διοργάνωσιν τῆς θεραπείας.

Ἀναλογισθῆτε τώρα τὴν θέσιν νέας τινός, ἣτις ἐν στιγμῇ ἀδυναμίας συναντηθεῖσα μετὰ τινος ἐμολύνθη ὑπ' αὐτοῦ (καὶ εἶδον ἀρκετὰς τοιαύτας περιπτώσεις). Εἶναι τὸσον τραγικὴ ἢ θέσις τῆς, ὥστε περιττεῖται νὰ ἀναπτύξω ὑμῖν ἐνταῦθα. Αἱ ἀφροδίσοι νόσοι καταστρέφουσι ὅτι καλύτερον θὰ εἶχε νὰ προσφέρῃ τις εἰσερχόμενος εἰς κοινωνίαν, δηλ. τὴν ὑγίειαν του. Ἀξίζει ἐπὶ τούτου νὰ ἀναφέρωμεν ὀρισμὸν τοῦ γάμου, ὃν ἔδωκε μέγας ἀφροδισιολόγος, ὁ ἐν Παρισίοις Καθηγητῆς Fournier εἰς σύγγραμά του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σύφιλις καὶ γάμος». Λέγει οὗτος: ὁ γάμος δεῖν εἶναι μόνον ὑπόθεσις αἰσθημάτων, ἔρωτος σφοδροῦ, ὑπολογισμοῦ ἢ συμφέροντος. Κρινομένου τοῦ πράγματος κατὰ τρόπον θετικώτερον καὶ συγχρόνως εὐγενέστερον, ὁ γάμος εἶναι συνεταιρισμὸς κατ' ἐλευθέρην θέλησιν πραγματοποιούμενος, ἔνθα ἕκαστος τῶν συζύγων πιστεύεται ὅτι καταθέτει ἐλικρινῶς τὴν συνεισφοράν του εἰς ὑγίειαν καὶ φυσικὴν ἰσχύν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συνεργήσῃ ἀρ' ἑνὸς εἰς ὑλικὴν εὐτυχίαν τῆς συντροφίας, καὶ ἀρ' ἑτέρου εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τέκνων, τὸν ἕψιστον καὶ ἱερώτατον τοῦτον σκοπὸν πάσης ἐνώσεως».

2) Ἡ **Κύσις**. Μία ἀπὸ τὰς σεβαστοτέρας καὶ ὥραιοτέρας περιόδους τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ποροσιάζεται ὡς μήτηρ. Περισσότερον δὲ κινεῖ τὸν σεβασμὸν ἢ περίοδος τῆς κνήσεως. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται, διερχομένης ἐγκύου γυναικὸς ἠγείροντο, εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἣτις διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ πραγματικοῦ προορισμοῦ τῆς, συμβάλλει εἰς τὴν διατήρησιν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ ἔθνους: καὶ οἱ ποινικοὶ νόμοι διαφόρων κρατῶν, ὡς καὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναβάλλουσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰς θάνατον καταδικασθείσης γυναικὸς, ἐὰν αὕτη ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἔγκυος. Καὶ νῦν εὐτυχῶς ἡ ἔγκυος ἐπισύρει τὸν σεβασμὸν καὶ μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας αὕτη κυκλοφορεῖ πανταχοῦ. Ὁ σεβασμὸς ὁμως οὗτος ἀπευθύνεται εἰς τὴν ἐκ νομίμου γάμου συλλαβοῦσαν γυναῖκα, καὶ μόνον αὕτη μετὰ ὑπερηφανείας ἐπιδεικνύει ἑαυτήν. Ἡ ἐκ παρὰνόμου συναντήσεως καταστάσα ἔγκυος αἰσθάνεται τύψην καὶ ὄνειδος, παντοιοτρόπως δὲ προσπαθεῖ νὰ ἀποκρύψῃ τὸ δι' ἄλλας εὐτύχημα, δι' αὐτὴν δὲ δυστύχημα γεγονὸς καὶ ἡ συνήθης ἀπόληξις τοιούτων συλλήψεων—ἂν μὴ διὰ τοῦ νόμου νομιμοποιηθῶσι—εἶναι ἡ διενέργεια ἀμβλώσεως με' ὄλους τοὺς ἐξευτελισμοὺς, τὴν ψυχικὴν ἀγωνίαν, καὶ τὴν χο-

ματικὴν δαπάνην καὶ τὸν φόβον βαρειῶν ἐπιπλοκῶν, ἂν μὴ θανάτου, ἅτινα τοιαύτη ἐπέμβασις συχνότατα προκαλεῖ.

Φαντασθῆτε τώρα νέαν κόρην, καταστᾶσαν ὑπὸ παρανόμους ὄρους ἔγκνον.

Ἀποκαλύπτουσα τὸ πρῶγμα—ὅπερ ἄλλως δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἐπὶ μακρὸν ἀφανὲς—ἐνσπείρει τὴν ἀπελπισίαν εἰς τὴν οἰκογενειάν της, ἐξωθεῖ τοὺς οἰκείους εἰς ἐγκλήματα. Καταφεύγουσα εἰς τοὺς ἀμβλωτὰς θὰ δοκιμάσῃ, πλὴν τῶν ἐξόδων—ἅτινα ἴσως δὲν θὰ ἔξῃ—καὶ παντοίους ἄλλους ἐξευτελισμούς. Γίνεται βεβαίως προσπάθεια νομοθετικῆς προστασίας τῆς ἐξωγάμως καταστάσεως ἐγκύου γυναικὸς καὶ τοῦ ἐξωγάμου τέκνου. Οἰαδήποτε ἦμος τοιαύτη προσπάθεια, δὲν δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ οἰκονομικῶς τὴν γυναῖκα, οὔτε νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐμπρόπουσαν διὰ μητέρα θέσιν εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἀλλαγῶν καὶ πρὸ πάντων παρ' ἡμῖν.

Περὶ τὸν νὰ προσθέσω πλείονα ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

3. Ἡ **Ἡθικὴ διαστροφή**. Μὴ ἀποδομένης ἀξίας εἰς τὴν παρθενίαν, καὶ θυσιαζομένης ταύτης διὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἐμυόδιον εἰς τὰς γενετησίους ἀπολαύσεις, μοιραίως μέγα μέρος τῶν γυναικῶν θὰ τραπῇ, μὴ συγκρατούμενον, εἰς τὴν ἀχαλίνωτον ἱκανοποίησιν τοῦ γενετησίου αἰσθήματος, ὅποτε θὰ ἠρώτα τις κατὰ τί διαφέρουν αἱ τοιαῦται γυναῖκες τῶν κοινῶν γυναικῶν.

Εἶναι ἄλλως τε ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν πορνῶν, κατέληξαν εἰς τὴν ἀτιμωτικὴν ταύτην κατάστασιν, διότι δι' οἰουσδήποτε λόγους δὲν διεφύλαξαν τὴν παρθενίαν αὐτῶν, μέχρι τοῦ προσήκοντος χρόνου. Ἐπομένως διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἠθικὴ ἐξαθλίωσις, δὲν χρειάζεται πολλάκις εἰμὴ ἐλαφρὰ ἔστω ἐν ἀρχῇ παραβάσις. Εὐκόλος εἶναι ἡ συνέχεια παραβάσεων σοβαροτέρων, κατὰ κλίμακα ἀριθμητικὴν ἂν μὴ γεωμετρικὴν.

Διαβάτης διερχόμενος λασπωμένην ὁδόν, βαδίζει ἐν ἀρχῇ ἀκροποδητί, διὰ νὰ μὴ λερωθοῦν τὰ ὑποδήματά του. Ἐφοῦ ὅμως λερωθοῦν τὰ κάτω τοῦ ὑποδήματος, εἶτα ὀλίγον καὶ τὰ ἄνω, βαθμηδὸν βυθίζεται εἰς τὴν λάσπην μὴ ἐνδιαφερόμενος ποῦ θὰ φθάσῃ αὐτή.

Λάσπωμα λοιπὸν τέλειον τῆς ψυχῆς δύναται νὰ ἐπακολουθήσῃ τὴν ἐν ἀρχῇ ὡς μικρὰν ἀθλίαν καὶ φυσικὴν ἐκλαμβανομένην παραβάσιν.

Ἡ πείρα δὲ ἐδίδαξεν ὅτι διὰ μέγαν ἀριθμὸν γυναικῶν ἡ ἀγνότης τῆς ψυχῆς, εἶναι ἀναπόσπαστος μὲ τὴν ἀγνότητα τοῦ σώματος· τούτου βεβηλουμένου, ἐπακολουθεῖ ἡ βεβήλωσις καὶ ἐκείνης.

Δὲν εἶναι ὥρα κατάλληλος πρὸς εὐρείαν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος τοῦ ἂν γενικῶς οὐχὶ ἐπὶ ἐξαιρέσεων ἢ ἀποχὴ ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς γενετησίου λειτουργίας εἶναι ἐπιβλαβὴς διὰ τε τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα—ἢ εἶναι ἀδιάφορος. Ἐπιτροχάδην ἐξετάζοντες τὰ τοῦ ζητήματος τούτου παρατηροῦμεν ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην τῶν μελετησάντων τοῦτο, ἡ ἀποχὴ δὲν εἶναι μὲν

φυσιολογική, είναι όμως ανεκτή παρ' οργανισμού υγιούς, τελείως ανεπτυγμένου. Είναι δὲ ἡ ἐγκράτεια μᾶλλον ανεκτή ὑπὸ τῆς γυναικῶς, φυσιολογικῶς δέ, καὶ οὐχὶ διὰ κωλύματα κοινωνικά ἢ ἄλλης ἀφορμῆς.

Ἀποδίδονται εἰς τὴν ἐγκράτειαν διάφοροι ψυχικαὶ ἀνωμαλίαι, καὶ ὡς παράδειγμα τοιαύτης ἀνωμαλίας παθόντος ἀτόμου, φέρεται ἡ γεροντοκώρη μὲ τὸν πείσιμονα, φίλεριν καὶ ἐνίοτε μικροπραγῆ χαρακτηρῆσά της, καὶ τὰς ἄλλας τῆς ἰδιοτροπίας.

Εὐτυχῶς δὲν πάσχουν πᾶσα αἱ γεροντοκόρηαι τὰς ψυχικὰς ταύτας ἀνωμαλίαις, τοῦναντίον δὲ αἱ περισσότεραι τούτων ὑγιεῖς σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, διαβιῶσιν ὀφελίμως διὰ τοὺς περὶ αὐτὰς καὶ τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον.

Καὶ δεχόμενοι ὅμως διαστροφὴν τῆς ψυχικῆς ἰσοροπίας ἐπὶ ἄριθμῷ τινος γεροντοκορῶν, δὲν πρέπει νὰ βλέπωμεν ὡς μόνην αἰτιολογίαν τῆς διαστροφῆς τοῦ χαρακτηρῆσός των τὴν μὴ ἱκανοποίησιν τοῦ γενετησίου αἰσθημάτων των. Νομίζω ὅτι διὰ τὴν ψυχικὴν τὸν ἀνωμαλίαν συντείνει μεγάλως ἄλλη τις ἀφορμὴ, καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀποτυχία τῆς δημιουργίας ἰδίας ἐστίας, ἰδίας οἰκογενείας, οὐχὶ πρὸς εὐκαιρίαν ἱκανοποιήσεως τῆς γενετησίου λειτουργίας—θὰ ἦτο τοῦτο ταπεινωτικὸν δι' αὐτὴν—ἀλλὰ πρὸς ἴδριον ἰδικῆς τῆς ἐστίας, τῆς ὁποίας αὕτη μετὰ τοῦ συζύγου της θὰ ἀποτελέσουν τοὺς θεμελίους λίθους. Ἡ δημιουργία ἰδίας ἐστίας εἶναι διὰ πάντα ἀνθρώπων, μέων τῆς ἐπιθυμητῆς ἀθανασίας, συναίσθηματος ὑποκόρφου, λωφάζοντος, ἰσχυροτάτου. Πόσον ἐπερόχως ὥραϊα ἐκτίθεται τὸ συναίσθημα τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰς τὸ Συμπόσιον! Διδάσκει ἡ Διοτίμα τὸν Σωκράτη τὰ ἐρωτικά. Δῆθεν, διότι εἰς τὴν πραγματικότητα διδάσκει ὕμνον εἰς τὸ ὥραϊον, τὸ μέγα, τὸ ἀληθινόν. Λέγει λοιπὸν ἡ Διοτίμα «Ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν αἰεὶ τε εἶναι, καὶ ἀθάνατος». Τοῦτο μόνον διὰ τῆς γεννήσεως εἶναι δυνατόν [νὰ ἐπιτύχη, καθ' ὅσον δι' αὐτῆς ἡ θνητὴ φύσις καταλείπει ἄλλο νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ. Καὶ πάλιν συνεχίζει ἡ Διοτίμα «Ἡ γὰρ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσία τόκος ἐστίν. Ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα καὶ τοῦτο, ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζῶντι ἀθάνατόν ἐστι, ἡ κήρυξις καὶ ἡ γέννησις». Καὶ ἐπιλέγει ἡ Διοτίμα «Μὴ οὖν θαύμαζε εἰ τὸ ἕαντοῦ ἀποβλάστημα φύσει πᾶν τιμᾶ. Ἀθανασίας γὰρ μίρον παντὶ αὕτη ἡ σπουδή, καὶ ὁ ἔρωξ ἔπεται». Καὶ πράγματι πάντες οἱ παράγοντες τέχνα εἶναι ἀθάνατοι ἐν τῇ πραγματικότητι. Τοῦ ἀνδρὸς τὸ σπερματοζωάριον καὶ τῆς γυναικὸς τὸ ὥαριον ἀναλαμβάνουσι τὸ ἔργον τῆς ἀθανασίας. Εἰς τὸ ἄτομον, ἐκάστου ἐξ' ἡμῶν, ζοῦν ὅλοι μας οἱ πρόγονοι, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας, μέχρι τῶν γονέων μας, καὶ ἡμεῖς θὰ ζῶμεν, μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου εἰς τὸ ἄτομον τῶν ἐπιγόνων μας.

Δικαίως οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι θεοποίησαν τὴν ἐστίαν, καὶ τὸ ἱερόν τῆς ἐκπροσωποῦσας ταύτην Θεᾶς— τῆς Θεᾶς Ἔστιας—ἦτο ἀπαρά.

τητον διὰ πᾶσαν οἰκίαν, σεβαστὸν δὲ καὶ ἀπαρβιάστον, ἀσφαλῆς δὲ ἦτο καὶ ὁ ἐχθρὸς ἂν κατορθῶνε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ἱεροῦ τούτου. Εἶναι τόσον ἰσχυρὰ ἡ ἐνστικτώδης ἐπιθυμία δημιουργίας ἰδίας ἐστίας, ἰδίας δηλ. οἰκογενείας, ὥστε πολλάκις γυναῖκες ἐλευθέρως ἱκανοποιῶσαι τὰς γενετησίους τῶν ἐπιθυμίας, σπεύδουν νὰ σχηματίσουν, τυμφευόμεναι, ἰδίαν ἐστίαν καὶ ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τοῦ τοιούτου, δι' οἰανδήποτε αἰτίαν βλέπομεν αὐτὰς νὰ διαστρέφονται κατὰ τὸν χαρακτηριστῆρα παραμοίως, ὡς αἱ ἀγναὶ γεροντοκόραι.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ἀπὸ τῶν γενετησίων ἀπολαύσεων ἐγκράτεια ἡ κυρία ἀφορμὴ τῆς ψυχικῆς διαστροφῆς τῆς γεροντοκόρης. Τὸν πόθον τῆς κόρης καὶ πάσης γυναικὸς πρὸς σχηματισμὸν ἰδίας οἰκογενείας καὶ ἰδικῶν τῆς τέκνων, ἐξέφρασαν θανιασῶς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τραγικοὶ ποιηταί. Οὕτω ὁ Σοφοκλῆς εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ παριστᾶ τὴν ἠρωίδα—ἕνα τῶν εὐγενεστέρων τύπων κόρης σεμνῆς καὶ ἐναρέτου—θρηνοῦσαν, διότι θὰ ἀποθάνῃ:

Ἄλεκτρος, ἀνεμνείαις, οὔτε τοῦ γάμου

μέρος λαχοῦσα, οὔτε παιδίου τροφῆς.

Θὰ ἠδίκει κανεὶς τὴν ἀντίληψίν του, ἡ θὰ ἐνείχeto διὰ προστυχίαν, εἰς ἐξήγησιν ὅτι ἡ Ἀντιγόνη ἐθρήνηι, διότι δὲν ἐπρόφθασε νὰ δοκιμάσῃ τὰς γενετησίους ἀπολαύσεις.

Νομίζω ὅτι ἔχω δίκαιον ἐπιβαλοῦμενος καὶ τὴν Ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ὅτι, ἡ ἐγκράτεια, ἐπὶ τῆς γυναικὸς τοῦλάχιστον, δὲν εἶναι ἀφορμὴ σωματικῆς καταρροῦσεως, οὐδὲ ψυχικῆς διαστροφῆς. Εἰς τοὺς διαφόρους μύθους τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας ὑποκρύπτεται γεγονός, τι ἢ γενετὴ τις παρατήρησις. Εἶχε λοιπὸν ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία θεοποιήσει ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τὴν γυναῖκα, ἐν τῇ Οὐρανίᾳ μὲν τὴν σεμνῶς ἱκανοποιῶσαν τὰς γενετησίους τῆς ἀπολαύσεις, ἐν τῇ Πανδήμῳ δὲ τὴν ἀχαλινώτως ἐκδιδομένην εἰς αὐτάς. Εἰς ἀντίθεσιν ὁμοῦς ἡ Ε.Μ. ἐδημιούργησε τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Ἀρτεμιν, ὕμνους τῆς ἀειθαλοῦς παρθενίας πλήρεις χαρίτων καὶ εὐφροσύνης, σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀπληλαγμένας δὲ τοῦ χαρακτηριστοῦ, γεροντοκόρης καίτοι ἐπὶ αἰῶνας ἐπέζησαν.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερον αἰδοῖον παρθένον ὕμνησεν ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία, τὴν θεῖαν Ἑστίαν. Δι' αὐτὴν ὁ ὁμηρικὸς ὕμνος λέγει ὅτι «ὦμοσε δὲ μέγαν ὄρκον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστίν, ἀφαιμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς ἀιγίοχιοι, παρθένος ἔσσεσθαι, ἡματα πάντα».

Τῆς διαλέξεώς μας ἄλλως τε ταύτης σκοπὸς εἶναι οὐχὶ ἡ ἰσόβιος ἐγκράτεια, ἀλλ' ἡ παρακόλυσις τῆς προόρου καὶ ἔξω τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως τοῦ γενετησίου αἰσθημῶτος πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀναφεροθέντων κακῶν. Ὑμνησαν βεβαίως τὴν ἰσόβιον παρθενίαν ἱεράρχαι σεβαστοί, ὡς ὁ Ἀμφρόσιος ὁ Μεδιολάνων, ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὕμνησαν τὴν διὰ γάμου κοινωνίαν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς.

Μου φαίνεται ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ ζητήματος, ὅτι ἔχω δίκαιον ὑποστηρίζω ὅτι ἡ ἀξίωσις τῆς Κοινωνίας πρὸς διατήρησιν τῆς παρθενίας μέχρι τοῦ νομίμου γάμου, ἐλήφθη ἐξ ἐνδιαφέροντος πρὸς αὐτὴν τὴν γυναῖκα, καὶ ἀπὸ πνεύματος προστασίας αὐτῆς. Ἔχουν ἀδίκον οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἐπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκ ζηλοτυπίας ἢ ἄλλου χαμερποῦς συνασθήματος. Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ—ζητῶν τὴν συγγνώμην σας,— νὰ ὑποστηρίξω ὅτι τὸ γενετήσιον συμφέρον τῶν ἀνδρῶν, θὰ ἦτο ἡ κατάργησις πάσης ἀξιώσεως πρὸ τοῦ γάμου παρθενίας. Ἐφ' ὅσον ὅμως σκοπὸς καὶ συμφέρον τῆς Κοινωνίας εἶναι ἡ συγκρότησις ὑγιῶν καὶ εὐσταθοῦς οἰκογενείας, πᾶσα ἀπαίτησις τείνουσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι σεβαστή.

Πρὸ ὑμῶν, Δες, ἐξετέθησαν αἱ δύο ἀπόψεις τοῦ ἀποσχολήσαντος ὑμᾶς ζητήματος. Ἡ μία ἢ ὅποια διδάσκει τὰς νέας νὰ ἀκολουθήσουν τὸν δρόμον ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον προσφωρῶς ὁ Πορφύρας εἰς ἓν ποίημα ἐξαορακτῆρησεν ὡς «χαρωπὸ μαζὶ καὶ ντροπιασμένο». Καὶ ἡ ἄλλη, ἡ ὅποια θέλει τὰς νέας νὰ ἀναλάβουν τὴν συγκρότησιν οἰκογενείας ἀγναὶ καὶ ὑγιεῖς, σωματικῶς καὶ ψυχικῶς.

Ἔχομεν τὴν ἐλπίδα πάντες, οἱ πατρικῶς καὶ μητρικῶς εἰλικρινῶς ἐνδιαφερόμενοι περὶ πασῶν τῶν νεανίδων, ὅτι θὰ ἀκολουθήσουν τὸν δρόμον τὸν φαινομενικῶς ἄχαριν, ἀλλ' ὀδηγοῦντα εἰς τὴν πραγματικὴν εὐτυχίαν, τὸν σχηματισμὸν οἰκογενείας διὰ τοῦ νομίμου γάμου.

ETHICS AND HEALTH

By Dr GR. KATSAS

S u m m a r y. Dr. Katsas discussing the proplem of virginity concludes that virginity for girls up to the date of marriage is absolutely necessary for building happy and healthy families.

It is wrong that old maids' psychical disorders are due to the luck of sexual experience. It is rather due to the failure of building one's own family which gives the satisfaction of contributing to the perpetuation of the human race. The first being true it would be very humiliating for this class of wome who are mostly very normal, healthy and useful to society.

'Αποστέλλετε τὴν συνδρομὴν σας εἰς Ο.Η.Ε.Ν

Σόλωνος 57, Ἀθήνας

Διευθυντῆς Ἐκδότης : Γ. Σακελλαρίου, Νηρηίδων 14 Παλ. Φάληρον.
> Τυπογραφ. : Εὐστάθ. Δριβόπουλος, Σχολείου 3 — Ἀθήνα.

624900028245

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΕΥΛΟΓΟΥΣΑ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ Ο.Η.Ε.Ν.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Ἐν Μεσολογίῳ τῇ 24 Δεκεμβρίου 1954

Π ρ ὶ ς

**τὸν ἀξιότιμον Κύριον Γεώργιον Σακελλαρίου
Καθηγητὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου**

Α Θ Η Ν Α Σ

Κύριε Καθηγητά,

Κατ' αὐτὰς διεξῆλθον ἐπισταμένως τὸ ἄραιοτάτον ἐπιστημονικὸν Περιοδικὸν «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ».

Εἶμαι βαθύτατα συγκεκινημένος καὶ πλήρης χαρᾶς ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ ὑπάρχον Ἐπιστήμονες τῆς Πίστεως, εὐσεβείας καὶ ἐπιστημονικοῦ καταρτισμοῦ τῆς ὑμετέρας Ἐλλογιμότητος.

Σπεύδοντες παρακαλοῦμεν, ἵνα δεχθῆτε τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια καὶ τὰς θερμοτάτας εὐχάς, ὅπως ὁ Σαρκοθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐὸ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καὶ δι' ἀνθρώπους νέος» σκέπη, κρατύνη καὶ φωτίζη ὑμᾶς ἐν τῷ καλῷ ἀγῶνι τῆς ἀναχαιτίσεως τῆς ὑλοφροσύνης καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Χριστιανικῶν καὶ Ἐθνικῶν ἀρχῶν καὶ Παραδόσεων.

Εὐχε. Χιλιάκις εὐχε. Νὰ μᾶς ζήσης.

Μετ' εὐχῶν καὶ ἐξόχου τιμῆς

Ὁ Μητροπολίτης

† Αἰτωλίας ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Α. Ρ.
ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Δ)σις Μ.Ε.
ἀριθ. πρωτ. 3210

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10.1.1955

Π ρ ο ς

τοὺς κ.κ. Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μέσης καὶ Δημοτικῆς
Ἐκπαιδεύσεως καὶ Δ)ντὰς Σχολείων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς προγενεστέραν ἐγκύκλιον ἡμῶν ὑπ' ἀριθ. 52123)17-5-54 καὶ ἐν ὄψει τῶν ἱκανοποιητικῶν ἀποτελεσμάτων ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Δελτίου Ἀσκήσεως Ἀρετῶν τῆς Ο.Η.Ε.Ν. εἰς πλείστα σχολεῖα διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν ἐντελλόμεθα ὅπως ἐνεργήσητε ἵνα ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ὑφ' ἡμᾶς περιφερείας τὸ ἀνωτέρω δελτίον ἀπὸ τῆς Τετάρτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου καὶ ἀνω.

Δελτία καὶ ὁδηγίας ἐφαρμογῆς δύνασθε νὰ προμηθευθῆτε παρὰ τῆς ὡς ἀνω Ὄργανώσεως εἰς τιμὴν κόστους, ἥτοι 20 λεπτὰ κατὰ δελτίον, ὡς καὶ τὸ Περιοδικὸν «Προμηθεὺς», εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ ὁποίου (ἔτος Δ' τεῦχος 1ον) εἶναι ἀναγεγραμμένη ἐν ἐκτάσει ἡ ὅλη πορεία ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Περισσότερας πληροφορίας δύνασθε νὰ λαμβάνητε παρὰ τῆς ὡς ἀνω Ὄργανώσεως (ὁδὸς Σόλωνος 57, Ψυχολογικὸν Ἔργαστήριον), πρὸς ἣν θὰ ἀναφέρητε καθὼς καὶ πρὸς ἡμᾶς (Δ/σιν Μέσης Ἐκπ/σεως) κατὰ τρίμηνον τὰ πορίσματα τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τυχὸν δυσχερεῖας σας.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ